

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

CIETSIRDĪBA UN VARDARBĪBA PRET NEPILNGADĪGO

MAĢISTRA DARBS

Autore: Elīna Pitkēviča

Studenta apliecības Nr.: ep12057

Darba vadītājs: Dr.habil.iur. prof. Uldis Krastiņš

Rīga, 2017

Anotācija

Cietsirdība un vardarbība ir nopietna un bieži vien slēpta sociāla problēma, kas var izraisīt fizisku un emocionālu kaitējumu ar nopietnām sekām. Īpaši bērnam, viņa fiziskā un garīgā brieduma trūkuma dēļ, ir nepieciešama īpaša aizsardzība un atbalsts, lai to pasargātu no visa veida vardarbības. Ņemot vērā temata aktualitāti, autore mērķis ir noskaidrot cietsirdīgas un vardarbīgas izturēšanās pret bērniem saturu, aplūkojot teoriju un praksi. Izvirzītā mērķa sasniegšanai autore veica jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” izpratni literatūrā un tiesībās, analizēja bērnu tiesību un interešu aizsardzību vēsturiskā, nacionālā un starptautiskā aspektā, veica Krimināllikuma 174. panta juridisko analīzi un tiesu prakses analīzi, kā arī izteica priekšlikumus apzināto problēmu risināšanai.

Maģistra darba izstrādes rezultātā autore secina, ka cietsirdība un vardarbība pret bērniem ir aktuāla un nopietna problēma, kuras risināšanā jāturpina normatīvā regulējuma pilnveide un sabiedrības izpratnes maiņa. Darba rezultātā ir izteikti priekšlikumi un atbalstīti gaidāmie grozījumi likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 3. pielikumā attiecībā uz psihisko traucējumu gradāciju.

Atslēgas vārdi: cietsirdība, vardarbība, vardarbības formas, vardarbības sekas, vardarbība novēršanas mehānismi

Annotation

Cruelty and violence is serious and often hidden social problem that can cause physical and emotional harm with serious consequences. Especially children, because of their physical and mental immaturity, need a special protection and support from all forms of violence. Considering the actuality of the topic, the objective of master's thesis is to find out the content of cruel and violent treatment of children by looking at legal literature sources and court practice. In order to reach the objective of master's thesis, the author analyzed cruelty and violence by researching legal literature and law, analyzed children's rights and protection on their interests in historical, national and international perspective, analyzed Article 174 of Criminal Code of the Republic of Latvia and case law, and also made proposals to the identified problems.

The author concludes that children protection against cruelty and violence is an urgent and serious problem which must be solved by improving current regulation and by changing public point of view. As the result of study, author made proposals and also supported the forthcoming amendments to the Annex 3 of the Law on the Procedures for the Coming into Force and Application of the Criminal Law which relates to graduation of mental disorders.

Keywords: cruelty, violence, forms of violence, consequences of violence, mechanisms on preventing violence

Saturs

Anotācija.....	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1. Nacionālais un starptautiskais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā	7
1.1. Nepilngadīgo krimināltiesiskās aizsardzības vēsturiskais apskats Latvijas teritorijā	7
1.2. Nacionālais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā.....	14
1.3. Starptautiskais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā	19
2. Krimināllikuma 174. panta juridiskā analīze	22
2.1. Noziedzīga nodarījuma objekts	22
2.2. Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse	23
2.2.1. Cietsirdības jēdziens	25
2.2.2. Vardarbības jēdziens	29
2.2.2.1. Fiziska vardarbība	31
2.2.2.2. Emocionāla vardarbība.....	33
2.3. Noziedzīgā nodarījuma subjekts	35
2.3. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse.....	37
3. Fiziskas un emocionālas vardarbības izraisītās sekas	39
4. Mehānismi vardarbības novēršanai	47
Kopsavilkums	60
Izmantotās literatūras saraksts	63
Pielikums	68
1. pielikums	68
Tiesu prakse krimināllietās par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem.....	68
Dokumentārā lapa.....	129

Ievads

Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgajiem pasaulē joprojām ir izplatīts bērnu tiesību pārkāpums un veido daļu no reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem arī Latvijā. Cietsirdība un vardarbība ir smags cilvēktiesību pārkāpums, kas apgrūtina un reizēm pilnīgi liedz cietušajam izmantot šīs tiesības, īpaši tiesības uz dzīvību, veselību, drošību, brīvību, cieņu un fizisko un emocionālo integritāti. Vienlaikus cietsirdība un vardarbība rada negatīvas sekas ne tikai cietušajam, bet arī apkārtējiem un skar sabiedrību kopumā. Diemžēl sabiedrībā pastāv augsts tolerances līmenis pret vardarbību, tai skaitā vardarbību ģimenē, un bieži vien arī neizpratne, kā rīkoties šādās situācijās. Līdz ar to joprojām pastāv grūtības savlaicīgi konstatēt un sniegt nepieciešamo palīdzību gadījumos, kad bērns cietis no dažādiem vardarbības veidiem.

Lai gan politikas plānošanas dokumenti un normatīvais regulējums Latvijā uzsver cietsirdīgas un vardarbīgas izturēšanās pret bērniem nelabvēlīgās sekas, pastāv nevienprātīga izpratne par cietsirdību un vardarbību no dažādu bērnu tiesību aizsardzības subjektu puses, tai skaitā prokuratūras un tiesas. Ar vien izplatītākai kļūstot tieši emocionālajai vardarbībai, aiz vien aktuālāks kļūst jautājums arī par emocionālās vardarbības rezultātā nodarītā psihiskā traucējuma pakāpi un vienotu kritēriju izstrādāšanu psihisko traucējumu novērtēšanai. Tikpat nozīmīgs ir sabiedrības informēšanas un izglītošanas darbs par cietsirdīgas un vardarbīgas izturēšanās rezultātā radīto seku graužošo ietekmi, mainot tās uzskatus un turpinot pilnveidot mehānismus vardarbības novēršanai.

Autores mērķis, izstrādājot maģistra darbu, ir noskaidrot cietsirdīgas un vardarbīgas izturēšanās pret bērniem saturu, aplūkojot teoriju un praksi. Vadoties pēc mērķa, autore izvirza šādus uzdevumus: veikt jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” izpratni literatūrā un tiesībās, analizēt bērnu tiesību un interešu aizsardzību vēsturiskā, nacionālā un starptautiskā aspektā, veikt Krimināllikuma 174. panta juridisko analīzi un tiesu prakses analīzi, kā arī izteikt priekšlikumus apzināto problēmu risināšanai.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, darbā tiek pielietotas vairākas zinātniskās pētniecības metodes: salīdzinošā, vēsturiskā, analītiskā, gramatiskā, teleoloģiskā, sistemātiskā, induktīvā un deduktīvā metode.

Ar salīdzinošo metodi no apskatītās literatūras izvērtēta jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” izpratne. Analizējot jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” saturu, kā arī tiesību normu, kurā noteikta atbildība par cietsirdīgu un vardarbīgu izturēšanos pret bērniem, maģistra darbā izmantota arī gramatiskā, teleoloģiskā un sistēmiskā metode. Vēsturiskā

metode izmantota, lai izpētītu, kā laika gaitā mainījusies un attīstījusies bērnu tiesību un interešu aizsardzība krimināltiesiskā aspektā, savukārt analītiskā metode izmantota, analizējot tiesību aktus, tiesu praksi, veicot statistikas izpēti un analīzi. Induktīvā metode izmantota, lai no konkrētiem prakses piemēriem izsecinātu normas piemērošanas problēmas, bet deduktīvā metode izmantota izdarot secinājumus par aplūkoto literatūru, tiesu praksi un statistikas datiem.

1. Nacionālais un starptautiskais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā

1.1. Nepilngadīgo krimināltiesiskās aizsardzības vēsturiskais apskats Latvijas teritorijā

Pirmā pasaules kara gados Latvijas teritorijā (Vidzemē un Latgalē) spēkā esošie un piemērotie krimināltiesību avoti bija nolikums „Par kriminālsodiem un labošanas darbiem” 1885. gada redakcijā, 1864. gada ustavs „Par sodiem, ko piemēro mirtiesneši”, kā arī 1903. gada 22. marta Sodu likumu projektu 1.-11. nodaļās ietvertās krimināltiesību normas. Attiecībā uz Latvijas teritoriju (Kurzeme un Zemgale) spēkā esošie krimināltiesību avoti bija 1903. gada Sodu likumi.¹

Nepilngadīgo krimināltiesiskā aizsardzība tika reglamentēta 1864. gada ustava „Par sodiem, ko piemēro mirtiesneši” trešajā nodaļā „Par nodarījumiem pret labklājību, mieru un kārtību”. Atbilstoši tā 51. pantam vecākus vai personas, kuru gādībā bija nepilngadīgais, ja tās bija pieļāvušas ubagošanu no nepilngadīgā puses, varēja sodīt ar arestu, vai ar naudas sodu, turklāt, atbilstoši panta otrajai daļai, par panta pirmajā daļā paredzētu noziegumu varēja piemērot arī cietumsodu, ja ubagošana bija kļuvusi par rūpalu.²

Kriminālatbildība par noziegumiem pret personu, tai skaitā nepilngadīgo, piemēram, nonāvēšanu, miesas bojājumu nodarīšanu vai vardarbību, tika noteikta arī 1903. gada Sodu likumu normās, turklāt par atbildību pastipriņošu apstākli tika atzīts noziegums, kas vērsts pret māti, tēvu vai citiem radniekiem augšupejošā līnijā. 1903. gada Sodu likumu 420. panta pirmajā daļā tika paredzēta kriminālatbildība par cietsirdīgu apiešanos ar nepilngadīgo (septiņpadsmit gadu vecumu nenasniegušu personu), ja ar to netika nodarīts vidēja smaguma vai smags miesas bojājums, ievērojot, ka noziegumu veicis vecāks, aizbildnis, aizgādnis vai persona, kuras uzraudzībā atradies nepilngadīgais. Papildus kriminālatbildībai, kas paredzēta par šāda nozieguma izdarīšanu, iepriekšminētajām personām varēja atņemt arī varu pār nepilngadīgo.³

Ar cietsirdīgu apiešanos 1903. gada Sodu likumu 420. panta izpratnē tika saprasta rīcība, kas bija tieši vērsta pret nepilngadīgo, lai tam sagādātu fiziskas vai garīgas ciešanas, piemēram, veicot pārāk biežu pēršanu ar rīksti, sistemātisku mērdēšanu badā, ieslodzīšanu aukstās telpās, veicot darbības, kuras nepilngadīgajam sagādā sevišķas mokas u.tml.

1 Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 31.-41.lpp.

2 Таганцев Н. С. Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями. Санкт – Петербург: 1884.

3 Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 54.-55.lpp.

Jāpiebilst, ka barga apiešanās ar nepilngadīgo netika sodīta, ja tai bija audzinošs raksturs.⁴

Sasniedzot Latvijas Republikas valstisko neatkarību, Tautas Padomes izdotajā pagaidu nolikumā „Par Latvijas tiesām un tiesāšanās kārtību” tika noteikts, ka krimināllietās Latvijā ir spēkā Krievijas 1903. gada Sodu likumu krājumi, kurus 1917. gadā spēkā bija ievedusi vācu okupācijas vara.⁵ Tomēr nozīmīgākais ieguldījums krimināltiesību attīstībā Latvijas Republikā bija jauna Sodu likuma izstrādāšana un pieņemšana, lai tādējādi pielāgotu 1903. gada Sodu likumus tā laika dzīves apstākļiem. Jaunais Sodu likums stājās spēkā 1933. gada 1. augustā, un tas sastāvēja no 40 nodaļām. Tā pirmā nodaļa tika veltīta krimināltiesību vispārējās daļas normām, bet pārējās raksturoja krimināltiesību sevišķajā daļā ietvertos konkrētus noziedzīga nodarījuma sastāvus un sankcijas.⁶

Noziegumi pret personu, tās dzīvību, brīvību, godu un privāto dzīvi tika reglamentēti 1933. gada Sodu likuma 25.-33. nodaļā. Noziedzīgi nodarījumi pret miesas neaizskaramību 1933. gada Sodu likumā tika sadalīti divās grupās – tādos, kas savienoti ar fizioloģiskām vai anatomiskām pārmaiņām cilvēka organismā, un tādos, kas radīja tikai fiziski sāpīgu vai nepatīkamu sajūtu, turklāt šim sastāvam pietika tikai ar vardarbības fakta konstatējumu. Piemēram, sitiens, no kura radās zemādas asins izplūdums tika uzskatīts par vieglu miesas bojājumu, taču ne par vienkāršu vardarbību pret personu. Atbildību par vieglu miesas bojājumu piemēroja tikai tādā gadījumā, ja cietušam nodarītie miesas bojājumi bija saskrambājumi vai zilumi, pārējos gadījumos bija vērtējams, vai nav nodarīts 1933. gada Sodu likuma 441. vai 442. pantā paredzēts miesas bojājums.⁷

1933. gada Sodu likuma 486. panta pirmajā daļā tika paredzēta atbildība par tēva, mātes, aizbildņa, aizgādņa vai nepilngadīgā uzraudzītāja cietsirdīgo apiešanos ar astoņpadsmit gadu vecumu nesasniegušo, ja noziedzīga nodarījuma sekas nav bijis ļoti smags vai smags miesas bojājums.⁸ Līdz ar to 1933. gada Sodu likuma 486. pantā paredzētais noziegums tāpat kā Krimināllikuma 174. pantā paredzētais noziegums aptvēra tikai vieglu miesas bojājumu nodarīšanu nepilngadīgajam. Par ļoti smagu miesas bojājumu 1933. gada Sodu likuma 441. panta izpratnē tika atzīts noziegums, kas nodarījis vai sagādājis dzīvībai bīstamu veselības satricinājumu, patstāvīgu vai vispārēju organisma novājinājumu, gara slimību, redzes, dzirdes,

4 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Ceturtais izdevums. Rīga: 1931.

5 Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 206.lpp.

6 Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 245.lpp.

7 Mincs P., Lauva J. Latvijas Republikas 1933. gada Sodu likums ar komentāriem. Otrais neoficiālais izdevums. Rīga: 1938.

8 Sodu likums. Kodifikācijas nodaļas 1936. gada izdevums. Valsts tipogrāfija: Rīga.

valodas, rokas, kājas vai pēcnācēju radīšanas spējas zaudējumu vai neizdzēšamu gīmja (sejas) izķēmojumu (izkropļojumu), turpretī par smagu miesas bojājumu 1933. gada Sodu likuma 442. panta izpratnē tika atzīts noziegums, kas nav bijis bīstams dzīvībai, taču bijis pastāvīgs un, kaut arī pārejoši, ir traucējis kāda orgāna darbību.⁹

Par cietsirdīgu izturēšanos 1933. gada Sodu likuma 487. panta izpratnē tika atzīta arī nepilngadīgā nodošana fabrikā vai amatniecības iestādē, ja viņš nebija sasniedzis šim nolūkam noteikto vecumu. Ja minētās darbības veica tēvs, māte, aizbildnis, aizgādnis vai nepilngadīgā uzraudzītājs, šo personu varēja sodīt ar arestu uz laiku, ne ilgāku par vienu mēnesi, vai ar naudas sodu, ne augstāku par simts latiem. Atbildību par cietsirdīgu izturēšanos paredzēja arī 1933. gada Sodu likuma 308. pants, paredzot cietumsodu (ja vien par šādu izturēšanos nedraudēja vēl bargāks sods) personai, kura cietsirdīgi apgājusies ar personu, kas atrodas no viņas atkarīgā stāvoklī vai kurai trūkst paš aizsargāšanās spējas.¹⁰

Atbildību par pret personu pielietotu vardarbību paredzēja 1933. gada Sodu likuma 488. pants, kas noteica, ka persona, kas tīši situsi vai nodarījusi citu vardarbību pret miesas neaizskaramību, sodāma ar arestu, vai ar naudas sodu, ne augstāku par piecsimt latiem, taču persona, kas nodarījusi 1933. gada Sodu likuma 488. pantā paredzētu vardarbību, ja tā atzīstama par kvalificētu pēc cietušā personas, sodāma ar cietumu uz laiku, ne mazāku par sešiem mēnešiem. Tāpat tika paredzēta atbildība arī par uzraudzības pienākumu nepildīšanu. 1933. gada Sodu likuma 489. pants noteica, ka personai, kurai pienākas turēt atbildīgā uzraudzībā nepilngadīgo vai citu kādu viņam noteiktā kārtībā nodotu personu un kas atstājis tādu personu bez pienācīgas uzraudzības, ja tādējādi uzraugāmais izdarījis smagu noziegumu vai noziegumu, sodāms ar arestu uz laiku, ne ilgāku par vienu mēnesi, vai ar naudas sodu, ne augstāku par simts latiem.¹¹

1933. gada Sodu likums kā galvenais krimināltiesību avots bija spēkā līdz 1940. gada 26. novembrim. Latvijas Republikai zaudējot neatkarību, tās tiesību sistēma tika nomainīta ar Padomju Savienības tiesībām, un tajā stājās spēkā 1926. gada Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskā Republikas (turpmāk – PFSR) kriminālkodekss. 1926. gada Krievijas PFSR kriminālkodeksā cietušā vecums tika atzīts par atbildību pastiprinošu apstākli.¹²

1957. gada 11. februārī tika izstrādāts Padomju Sociālistisko Republiku Savienības likums, kas noteica, ka Padomju Savienības Augstākā Padome izstrādā un nosaka visai

9 Sodu likums. Kodifikācijas nodaļas 1936. gada izdevums. Valsts tipogrāfija: Rīga.

10 Turpat.

11 Sodu likums. Kodifikācijas nodaļas 1936. gada izdevums. Valsts tipogrāfija: Rīga.

12 Latvijas PSR tieslietu tautas komisariāts. KPFSR Kriminālkodekss. Ar pārgrozījumiem līdz 1944. gada 15. aprīlim. Maskava: PSRS TTK juridiskā izdevniecība, 1944.

Padomju Savienībai kopīgus likumdošanas pamatus, bet savienotās republikas, balstoties uz šiem kopīgajiem principiem, izstrādā un pieņem republikāniskos kodeksus, kuri savukārt, balstoties uz vispārīgiem noteikumiem, ievēro katras padomju republikas īpatnības. Ievērojot minēto, 1961. gada 6. janvārī Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākā Padome izstrādāja un pieņēma Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk – LPSR) Kriminālkodeksu, kas stājās spēkā 1961. gada 1. aprīlī.¹³

LPSR Kriminālkodekss neparedzēja būtiskas izmaiņas nepilngadīgo tiesību un interešu aizsardzībā, tomēr tika izdarīti vairāki grozījumi un papildinājumi. Piemēram, par mazāk svarīgiem noziegumiem tika uzskatīti noziegumi pret pilsoņu politiskajām, darba, u.c. tiesībām, saimnieciskie un amatnoziegumi, noziegumi pret jurisdikciju, pārvaldes kārtību, arī sabiedrisko drošību, kārtību un veselību. Kriminālatbildības sašaurināšana par mazāk bīstamiem noziegumiem tika veikta ar mērķi labot un pāraudzināt vainīgos ar citiem līdzekļiem – administratīviem vai sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļiem. Bargāks sods gan tika paredzēts, piemēram, par izvarošanu, kas tika veikta pret nepilngadīgo, paredzot brīvības atņemšanas sodu no 8 līdz pat 15 gadiem iepriekšējo 8 gadu vietā. Tāpat tika mainīts kriminālatbildības vecums, proti, par slepkavības, izvarošanas vai zādzības un līdzīgu noziegumu izdarīšanu kriminālatbildība iestājās jau no 14 gadu vecuma. Par citu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu kriminālatbildība iestājās no 16 gadu vecuma.¹⁴

1961. gada LPSR Kriminālkodeksā nebija paredzēta speciālā norma, kura aizsargātu nepilngadīgos no cietsirdīgas vai vardarbīgas apiešanās, ko veikušas personas, no kurām cietušais bijis materiāli vai citādi atkarīgs. Šādu noziegumu kvalificēja pamatojoties uz vispārīgajiem noteikumiem par noziedzīgiem nodarījumiem pret personas veselību, proti, saskaņā ar LPSR Kriminālkodeksa 105., 106., 109. pantu – attiecīgi par smagu, vidēja smaguma vai vieglu miesas bojājumu nodarīšanu.¹⁵

Par tīšu smagu miesas bojājumu uzskatīja darbību, kas bija bīstama dzīvībai vai bija par iemeslu redzes, dzirdes vai kāda orgāna, vai orgāna funkciju zaudēšanai, gara slimībai vai citam veselības satricinājumam, ja tā bija saistīta ar darba spēju paliekošu zaudēšanu ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā, vai radīja grūtniecības pārtraukšanu, vai izpaudās nelabojumā sejas izkēmojumā. Atbildība par tīšu smagu miesas bojājumu tika piemērota arī tādām darbībām, kurām bija mocīšanas vai spīdzināšanas raksturs, proti, tādu ciešanu sagādāšanu, kas cietušajam sagādāja ļoti stipras sāpes, vai ilgstoši atstājot bez uztura,

13 Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000, 373.lpp.

14 Turpat.

15 Dzenis J., Niedre A., 1961.gada Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 359.-372.lpp.

dzēriena, aukstumā u.tml., vainīgajam apzinoties, ka viņa rīcība sagādā cietušajam ciešanas.¹⁶

Par tīšu vidēja smaguma miesas bojājumu tika uzskatītas darbības, kas nav bijušas bīstamas dzīvībai un nav izraisījušas šā kodeksa 105. pantā paredzētās sekas, taču izraisījušas ilgstošu veselības satricinājumu vai darba spēju ievērojamu paliekošu zaudējumu mazāk kā vienas trešdaļas apmērā. Ar ilgstošu veselības satricinājumu kā vienu no 106. panta pirmajā daļā paredzētajām sekām tika saprasta traumatiskas izcelsmes saslimšana.¹⁷

Atbilstoši kodeksa 109. panta pirmajai daļai par tīšu vieglu miesas bojājumu tika uzskatīta darbība, kas cietušajam radījusi īslaicīgu veselības satricinājumu vai darba spēju nenozīmīgu paliekošu zaudējumu. Kodeksa 109. panta pirmās daļas izpratnē ar īslaicīgu veselības satricinājumu tika saprasta traumatiskas izcelsmes saslimšana vai kāda orgāna funkciju traucējums.¹⁸

Bez atbildības par smagu, vidēja smaguma vai viegla miesas bojājuma nodarīšanas, LPSR Kriminālkodeksa 111. panta pirmajā daļā tika paredzēta atbildība arī par tīšu sišanu vai piekaušanu, kā arī par citādu vardarbību, kas bija saistīta ar fizisku sāpju nodarīšanu. Nodarījums, kas bija saistīts tikai ar fizisku sāpju nodarīšanu tika uzskatīts par pabeigtu ar brīdi, kad varas lietošana sakrita ar fizisku sāpju nodarīšanas brīdi. Minētā panta otrajā daļā tika paredzēta atbildība par sistemātisku piekaušanu vai citām darbībām, kam bijis spīdināšanas raksturs, ja minētajām darbībām nav bijušas kodeksa 105. un 106. pantā paredzētās sekas. Ar sišanu šī panta izpratnē tika saprastas darbības, kas neradīja cilvēka organisma audu, orgānu un sistēmu anatomiskus bojājumus vai funkciju traucējumus, taču radīja fiziskas sāpes. Sītienu varēja būt vairākkārtēja spēcīga pieskaršanās cietušā ķermenim, ko vainīgas izdarīja ar kādu sava ķermeņa daļu vai ar neasu priekšmetu, sagādājot ar to cietušajam fiziskas sāpes. Ar citādu vardarbību, kas saistīta ar fizisku sāpju nodarīšanu, tika saprasti citi fiziskās vardarbības veidi, kas saistīti ar fiziskas varas lietošanu, taču šādas darbības neradīja cietušā organisma audu, orgānu un sistēmu anatomiskus bojājumus vai funkcionālus traucējumus, kā arī neradīja īslaicīgu veselības satricinājumu. Ar citādu vardarbību tika uzskatīta tādu darbību veikšana, kā: kniebšana, spārdīšana ar kājām, cietušā kāda ķermeņa daļas spēcīga saspiešana, izteikti draudi u.tml.¹⁹

Pēc neatkarības atjaunošanas, ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991. gada 29. augusta lēmumu, LPSR Kriminālkodekss tika pārdēvēts par Latvijas Kriminālkodeksu. Latvijas Kriminālkodekss saturēja arī būtiskas izmaiņas nepilngadīgo personu tiesiskajā

16 Dzenis J., Niedre A., 1961.gada Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 359.-372.lpp.

17 Turpat.

18 Dzenis J., Niedre A., 1961.gada Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 359.-372.lpp.

19 Dzenis J., Niedre A. 1961.gada Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 376.lpp.

aizsardzībā, proti, tas tika papildināts ar jaunu normu, kas aizsargāja nepilngadīgo intereses. Saskaņā ar Latvijas Kriminālkodeksa 111.¹ panta pirmo daļu par cietsirdīgu apiešanos ar nepilngadīgo, kuras rezultātā viņam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ko nodarījušas personas, no kurām cietušais bijis materiāli vai citādi atkarīgs, sodīja ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem, vai ar naudas sodu līdz desmit tūkstošiem rubļu. Panta otrā daļa noteica, ka par vieglu miesas bojājumu, kas nepilngadīgajam nodarīts ar nodomu, kā arī par citām darbībām, kam bijis spīdzināšanas raksturs, ja šo darbību rezultātā nav iestājušās šā panta trešajā vai ceturtajā daļā norādītās sekas, šā panta pirmajā daļā minētās personas tika sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem, vai ar naudas sodu līdz četrdesmit tūkstošiem rubļu.²⁰

Par vidēja smaguma miesas bojājumu, kas nodarīts nepilngadīgajam atbilstoši Latvijas Kriminālkodeksa 111.¹ panta ceturtajai daļai, šā panta pirmajā daļā minētās personas tika sodītas ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem, bet par smagu miesas bojājumu nodarīšanu nepilngadīgajam atbilstoši panta piektajai daļai, šā panta pirmajā daļā minētās personas tika sodītas ar brīvības atņemšanu no trīs līdz desmit gadiem.²¹

1992. gada 14. maijā Latvijas Republikā stājās spēkā Konvencija par bērna tiesībām. Atbilstoši konvencijas 19. pantam dalībvalstīm bija pienākums veikt visus nepieciešamos likumdošanas, administratīvos, sociālos un izglītojošos pasākumus, lai aizsargātu bērnu pret vecāku, likumīgo aizbildņu vai jebkuras citas personas, kas rūpējas par bērnu, visu veidu vardarbības, apvainojumiem vai ļaunprātībām.²² Tādējādi, pildot starptautiski uzņemtās saistības, likumdevējam bija jāparedz speciālā atbildība par cietsirdīgu un vardarbīgu izturēšanos pret nepilngadīgām personām. 1998. gada 17. jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma jaunu Krimināllikumu. Krimināllikuma pamata versijas, kas bija spēkā no 1999. gada 1. aprīļa līdz 2000. gada 14. jūnijam, 174. pantā bija noteikts, ka par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu. Minētā versija bija spēkā līdz grozījumiem, kas izdarīti 2008. gada 30. oktobrī.²³

Ar grozījumu spēkā stāšanos 2008. gada 27. novembrī Krimināllikuma 174. panta pirmās daļas dispozīcija paredzēja, ka par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar

20 Latvijas Kriminālkodekss. Rīga: 1992.

21 Turpat.

22 Konvencija par bērna tiesībām. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> [aplūkots 05.09.2016.]

23 Krimināllikuma pamata versija. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 05.09.2016.]

nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125. vai 126.pantā paredzētās sekas, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem. Tāpat, ņemot vērā, ka mazgadīgajiem nepieciešama lielāka tā interešu aizsardzība tā brieduma un paš aizsargāšanās spēju trūkuma dēļ, pants tika papildināts ar otro daļu, kas noteica, ka par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret mazgadīgo, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt minimālajām mēnešalgām un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.²⁴

Ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem tika aizstāti Krimināllikuma 174. panta pirmās daļas sankcijā vārdi "arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām" ar vārdiem "īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu", vienlaikus aizstājot arī panta otrās daļas sankcijā vārdus "piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt minimālajām mēnešalgām" ar vārdiem "īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu". Līdz ar to, minēto grozījumu rezultātā Krimināllikuma versija, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa paredzēja, ka par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem. Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret mazgadīgo, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.²⁵

Tā kā ar 2011. gada 8. jūlija grozījumiem papildsods – policijas kontrole, tika aizstāts ar papildsodu – probācijas uzraudzība²⁶, tad no noteikumu spēkā stāšanās brīža, tas ir, 2015. gada 1. janvāra, par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125.

24 30.10.2008. grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/183725-grozijumi-kriminallikuma> [aplūkots 05.09.2016.]

25 13.12.2012. grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/253698-grozijumi-kriminallikuma> [aplūkots 05.09.2016.]

26 08.07.2011. grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/233715-grozijumi-kriminallikuma> [aplūkots 05.09.2016.]

vai 126.pantā paredzētās sekas, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem. Par tādām pašām darbībām, ja tās tika izdarītas pret mazgadīgo, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.²⁷

Tāpat nepilngadīgo tiesiskā aizsardzība Latvijas teritorijā vēsturiski tika reglamentēta 1864. gada ustavā „Par sodiem, ko piemēro miertiesneši”, 1903. gada Sodu likumos, 1933. gada Sodu likumā, Krievijas PFSR kriminālkodeksā, LPSR Kriminālkodeksā, Latvijas Kriminālkodeksā un visbeidzot Krimināllikumā. No daļējas nepilngadīgo tiesisko interešu aizsardzības līdz mūsdienu regulējumam, kas izdala atsevišķu nodaļu par pret nepilngadīgajiem vērstus noziedzīgus nodarījumus, pagājuši vairāki gadu desmiti un to ietekmējušas citu valstu varas. Piedzīvoto pārmaiņu rezultātā šobrīd atbildība par Krimināllikuma 174. pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu tiek diferencēta atkarībā no cietušā vecuma (nepilngadīgais vai mazgadīgais), par atbildību pastiprinošu apstākli tiek atzīts noziedzīgs nodarījums, kas izdarīts pret personu, kas nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, vai pret personu, izmantojot tās bezpalīdzības stāvokli, kā arī noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē. Vienlaikus kriminālprocesam par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību, ko nodarījusi persona, no kuras nepilngadīgais cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, kurā cietušais ir nepilngadīgs, saprātīga termiņa nodrošināšana ir primāra salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem, kuros cietušie ir pilngadīgas personas, taču arī citos gadījumos kriminālprocesam pret nepilngadīgu personu saprātīga termiņa nodrošināšana ir primāra salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem pret pilngadīgu personu.

1.2. Nacionālais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā

Bērnu tiesību un interešu aizsardzība izriet gan no Satversmes, gan likumiem, gan Latvijai saistošiem starptautiskiem līgumiem. Satversmes 110. pantā noteikts: „Valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības. Valsts īpaši palīdz bērniem invalīdiem, bērniem, kas palikuši bez vecāku gādības vai cietuši

27 Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 05.09.2016.]

no varmācības.”²⁸ No minētā izriet valsts pienākums aizsargāt laulību, ģimeni, vecāku un bērnu tiesības, taču nekonkretizējot veidus, kā šī aizsardzība var tikt īstenota. Līdz ar to, interpretējot Satversmes 110. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības, jāņem vērā starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ietvertās normas un to piemērošanas prakse. Satversmes 110. panta otrais teikums norāda uz valsts „īpašo” pienākumu palīdzēt bērniem invalīdiem, bērniem, kas palikuši bez vecāku gādības vai cietuši no varmācības.²⁹ Satversmē paredzētais valsts pienākums aizsargāt bērnu tiesības ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kura 6. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. To papildina Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta otrajā daļā noteiktais, proti, visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kas nodarbojas ar bērna aprūpi, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna intereses.³⁰ No minētā izriet princips, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, un visās darbībās attiecībā uz bērniem prioritāras ir bērna tiesības un intereses. Tas nozīmē, ka ne vien tiesai un citām institūcijām savi lēmumi jāpieņem, pamatojoties uz to, kas ir bērna interesēs, bet arī likumdevējam jāievēro, lai tā pieņemtie normatīvie akti aizsargātu bērnu intereses iespējami labākajā veidā.³¹

Bērnu tiesību aizsardzības likuma uzdevums ir noteikt bērna tiesības, brīvības un to aizsardzību, ievērojot, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai nepieciešama īpaša aizsardzība un gādība. Minētais likums nosaka pamata nosacījumus, saskaņā ar kuriem kontrolējama bērna uzvedība un nosakāma tā atbildība. Tāpat tas reglamentē vecāku un citu fizisko un juridisko personu, valsts un pašvaldību tiesības, pienākumus un atbildību par bērna tiesību nodrošināšanu, kā arī nosaka bērna tiesību aizsardzības sistēmu un tās darbības tiesiskos principus. Minētais likums noteic, ka bērna tiesību aizsardzība ir valsts politikas sastāvdaļa, tādēļ valsts un pašvaldības pienākums ir organizēt un kontrolēt bērna tiesību aizsardzību visā tās teritorijā.³²

Saskaņā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. panta pirmo daļu par bērnu uzskatāma

28 Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 20.09.2016.]

29 Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 572.lpp.

30 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 20.09.2016.]

31 Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra spriedums lietā Nr. 2004-02-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2004-02-0106_Spriedums.pdf [aplūkots 20.09.2016.]

32 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 20.09.2016.]

persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.³³ No minētā izriet, ka pastāv 2 gadījumi, kad personu pirms 18 gadu vecuma var atzīt par pilngadīgu – pilngadības izsludināšana vai stāšanās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.

Abi izņēmuma gadījumi noteikti Civillikumā. Saskaņā ar Civillikuma 220. pantu izņēmuma gadījumos un sevišķi svarīgu iemeslu dēļ, kad nepilngadīgā aizbildņi un tuvākie radnieki apliecina, ka nepilngadīgais uzvedas nevainojami un spēj patstāvīgi aizsargāt un aizstāvēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, nepilngadīgo var izsludināt par pilngadīgu arī pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas, bet ne agrāk, kamēr tas sasniedzis pilnus 16 gadus. Saskaņā ar Civillikuma 33. panta pirmo teikumu persona, kas sasniegusi 16 gadu vecumu ar vecāku vai aizbildņu piekrišanu var doties laulībā persona, ja laulība tiek noslēgta ar pilngadīgu personu.³⁴

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 9. pantā noteikts, ka bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi, dzīvojamās telpas un korespondences noslēpumu, personas neaizskaramību un brīvību. Minētā panta otrā daļa to papildina ar norādi, ka pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst to mocīt un fiziski sodīt, kā arī aizskart tā cieņu un godu. Saskaņā ar minētā likuma 24. panta ceturto daļu par vecāku pienākumu nepildīšanu vai aizgādības tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, bērna fizisku sodīšanu, kā arī cietsirdīgu izturēšanos pret bērnu, vecāki saucami pie likumā noteiktās atbildības.³⁵ Atbildība par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu noteikta kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, tā Krimināllikumā.

Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.² pantu par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu līdz septiņdesmit eiro. Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas vai tās izdarījušas valsts vai pašvaldību institūciju amatpersonas vai darbinieki, uzliek naudas sodu no trīsdesmit pieciem līdz divsimt desmit eiro.³⁶

Latvijas Valsts policijas publikācijā „Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli, noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem un noziedzības novēršanas problēmām

33 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 20.09.2016.]

34 Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 20.09.2016.]

35 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 20.09.2016.]

36 Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=89648> [aplūkots 20.09.2016.]

2016.gada 12 mēnešos³⁷ norādīts, ka 2016. gadā fiziska vai emocionāla vardarbība pret bērnu konstatēta par 82 gadījumiem vairāk nekā 2015. gadā, turklāt dienā vidēji tiek sastādīti 5 administratīvā pārkāpumu protokoli. Nemainīgs gan palicis atkārtoti sodīto personu skaits. Salīdzinošie dati aplūkojami 1.1. tabulā.

1.1.tabula

Administratīvā atbildība par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu

Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa (turpmāk- LAPK) panti/pašvaldību saistošie noteikumi	Sastādīto administratīvo pārkāpumu protokolu skaits		
	2015.gads	2016.gads	+/-
LAPK 172. ² p. 1.d. - par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu	567	649	+82
LAPK 172. ² p. 2.d. - par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu atkārtoti	49	49	0

Otrs atbildības veids ir nostiprināts Krimināllikumā. Krimināllikuma 174. pants noteic: „Par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125. vai 126.pantā paredzētās sekas – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem. Panta otrā daļa noteic, ka par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret mazgadīgo – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”³⁸ Salīdzinot datus par administratīvi sodītām personām saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.² panta pirmo daļu un uzsāktajiem kriminālprocesiem par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo saskaņā ar Krimināllikuma 174. pantu, jāsecina, ka uzsākto kriminālprocesu skaits ir vairāk nekā 5 reizes mazāks nekā sastādīto administratīvo pārkāpumu protokolu skaits.³⁹ Jāpiebilst, ka administratīvo

37 Valsts policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli, noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem un noziedzības novēršanas problēmām 2016.gada 12 mēnešos. Pieejams: <http://www.vp.gov.lv/?id=305&said=305&docid=13018> [15.03.2017.]

38 Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 20.09.2016.]

39 Valsts policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli, noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem

pārkāpumu, kas izpaužas kā fiziska vai emocionāla vardarbība, var veikt arī cita persona, ne tikai bērna vecāki vai likumiskie aizbildņi, turklāt nodarījuma rezultātā cietušajam nav jāiestājas fiziskām vai psihiskām ciešanām.

1.2.tabula

Uzsāktie kriminālprocesi par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo

Krimināllikuma pants	2015.gads			2016.gads			+/-
	Zēni	Meitenes	Kopā	Zēni	Meitenes	Kopā	
174.p. Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo	50	49	99	64	45	109	+10

Pētot publicētos datus par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem, gan atbildību par minēto darbību vēršanu pret tiem, autorei radās pārdomas par to, cik bieži ziņas par iespējamu cietsirdību vai vardarbību pret nepilngadīgo policijas vai citu kompetentu bērnu tiesību aizsargājošu iestāžu rīcībā nonākušas no citām personām, kā radnieki, kaimiņi, skolotāji, bāriņtiesa, garāmgājēji un citi. Jāmin, ka atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 51. panta trešajai daļai ikvienas personas pienākums ir ziņot policijai vai citai kompetentai iestādei par vardarbību vai citu pret bērnu vērstu noziedzīgu nodarījumu. Turklāt no šā likuma 73. panta pirmajā daļā noteiktā izriet, ka katras personas pienākums ir sargāt gan savu, gan arī citu bērnu drošību (bērna tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu) par to ziņojot policijai vai bāriņtiesai, vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai.⁴⁰ Par neziņošanu vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

Kā redzams no 1.1. tabulas datiem vardarbība pret bērnu nesteidz samazināt savus apjomus, līdz ar to nepieciešams mērķtiecīgs darbs tās novēršanai un mazināšanai. Liela daļa sabiedrības joprojām neiejaucas un tai nav pieņemams jaukties citu personu privātajā dzīvē, tai skaitā tā neiejaucas ģimenes strīdos, kas ietver vardarbību ģimenē. Lai gan notiek sabiedrības informēšana par vardarbību, tās veidu atpazīstamību un vardarbības izraisītajām sekām, sabiedrības attieksmes maiņa noris lēnāk, kā tai būtu nepieciešams notikt. Joprojām sabiedrisko aptauju, piemēram, pētījums, kas veikts OAK fonda (OAK foundation) finansētā

un noziedzības novēršanas problēmām 2016.gada 12 mēnešos. Pieejams: <http://www.vp.gov.lv/?id=305&said=305&docid=13018> [aplūkots 15.03.2017.]
 40 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 20.09.2016.]

projekta „Bērnība bez vardarbības - bērnu tiesību aizsardzības pilnveidošana Austrumeiropas valstīs”⁴¹ ietvaros, rezultāti liecina, ka vardarbība tiek uzskatīta par parastu bērna audzināšanas metodi. Saprotams, ka situācijas risinājums nav vienas dienas vai gada jautājums, taču svarīgi ir turpināt sabiedrības izglītošanu, veidojot un attīstot dažādus informatīvos un izglītojošos pasākumus, piemēram, seminārus, kampaņas, bukletus, mājas lapas u.t.t.

1.3. Starptautiskais regulējums bērnu tiesību un interešu aizsardzībā

Cilvēktiesības tiek iedalītas pilsoniskajās, politiskajās, sociālajās, ekonomiskajās un kultūras tiesībās, taču cilvēktiesību sistēmā tiek noteiktas arī dažādas mazaizsargātas personu grupas, kurām, ņemot vērā to statusu, ir nepieciešama īpaša valsts aizsardzība un atbalsts. Šāda „īpaša” valsts aizsardzība un atbalsts tiek noteikts tādām sabiedrības mazaizsargātajām grupām, kā sievietes un bērni. Bērnu tiesību un interešu aizsardzības nepieciešamība deklarēta virknē starptautisko tiesību aktu, kā: Vispārējā cilvēka tiesību deklarācijā⁴², Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Bērnu tiesību konvencijā⁴³, Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁴⁴, Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām⁴⁵ un citos.

20. gadsimta sākumā bērnu tiesības būtībā tika skatītas kontekstā ar pastāvošajām problēmām bērnu darbaspēka izmantošanā, bērnu tirdzniecībā un seksuālajā ekspluatācijā. Nepieciešamība nodrošināt bērnu veselības aizsardzību un to tiesību aizsardzību likumdošanas līmenī mudināja Tautu Savienību⁴⁶ pieņemt ANO Bērna tiesību deklarāciju, kurā tika pasludināti sociālie un tiesiskie principi, kas skar bērnu aizsardzību un labklājību. Minētajā deklarācijā tika atzīmēts, ka: „bērnām viņa fiziskā un garīgā brieduma trūkuma dēļ ir nepieciešama īpaša aizsardzība un gādība, ieskaitot arī pienācīgu tiesisko aizsardzību, kā

41 Bērnība bez vardarbības - bērnu tiesību aizsardzības pilnveidošana Austrumeiropas valstīs. Pieejams: <http://www.bernskacietusais.lv/lv/petijumi/kkk/iedzivotaju-attieksme-pret-vardarbibu-pret-berniem-2011--178/> [aplūkots 20.09.2016.]

42 Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/visped.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

43 Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> [aplūkots 20.09.2016.]

44 Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

45 Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/escpakc.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

46 Tautu Savienība – valstu sadarbības organizācija, kas tika nodibināta pēc Pirmā pasaules kara notikušajā Parīzes miera konferencē (25.01.1919.). Tautu savienība tika izveidota, lai sasniegtu tādas mērķus un uzdevumus, kas garantē starptautisko drošību un drošību starpvalstu attiecībās, pēckara atbrūošanās veicināšanu un kontroli, starpvalstu konfliktu risināšanu ar diplomātiskām metodēm, labklājības veicināšanu pēc Pirmā pasaules kara un citi.

pirms, tā arī pēc dzimšanas”. ANO Bērnu tiesību deklarācija sastāv no 10 principiem, nolūkā nodrošināt bērniem laimīgu bērnību un iespēju izmantot tajā paredzētās tiesības un brīvības bērnu un sabiedrības labklājībai, kā arī tiek aicināti vecāki, vīrieši un sievietes kā atsevišķas personas, brīvprātīgās organizācijas, vietējie varas orgāni un nacionālās valdības atzīt un ievērot šīs tiesības, pakāpeniski veicot likumdošanas un citus pasākumus šo principu ievērošanā.⁴⁷

Būtiskākais un starptautiski atzītākais starptautisko cilvēktiesību līgums ir 1989. gada 20. novembrī pieņemtā ANO Konvencija par bērna tiesībām, ko ratificējušas lielākā daļa pasaules valstis. Bērnu tiesību izdalīšana atsevišķā grupā pamatota galvenokārt ar to, ka no vienas puses bērniem atbilstoši valstu tiesiskajam regulējumam nav visu tiesību, kas piemīt pilngadīgajiem, no otras puses, bērniem ir arī savas specifiskās tiesības, kas saistītas ar to vecumu, stāvokli ģimenē u.t.t. Līdz ar ANO Konvencijas par bērna tiesībām pieņemšanu bērni tiek uzskatīti par pilntiesīgiem tiesību subjektiem, kam nepieciešama īpaša aizsardzība kā vismazāk aizsargātajai sabiedrības grupai. Tā aptver bērnu pilsoniskās, politiskās, sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības no dzimšanas līdz pilngadības sasniegšanai (līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai, ja saskaņā ar nacionālo likumu nav paredzēta agrāka pilngadības sasniegšana). Ar ANO Konvencijas par bērna tiesībām pieņemšanu tika ieviesta virkne jaunu cilvēktiesību, kā tiesības uz izdzīvošanu un attīstību (6.pants), tiesības uz fizisko un psiholoģisko atdzimšanu un sociālo reintegrāciju gadījumos, kad bērns ir cietis no ļaunprātīgas apiešanās un ekspluatācijas (39.pants), tiesības uz individualitātes saglabāšanu (8.pants), tiesības nepiedalīties bruņotos pasākumos (38.pants) un citas tiesības.⁴⁸

Latvijas Republika ANO Konvencijai par bērna tiesībām pievienojās 1992. gada 14. maijā. Līdz ar pievienošanos ANO Konvencijai par bērna tiesībām tajā noteiktie tiesību principi un noteikumi tika nostiprināti 1998. gada 19. jūnijā pieņemtajā Bērnu tiesību aizsardzības likumā un citos nacionālajos tiesību aktos.⁴⁹

Kā vēl viens Latvijas Republikai saistošs starptautisks dokuments, kas nosaka bērna tiesības ir Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ir noteiktas tādas bērna tiesības, kā: bērna tiesības uz vārdu, pilsonības iegūšanu, kā arī katra bērna tiesības „uz tādiem aizsardzības līdzekļiem, kādi viņa ģimenei, sabiedrībai un valstij jāsniedz viņam kā mazgadīgajam”. Tajā

47 ANO Bērnu tiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/berndekl.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

48 ANO Konvencija par bērna tiesībām. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> [aplūkots 20.09.2016.]

49 Turpat.

tiek runāts par nepieciešamo bērnu aizsardzību laulības šķiršanas gadījumā, aizliegumu piespriest nāves sodu par noziegumiem, ko izdarījušas personas, kas jaunākas par astoņpadsmit gadiem u.c. Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 23. panta pirmā daļa paredz, ka „ģimene ir dabiska sabiedrības pamata šūniņa, un tai ir tiesības baudīt sabiedrības un valsts aizsardzību”, turklāt 24. panta pirmajā daļā noteic, ka „katram bērnam bez jebkādas diskriminācijas – neatkarīgi no rases, ādas krāsas dzimuma, valodas, reliģijas, nacionālās vai sociālās izcelsnās, mantiskā stāvokļa vai dzimšanas – ir tiesības uz tādiem aizsardzības līdzekļiem, kādi viņa ģimenei, sabiedrībai un valstij ir jāsniedz viņam kā mazgadīgajam.” Tāpat šai konvencijā noteikts spīdzināšanas un cietsirdīgas izturēšanās aizliegums.⁵⁰

Bērna tiesības, kas izriet no Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām noteiktas pakta 12. panta pirmajā daļā, nosakot dalībvalstu pienākumu atzīt katra cilvēka, tai skaitā bērna tiesības sasniegt visaugstāko fiziskās un psihiskās veselības līmeni. Tas tiek realizēts ar panta otrajā daļā minētajiem pasākumiem, piemēram, bērnu veselīgu attīstību.⁵¹ Tas nozīmē, ka katras valsts normatīvajam regulējumam jābūt tādam, kas bērnam nodrošina un veicina gan tā garīgo, gan fizisko veselību.

Noslēdzot šo tematu, autore secina, ka cietsirdība un vardarbība pret bērnu nav tikai cilvēka privātās dzīves jautājums un ģimenes iekšējā lieta. Ikvienam sabiedrības loceklim kopumā jāsniedz ieguldījums cietsirdības un vardarbības pret bērnu kā jautājuma aktualizēšanā. Lai mainītu sabiedrības attieksmi, pirmkārt, pašai sabiedrībai jābūt pietiekoši informētai par cietsirdības un vardarbības nelabvēlīgo ietekmi uz bērna fizisko un garīgo veselību, otrkārt, jāveido tāda tiesiskā un politiskā vide, kas institūciju speciālistiem ļautu atpazīt pret bērnu pielietoto cietsirdību un vardarbību, un ļautu pret to vērsties iespējami efektīvākā veidā, piemērojot vainīgajai personai normatīvajos aktos paredzētu sodu.

50 Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

51 Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/escpakc.htm> [aplūkots 20.09.2016.]

2. Krimināllikuma 174. panta juridiskā analīze

Kriminālatbildības pamats nostiprināts Krimināllikuma 1. pantā, proti, pie atbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi Krimināllikumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.⁵² Noziedzīga nodarījuma sastāva noskaidrošana ir obligāts priekšnosacījums, lai kādu darbības vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.

Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgajiem pasaulē joprojām ir izplatīts bērnu tiesību pārkāpums un, kā jau iepriekšējā nodaļā aplūkoti statistikas dati liecina, veido daļu no reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem arī Latvijā. Atbildība par cietsirdīgu un vardarbīgu apiešanos pret nepilngadīgo paredzēta Krimināllikuma 174. pantā, kas ietverta Krimināllikuma nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem”. Krimināllikuma 174. pants vērsts uz nepilngadīgo fiziskās un psihiskās veselības interešu, normālas fiziskas un garīgas veselības attīstības aizsardzību. Lai iestātos Krimināllikuma 174. pantā noteiktā atbildība nepieciešams konstatēt, pirmkārt, ka nepilngadīgajam vai mazgadīgajam ar pret to vērsto cietsirdīgo vai vardarbīgo apiešanos nodarītas psihiskas vai fiziskas ciešanas, otrkārt, šīm darbībām nav bijušas Krimināllikuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas un, treškārt, noziedzīgu nodarījumu izdarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs. Tāpat jāņem vērā, ka vainīgajai personai sods tiek noteikts ņemot vērā personas, pret kuru vērsts noziedzīgais nodarījums, vecums, respektīvi, vērā ņemams tas, vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī cietušais bijis nepilngadīgais – persona vecumā no 14 – 18 gadu vecumam, vai arī cietušais bijis mazgadīgais – persona no dzimšanas brīža līdz 14 gadu sasniegšanai. Ievērojot, ka tiesu praksē nereti konstatējamas kļūdas, veicot Krimināllikuma 174. panta juridisko analīzi, nepieciešams noskaidrot konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

2.1. Noziedzīga nodarījuma objekts

Noziedzīga nodarījuma vispārīgais objekts ir ar Krimināllikumu aizsargātas valsts, sabiedrības, cilvēku kolektīvu un indivīdu intereses, kuras apdraud pret to veiktais noziedzīgais nodarījums, nodarot, vai draudot nodarīt tām kaitējumu. Krimināllikuma 174. panta grupas objekts ir noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem, savukārt

52 Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 01.12.2016.]

noziedzīgā nodarījuma tiešais objekts ir nepilngadīgās personas intereses uz dzīvību, veselību, drošību, izglītību u.tml.⁵³

Tā kā noziedzīgais nodarījums apdraud nepilngadīgā un mazgadīgā likumiskās intereses, nepieciešams noskaidrot jēdziena „nepilngadīgais” un „mazgadīgais” nozīmi. Saskaņā ar Civillikuma 219. pantu nepilngadība abu dzimumu personām turpinās tik ilgi, kamēr tās sasniedz 18 gadu vecumu. Vienlaikus Civillikuma 220. panta kārtībā, izņēmuma gadījumos un sevišķi svarīgu iemeslu dēļ, kad nepilngadīgā aizbildņi un tuvākie radnieki apliecina, ka nepilngadīgais uzvedas nevainojami un spēj patstāvīgi aizsargāt un aizstāvēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, nepilngadīgo var izsludināt par pilngadīgu arī pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, bet ne agrāk, kamēr tas ir sasniedzis pilnus sešpadsmit gadus.⁵⁴ Tas nozīmē, ka Krimināllikuma 174. panta pirmā daļa attiecas uz personu, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, vai 16 gadu vecumu, ja tā likumā noteiktā kārtībā atzīta par pilngadīgu pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.

Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā tiek pastiprināta atbildība vainīgajam, ja noziedzīgs nodarījums ir veikts pret mazgadīgo, ar to uzsverot, ka savas neaizsargātības dēļ mazgadīgās personas interesēm jābūt aizsargātām stingrāk. Par mazgadīgu atzīstama persona, kas nav sasniegusi 14 gadu vecumu, respektīvi, tā ir persona no tās dzimšanas brīža līdz 14 gadu vecuma sasniegšanai.⁵⁵ Ievērojot minēto Krimināllikuma 174. panta otrās daļas sankcijā par pret mazgadīgo vērsta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ir paredzēts bargāks soda mērs, nekā par tādu pašu noziedzīgo nodarījumu, kas ir vērsts pret nepilngadīgo. Līdz ar to likumdevējs ir uzsvēris, ka mazgadīgajam kā personai, kura atrodas bezpalīdzības stāvoklī, jo tā nevar pati sevi aizstāvēt, ir nepieciešama vēl lielāka aizsardzība, nekā personai vecumā no 14 līdz 18 gadu vecumam.

2.2. Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse

Ar noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi saprot kaitīgā nodarījuma ārējās izpausmes pazīmju kopumu, kas tiek realizēts vainīgās personas prettiesiskā uzvedībā darbības vai bezdarbības veidā un kas rada kaitējumu ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm, vai rada šāda kaitējuma nodarīšanas reālus draudus.⁵⁶ No objektīvās puses Krimināllikuma 174. pantā

53 Krastiņš U, Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 31.lpp.

54 Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 01.12.2016.]

55 Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966#position=72971> [aplūkots 01.12.2016.]

56 Krastiņš U, Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1. Vispārīgā daļa. Rīga:

paredzētu noziedzīgu nodarījumu var raksturot gan aktīva darbība, kā sišana, pēršana u.tml., gan bezdarbība, piemēram, atstāšana novārtā, kas tādējādi izpaužas kā vardarbīga vai cietsirdīga apiešanās ar cietušo. Jāpiemin, ka no Krimināllikuma 174. panta pirmajā daļā ietvertās norādes – ka pret nepilngadīgo vērstajām darbībām nav bijušas Krimināllikuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas, izriet, ka cietušajam nav nodarīti smagi vai vidēja smaguma miesas bojājumi, līdz ar to fiziskas ciešanas aptver tikai vieglu miesas bojājumu nodarīšanu.⁵⁷

Krimināllikuma 174. pantā paredzētais noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir formāls un, lai atzītu to par pabeigtu, nav nepieciešams kādas reālas sekas, proti, ar pirmo varas lietošanas brīdi vai ar draudiem lietot vardarbību, kas sakrīt ar fizisku vai psihisku ciešanu nodarīšanas brīdi, noziedzīgais nodarījums uzskatāms par pabeigtu. Noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses fakultatīvās pazīmes ir vieta, laiks, apstākļi, veids, rīki un līdzekļi.⁵⁸

Lai personu sauktu pie atbildības par Krimināllikuma 174. pantā norādītu noziedzīgu nodarījumu, ir jāiestājas kriminālatbildības obligātam nosacījumam, proti, cietsirdīgas vai vardarbīgas apiešanās rezultātā cietušajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas. Ciešanām ir ilgstošs raksturs, tās saistītas ar dziļu aizvainojumu, diskomfortu, cietušā neizpratni par vainīgās personas rīcību un radušos situāciju. Fiziskas ciešanas ir vardarbības tiešās sekas, kas tiek saistītas ar ķermeņa sāpēm, ko izraisījis pret cietušo pielietots fizisks spēks, fiziskas traumas, ievainojumi u.tml. Parasti ķermeņa sāpes izraisa negatīvas sajūtas, kā: sāpes, drudzi, nelabu dūšu, reiboņus un citus simptomus. Pretējas fiziskām ciešanām ir psihiskās ciešanas. Psihiskās ciešanas ir emocionālas vardarbības rezultāts, kas izpaužas kā kaitīgas izmaiņas cilvēka emocionālajā sfērā negatīvu psihisku stāvokļu veidā jeb kā emocionālais stress. Emocionālais stress rodas draudu, aizvainojuma situācijās, kad bailes par draudu realizēšanu, aizvainojums un pazemojums var novest pie psihisko procesu norises izmaiņām, emocionālām novirzēm, darbības motivācijas sfēras transformācijas, kustības un runas centru darbības traucējumiem, tādējādi veicinot bērna sociālās, emocionālās, kognitīvās un intelektuālās attīstības traucēšanu un/vai bērna uzvedības neatbilstošu mainīšanu.⁵⁹

Atbilstoši Krimināllikuma 174. panta pirmās daļas dispozīcijā noteiktajam, nozieguma objektīvā puse var izpausties kā cietsirdīga vai kā vardarbīga apiešanās ar cietušo. Līdz ar to Krimināllikumā ietverta norāde uz diviem patstāvīgiem, alternatīviem noziedzīgās rīcības

Firma AFS, 2007, 31.lpp.

57 Krastiņš U., Liholaja V., Niedra A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 1. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 31.lpp.

58 Krastiņš U., Liholaja V., Niedra A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009., 377.lpp.

59 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

izpaušmes veidiem, kā cietsirdīga apiešanās vai kā vardarbīga apiešanās ar cietušo. Tas nozīmē, ka apsūdzībā jābūt precīzai norādei par to, kāda veida apiešanās ar cietušo ir notikusi – cietsirdīga vai vardarbīga, vai arī gan viena, gan otra veida apiešanās. Pareizi izslēgta norāde uz cietsirdību konstatēta Jēkabpils rajona tiesas 2016. gada 21. septembra spriedumā lietā Nr. 11210064014, kurā tiesa nekonstatēja Z.L. darbībās cietsirdības pazīmes, jo neapstiprinājās nepilngadīgās S.K. pamešana novārtā – atstāšana bez aprūpes un iztikas, mitekļa vai tamlīdzīgām darbībām,⁶⁰ turpretī nepareiza norāde par to, kādā veidā notikusi cietsirdīga apiešanās ar cietušo, ilustrē, piemēram, Daugavpils tiesas 2015. gada 24. septembra spriedums lietā Nr. 11181216414, kurā tiesa norādīja: „V.G. 2014. gada 16. novembrī, atrodoties alkohola reibuma stāvoklī, pieļāva cietsirdību un emocionālo un fizisko vardarbību pret savu mazgadīgo meitu, kas izpaudās psiholoģiskā ietekmē un vardarbības pielietošanā.”⁶¹ No sprieduma konstatējošās daļas izriet, ka apsūdzētais pret savu mazgadīgo meitu pielietoja fizisku un emocionālu vardarbību, taču norāde uz cietsirdīgu apiešanos ir kļūdaina, jo tādas darbības apsūdzībā nav norādītas.

Autore maģistra darba izstrādes laikā aplūkoja tiesu nolēmumus krimināllietās par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem, un analizētajos tiesu nolēmumos laikā no 2015. gada jūnija līdz 2017. gada martam 33 nolēmumos no 58 aplūkotiem rajona tiesu nolēmumiem tika atspoguļota kļūdaina norāde uz cietsirdību. Autore ieskatā nereti tiesu nolēmumos iztrūkst noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses analīze, apskatot jēdzienu „cietsirdība”, „vardarbība” izpausmi konkrētajā noziedzīgajā nodarījumā. Dziļāka noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses analīze ir ceļš uz pareiza nolēmuma sastādīšanu. Ņemot vērā tiesu praksē novēroto nepilnību, nepieciešams dziļāks ieskats jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” izpratnē.

2.2.1. Cietsirdības jēdziens

Kā jau iepriekš nodaļā minēts, Krimināllikuma 174. panta objektīvā puse var izpausties ne tika kā darbība, bet arī kā bezdarbība, kas izpaužas kā nolaidīga izturēšanās, aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana, vai kā bērna pamešana novārtā. Saskaņā ar Civillikuma 177. pantu bērns līdz pilngadības sasniegšanai atrodas vecāku aizgādībā. Ar aizgādību pār bērnu saprotamas vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu, tai skaitā par tā mantu, kā arī pārstāvēt bērnu tā personiskajās un mantiskajās attiecībās. Ar rūpēm saprotama bērna

60 Jēkabpils rajona tiesas 2016. gada 21. septembra spriedums lietā Nr. 11210064014.

61 Daugavpils tiesas 2015. gada 24. septembra spriedums lietā Nr. 11181216414.

aprūpe, uzraudzība, kā arī tiesības noteikt tā dzīvesvietu. Bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, kas izpaužas kā ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšana, bērna kopšana, izglītošana un audzināšana (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses, sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam), bet ar bērna uzraudzību saprot rūpes par bērna drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu, tas ietver arī vecāka pienākumu neatstāt bērnu bez uzraudzības līdz 7 gadu vecumam bez pieaugušo vai personu, ne jaunāku par 13 gadiem, klātbūtnes.⁶²

Lai gan no tiesību aktiem tieši neiziet jēdziena „cietsirdība” skaidrojums, Bērnu tiesību konvencijas 19. pants nosaka dalībvalstu pienākumu veikt visus attiecīgos likumdošanas, administratīvos, sociālos un izglītošanas pasākumus, lai ikvienu bērnu aizsargātu pret fizisku vai psiholoģisku vardarbību, miesas bojājumiem vai nežēlīgu, nevērīgu vai nolaidīgu izturēšanos, sliktu izturēšanos vai ekspluatāciju, tostarp pret seksuālu vardarbību, kamēr viņš ir vecāku, aizbildņu vai jebkuras citas par bērnu atbildīgas personas aprūpē. Turklāt Bērnu tiesību konvencijas 3. pantā noteikts, ka jebkurā rīcībā, kas skar bērnus, pirmkārt, maksimāli jāievēro bērna intereses, proti, dalībvalstīm jāuzņemas nodrošināt bērnam tādu aizsardzību un aprūpi, kāda nepieciešama viņa labklājībai, ievērojot bērna vecāku, aizbildņu vai citu likumiski par viņu atbildīgu personu tiesības un pienākumus, un šajā nolūkā dalībvalstīm jāveic visus pienācīgos likumdošanas un administratīvos pasākumus.⁶³

Arī Latvijas Republikas normatīvajos aktos nostiprināts bērna tiesību aizsardzības princips. Bērnu tiesību aizsardzības likuma uzdevums ir noteikt bērna tiesības, brīvības un to aizsardzību, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība. Atbilstoši šā likuma 9. pantā noteiktajam bērnam ir tiesības uz personas neaizskaramību, pret viņu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu.⁶⁴ Tā kā no minētā gan neizriet jēdziena „cietsirdība” skaidrojums, tā saturs izsecināms no krimināltiesību doktrīnas un citiem šī jēdziena skaidrojošiem avotiem.

No krimināltiesību doktrīnas izriet, ka ar cietsirdīgu apiešanos ar cietušo raksturo bērna pamešana novārtā, proti, aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana, kad netiek ievērotas bērna medicīniskās, emocionālās, vides un fiziskās vajadzības – bērna atstāšana bez tā vecumam atbilstoša ēdiena, šķidruma dzeršanai, attiecīgā apģērba atkarībā no laikapstākļiem vai telpas, medicīniskās palīdzības u.tml., vienlaikus jēdziena „cietsirdība”

62 Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 01.12.2016.]

63 Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> [aplūkots 01.12.2016.]

64 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096#p29&pd=1> [aplūkots 01.12.2016.]

skaidrojums sniegts arī citos avotos.⁶⁵

Juridisko terminu vārdnīcā cietsirdība skaidrota kā ciešanu sagādāšana citai personai, nežēlīga apiešanās ar cietušo.⁶⁶ Līdzīgs skaidrojums sniegts arī Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīcā un Latviešu valodas vārdnīcā. Atbilstoši Krimināltiesību skaidrojošā vārdnīcā noteiktajam ar jēdzienu „cietsirdība” saprot cietušā spīdzināšanu, mocīšanu un ņirgāšanos par to. Cietsirdība var izpausties arī kā vienaldzība, neiejūtīgums pret cietušā ciešanām un nežēlīgums, kā arī ilgstošā sāpju nodarīšanā, nozieguma izdarīšana cietušajam tuvu personu klātbūtnē, ja vainīgais apzinājies, ka tas sagādā cietušajam sevišķas ciešanas.⁶⁷ Ar cietsirdīgu apiešanos ir jāsaprot arī cietušā goda un cieņas aizskaršana un tamlīdzīgas darbības.⁶⁸

Atgriežoties pie krimināltiesību doktrīnā sniegtā vērtējuma jēdzienam „cietsirdība”, jāteic, ka ar cietsirdīgu apiešanos ar cietušo raksturo arī nolaidīga izturēšanās pret bērnu, kas izpaužas kā aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana. Bērna aprūpe nenozīmē tikai ēdiena, apģērba un mājokļa nodrošināšanu bērnam. Jēdziena „bērna aprūpe” tvērums ir ievērojami plašāks. Bērna aprūpe ietver arī regulāru veselības aprūpes nodrošināšanas un bērna kopšanas pienākumu, kad tas nepieciešams, kā arī bērna uzraudzību, kas sevī ietver bērna drošības nodrošināšanu un trešās personas apdraudējuma novēršanu. Bērnam ir jānodrošina tāda aprūpe, kas vistiešākajā mērā aizsargā tā intereses. Katram bērnam jānodrošina tiesības uz dzīvību un attīstību, tāpat bērnam ir tiesības uz individualitāti, tiesības uz privāto dzīvi, personas neaizskaramību un brīvību. Pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu. Bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina tā pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību. Bērnam ir jāsaņem atbilstošs uzturs, apģērbs un pajumte, turklāt bērnam ar fiziskiem un garīgiem traucējumiem ir tiesības arī uz to, kas nepieciešams viņa speciālo vajadzību apmierināšanai. Tikpat nozīmīgas ir bērna tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, kā arī tiesības tikt uzklausītam.⁶⁹

Kā jau minēts, bērna uzraudzība nozīmē arī rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu. Ar Jēkabpils rajona tiesas 2015. gada 28. oktobra spriedumu lietā Nr. 11210016415 A.K. tika saukts pie atbildības par Krimināllikuma 174.

65 Augstākā tiesa. Tiesu prakse krimināllietās par cietsirdīgu un vardarbību pret nepilngadīgo, 2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> [aplūkots 01.12.2016.]

66 Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998. 431.pp.

67 Latviešu valodas vārdnīca.2. izdevums. Rīga: Avots, 1998, 155.lpp.

68 Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Ranka, 1999, 128.lpp.

69 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096#p29&pd=1> [aplūkots 01.12.2016.]

panta otrajā daļā paredzētu nodarījumu, par to, ka A.K. būdams cietušā tēvs un atbalsta persona, kas dzīvoja kopā ar cietušo, ilgstošā laika periodā pieļāva fizisku un emocionālu vardarbību pret savu dēlu - viena mēneša vecu zīdāini, tādējādi radot viņam gan fiziskas, gan psihiskas ciešanas. A.K. nenodrošināja bērnam drošību un nepieciešamo veselības aprūpi, kas, ņemot vērā bērna vecumu, varēja apdraudēt bērna dzīvību, veselību, līdz ar to tiesa konstatēja, ka A.K. rīcība, neveicot atbilstošas darbības, lai pārtrauktu pret bērnu vērstu vardarbību, ir atzīstama par cietsirdīgu apiešanos, radot bērnam psihiskas ciešanas.⁷⁰

Aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana ietver arī minēto pienākumu nolaidīga izpilde. Ar nolaidību tiek saprasta, pirmkārt, fiziskā nerūpēšanās par bērnu, proti, kad bērnam netiek nodrošināta tā vecumam un veselības stāvoklim atbilstoša pārtika, nodrošināts tā vecumam atbilstošs ēdienreīzu skaits, netiek ievērotas tā higiēnas vajadzības, piemērota apģērba nodrošināšana atbilstoši laikapstākļiem, kā arī bērna vajadzībām atbilstoša dzīves vide. Otrkārt, tā ir emocionāla nerūpēšanās par bērnu, proti, bērnam netiek nodrošināta emocionāla tuvība ar tā vecākiem, aizbildni, aizgādni vai citu personu, kuras aprūpē nodots bērns. Tāpat bērnam netiek nodrošinātas tā emocionālās vajadzības. Treškārt, tā ir nerūpēšanās par bērna veselību, proti, bērnam netiek nodrošināta medicīniskā palīdzība, kad tā ir nepieciešama. Par nerūpēšanos par bērna veselību atzīstama arī obligāto vakcināciju nenodrošināšana. Ceturtkārt, ar nolaidību tiek saprasta nerūpēšanās par bērna izglītību, proti, netiek veicināta bērna izglītošanās, regulārs izglītības iestādes apmeklējums, ieinteresētība par bērna mācību sasniegumiem u.tml. Visbeidzot, piektkārt, ar nolaidību saprot arī nerūpēšanos par bērna sociālajām vajadzībām, proti, bērna izolēšanu no sociālajiem kontaktiem, piemēram, vienaudžiem.⁷¹

Aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana konstatēta vairākos tiesu nolēmumos, piemēram, ar Rīgas rajona tiesas 2015. gada 7. oktobra spriedumu krimināllietā Nr. 11410092814, N.P. un R.P. atzīti par vainīgiem Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā. N.P. kopā ar R.P. nepildīja savu kā vecāka pienākumu aprūpēt un uzraudzīt bērnu, proti, cietsirdīgi apgājās ar mazgadīgo dēlu, to atstājot divu gadu vecumā vienu pašu bez pieaugušo uzraudzības slēgtā telpā, dzīvībai bīstamos un nedrošos apstākļos, dzīvojamās telpās mētājoties tādiem dzīvībai bīstamiem priekšmetiem kā tukšas alkoholisko dzērienu plastmasas un stikla pudeles, saplēstas stikla pudeļu lauskas, sadzīves atkritumi, asi priekšmeti (galda nazis), kā arī bērnam brīvi pieejama atradās ar ūdeni līdz

70 Jēkabpils rajona tiesas 2015. gada 28. oktobra spriedums lietā Nr. 11210016415.

71 Nodibinājums „Centrs Dardedze”. Novārtā pamešana. Pieejams: http://www.bernskacietusais.lv/lv/vardarbiba_pret_bernu_teorija/definesana/novarta-pamesana-85/ [aplūkots 01.12.2016.]

pusei piepildīta vanna un slēgtajās telpās atradās nepieskatīts suns, kas varēja radīt apdraudējumu.⁷² Turpretī ar Aizkraukles rajona tiesas 2016. gada 22. augusta spriedumu krimināllietā Nr. 12503000315 A.K. tika atzīts par vainīgu Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā, proti, A.K. vairākkārt atstāja bērnus novārtā bez pieskatīšanas un aprūpes, nekoptus, gan vienus pašus, gan kopā ar bērniem pilnīgi svešu personu, bez bērniem pagatavota ēdiena, dzēriena un pārtikas, apkures sezonas laikā vēsā vai piedūmotā dzīvoklī. Arī šajā gadījuma noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse izpaudās kā mazgadīgo bērnu atstāšana bez aprūpes un ēdiena, līdz ar to vainīgais A.K. nepildīja ar likumu noteiktos aprūpes un uzraudzības pienākumus.⁷³

Pilnvērtīgi nenodrošinot iepriekšminētās vajadzības, bērna veselībai un tā turpmākajai attīstībai tiek nodarīts kaitējums, kā sekas bieži vien nemaz nav prognozējamas. Primāri nolaidību pret bērnu raksturo tā ārējais izskats, proti, bērns ir slikti aprūpēts (nepaēdis, nekopts, netīrs), tam var būt nieze vai citas slimības. Ilgstošā periodā bērna interešu neievērošana var kavēt tā attīstību – gan fizisko, gan garīgo, tādā veidā attīstoties domāšanas, attīstības, saskarsmes u.c. traucējumiem.

2.2.2. Vardarbības jēdziens

Otrs jēdziens, kura skaidrojumu būtu nepieciešams noskaidrot ir vardarbība. Krimināltiesību teorijā vardarbība raksturota kā cilvēka personiskās drošības prettiesisks apdraudējums, fiziski vai psihiski iedarbojoties uz cilvēka ķermeni, tā orgāniem, audiem, fizioloģiskajām funkcijām, psihi.⁷⁴ Vardarbības pret bērnu skaidrojums rodams Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 9.¹ punktā, kas noteic, ka vardarbība pret bērnu ir visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla vardarbība, nolaidība vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu.⁷⁵ Vienlaikus jēdziena „vardarbība” skaidrojums izriet arī no citiem avotiem.

Pasaules Veselības organizācija vardarbību definē kā iedomātu vai reālu fiziska spēka vai varas apzinātu lietošanu pret sevi, citu personu, grupu vai kopienu, kas izraisa vai spēj izraisīt ievainojumu, nāvi, psiholoģisku kaitējumu, attīstības traucējumus vai tiesību

72 Rīgas rajona tiesas 2015. gada 7. oktobra spriedums lietā Nr. 11410092814.

73 Aizkraukles rajona tiesas 2016.gada 22. augusta spriedums lietā Nr. 12503000315.

74 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

75 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 01.12.2016.]

atņemšanu.⁷⁶ Ar jēdzienu „vardarbība ģimenē” apzīmē visus fiziskas, seksuālas, psiholoģiskas vai ekonomiskas vardarbības aktus, kas notiek ģimenē vai mājās, vai starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai partneriem neatkarīgi no tā, vai vardarbības izdarītājs dzīvo vai ir dzīvojis vienā dzīvesvietā ar vardarbības upuri. Vardarbības ģimenē un vardarbības pret sievietēm problemātikas kontekstā starptautiskajos dokumentos un pētījumos tiek skatīti arī vardarbības pret bērniem dažādie aspekti – tiek runāts gan par bērniem kā vardarbības ģimenē upuriem, tai skaitā bērniem, kas ir vardarbības ģimenē liecinieki, gan par vardarbību, kas vērsta īpaši pret meitenēm, ņemot vērā daudzās valstīs pastāvošo atšķirīgo attieksmi pret meitenēm un atšķirīgās meiteņu iespējas vietējās sabiedrībās.⁷⁷

No Juridisko terminu vārdnīcas skaidrojuma izriet, ka vardarbība ir līdzeklis noteikta noziedzīga mērķa sasniegšanai.⁷⁸ Vardarbību raksturo arī kā rupjas varas, fiziska spēka lietošanu, nelikumīgu piespiešanu, savukārt jēdziens „vardarbīgs” skaidrots kā tāds, kas lieto rupju varu, lai ar rupju varu piespiestu pakļauties kādu.⁷⁹ Vardarbīga apiešanās var izpausties kā draudi ar fizisku izrēķināšanos jeb psihiska vardarbība vai fiziska vardarbība, piemēram, sišana, piekaušana, spīdzināšana.⁸⁰ Vārdnīcā „Tezaurs” jēdziens „vardarbība” skaidrots, kā prettiesisks personas aizskārums ar fizisku spēku, piemēram, nodarot miesas bojājumus, sitot, spīdzinot, vai draudiem un iebiedēšanu,⁸¹ turpretī Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīcā vardarbība definēta, kā indivīda vai sabiedrības grupas lietota piespiedu metode, lai iegūtu vai saglabātu ekonomisko un politisko kundzību, dažādas tiesības un privilēģijas. Tiek nošķirta fiziskā vardarbība kā tieša iedarbība uz cilvēka organismu un psihiskā vardarbība kā cilvēka psihi ietekmēšana.⁸² Līdz ar to no aplūkotajiem jēdziena „vardarbība” skaidrojumiem secināms, ka jēdziena interpretācija nav vienāda, turklāt tiek uzskaitītas dažādas vardarbības formas.

Krimināllikumā jēdziens „vardarbība” pieminēts vairākkārt, taču legālu jēdziena skaidrojumu Krimināllikums nesniedz. Vardarbības jēdziens parādās vairāku pantu dispozīcijās, turklāt vardarbīgu noziegumu klāsts Krimināllikuma Sevišķajā daļā ir daudz

76 World Report on Violence and Health. E.G Krug et al., eds. Geneva, WHO, 2002. Pieejams: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf [aplūkots 12.12.2016.]

77 Eiropas Padomes konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf [aplūkots 12.12.2016.]

78 Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1978, 290.lpp.

79 Latviešu valodas vārdnīca. 2. Izdevums. Rīga: Avots, 1998, 841.lpp.

80 Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 377.lpp.

81 Vārdnīca „Tezaurs”. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/vardarbiba> [aplūkots 12.12.2016.]

82 Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca. Pieejams: <http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1&q=vardarb%C4%ABba&id=962822&g=1> [aplūkots 12.12.2016.]

plašāks, proti, šādas normas veido aptuveni vienu ceturto daļu no visiem Krimināllikumā ietvertajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.⁸³ Ievērojot minēto, jāsecina, ka vardarbības jēdziena interpretācija ir atkarīga no normas sankcijas, kuras dispozīcijā vardarbība minēta kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme, proti, vardarbības jēdziens jāaplūko atsevišķu vardarbīgu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas kontekstā.

Krimināltiesībās vardarbību iedala fiziskā (enerģētiskā, mehāniskā) un psihiskā (emocionālā, informatīvā) vardarbībā. Šobrīd kā vardarbīgas uzvedības izpausme tiek minēta ne tikai fiziska, psihiska vai seksuāla vardarbība, bet, ar regulējuma par pagaidu aizsardzības pret vardarbību ieviešanu, par vardarbības formu tiek uzskatīta arī ekonomiskā vardarbība, kā arī vardarbīga kontrole.⁸⁴ Tāpat emocionālās vardarbības jēdzienā nereti tiek iekļauts stalkings jeb personas vajāšana un mobings jeb psiholoģiskā vardarbība darbavietā. Kopumā tiek uzskaitīts, ka emocionālā vardarbība ietver divpadsmit kategorijas, kā: draudi fiziskajai veselībai; tīši izkropļota realitātes uztvere; izolācija, fiziskās un sociālās aktivitātes ierobežošana un/vai informācijas monopolizēšana; vēršanās (attieksmes veidā) pret otru kā pret zemāku būtni, aizvainošana, degradācija; verbālā agresija, kritika; greizsirdība, aizdomas; iebiedēšana un/vai vajāšana; vīrieša (sievietes) privilēģētā stāvokļa izmantošana; ekonomiskā vardarbība; uzvedības un personīgās attīstības kontrole; emocionāli un/vai seksuāli ierobežojumi, šantāža, kā arī lomu gaidu ierobežojums.⁸⁵ Līdz ar to secināms, ka pastāv vairākas vardarbības formas, tomēr maģistra darba kontekstā aplūkojams tikai Krimināllikuma 174. pantā ietvērtā jēdziena „vardarbība” vardarbības formu apskats.

2.2.2.1. Fiziska vardarbība

Fiziskā vardarbība krimināltiesību teorijā skaidrota kā cilvēka fiziskās drošības noziedzīgs apdraudējums, prettiesiski nodarot fizisku kaitējumu cietušajam pret tā gribu, izmantojot jebkārus līdzekļus un paņēmienus.⁸⁶ Fiziskā vardarbība (enerģiskā, mehāniskā) krimināltiesībās izpaužas kā spēka pielietošana jebkādā veidā un izmantojot jebkārus līdzekļus un paņēmienus.⁸⁷ Tā var būt tāda, kas izraisa fiziskas sāpes, kā sišana, piekaušana,

83 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

84 Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 12.12.2016.]

85 Furmanovs I. Psiholoģiskā vardarbība laulāto attiecībās. Pieejams: <http://www.saulesjosta.lv/index.php/psihologija/1233-psihologiska-var darbiba-laulato-attiecibas.html> [aplūkots 12.12.2016.]

86 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

87 Krastiņš, U., Liholaja V., Niedre, A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga:

spīdināšana, mocīšana, kā arī tāda, kas izraisa maznozīmīgu miesas bojājumu vai vieglu miesas bojājumu, kas izraisījuši īslaicīgu veselības apdraudējumu.

Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīcā „sišana” skaidrota kā tīša fiziska iedarbība uz cietušā organismu, kas rada cilvēkam fiziskas sāpes, bet neizraisa personas aušu, orgānu un sistēmu anatomiskus bojājumus un funkciju traucējumus.⁸⁸ Ar spīdināšanu likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 24.¹ panta izpratnē saprot apzinātu vairākkārtēju vai ilgstošu personas darbību vai bezdarbību, nodarot personai stipras fiziskas sāpes vai psihiskas ciešanas, lai ietekmētu tās apziņu vai gribu⁸⁹, turpretī ar mocīšanu saprotamas darbības, kas, vainīgajam to apzinoties, sagādā otrai personai sevišķi stipras sāpes, fiziskas vai morālas ciešanas.⁹⁰

Fiziskās vardarbības objektīvās izpausmes iedala: enerģiskā iedarbībā uz cita cilvēka organisma orgāniem, funkcijām; mehāniskā iedarbībā, proti, kaitējuma nodarīšana, izmantojot muskuļu spēku vai kāda priekšmeta kinētisko enerģiju (iedarbība ar truliem un asiem priekšmetiem, transportlīdzekļiem, šaujamieroču un sprāgstvielu izmantošana, krišana no augstuma); fizikālā iedarbībā, izmantojot augstas un zemas temperatūras, elektrisko strāvu, iedarbību ar dažādiem staru enerģijas veidiem, paaugstinātā un pazeminātā barometriskā spiediena iedarbību; ķīmiskā iedarbībā, izmantojot dažādas indīgas un stipri iedarbīgas vielas šķidrā, cietā vai gāzveidīgā stāvoklī; bioloģiskā iedarbībā, kas izpaužas kā cietušā inficēšana ar dažāda veida patogēniem mikrobiem, bakteriāliem toksīniem, izraisot organisma slimīgu stāvokli; psihiskā iedarbībā, piemēram, apzināti nostādot dzīvībai bīstamā stāvoklī, pirms tam radot maldīgu priekšstatu par drošu situāciju, vai arī noklusējot par draudiem dzīvībai vai veselībai; psihiskās bezpalīdzības izmantošanā, piemēram, mazgadīga vai psihiski slima cilvēka pamudināšanā nodarīt sev fizisku kaitējumu, kā arī viltus un uzticēšanās izmantošanā, piemēram, indīgu vielu ievadīšana par to cietušajam nezinot.⁹¹

Fiziskas vardarbības jēdziens skaidrots arī Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 11. punktā, proti, ar fizisku vardarbību saprotams bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai

Tiesu namu aģentūra, 2009, 36.lpp.

88 Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Ranka, 1999, 96.lpp.

89 Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50539> [aplūkots 12.12.2016.]

90 Augstākās tiesas plēnuma 1993. gada 1. marta lēmums Nr. 1. Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšu miesas bojājumu nodarīšanu. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/docs/summaries/2004/Apkopojums_Miesas_bojajumi.doc [aplūkots 12.12.2016.]

91 Liholaja V. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to kvalifikācijas teorētiski praktiskie aspekti. Atklātā lekcija, 08.04.2014.

skaitā tabakas dūmu, iedarbībai.⁹² Fiziska vardarbība pret bērnu var izpausties, kā bērna purināšana, iepļaukāšana, pērsana, spārdīšana, speršana, grūstīšana, kniebšana, žņaugšana, sišana ar dažādiem priekšmetiem u.tml. darbības. Fizisku vardarbību ilustrē piemērs no tiesu prakses, proti, ar Rīgas rajona tiesas 2016. gada 11. jūlija spriedumu lietā Nr. 11351016015 R.V. atzīts par vainīgu Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, jo R.V. sistemātiski, būdams alkohola reibumā, bija vardarbīgs pret mazgadīgo meitu E.V., sitot viņai ar rokām pa seju un vēderu, kā arī grūstot viņu, kā rezultātā E.V. radot fiziskas ciešanas.⁹³

Fiziska vardarbība var izpausties arī bez fizisku sāpju un miesas bojājumu nodarīšanas, piemēram, vainīgajam ierobežojot cietušā kustības vai pārvietošanās brīvību – sasienot, izolējot slēgtā telpā, turot cietušo, to pagrūžot vai atgrūžot, vai kā citādi pielietojot fizisku spēku.⁹⁴ Fiziska vardarbība bez fizisku sāpju un miesas bojājumu nodarīšanas konstatēta ar Jelgavas tiesas 2015. gada 15. decembra spriedumu lietā Nr. 11905003914, kurā apsūdzētā K.C. tika atzīta par vainīgu Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, proti, K.C., nespēdama kontrolēt savas emocijas, pielietoja vardarbību pret mazgadīgo bērnu tīši sitot pa ķermeni, kā arī ieslēdzot istabā vienu, atņemot planšetdatoru, tādā veidā mazgadīgajam bērnam nodarot fiziskas ciešanas.⁹⁵

2.2.2.2. Emocionāla vardarbība

Otra vardarbības forma ir emocionālā (psihiskā, informatīvā) vardarbība, ar kuru saprot jebkādu verbālu, emocionālu vai psiholoģisku aizskārumu, kas izpaužas kā draudēšana, vajāšana, lamāšana, ņirgāšanās, pazemošana, ignorēšana un cita veida līdzīgas darbības. Emocionālā vardarbība parasti tiek realizēta ar informatīvu iedarbību uz cita cilvēka psihi, izmantojot psihiskus faktorus, proti, psihotraumējoša rakstura informāciju. Emocionālā vardarbība apdraud cilvēka psihisko labklājību, psihisko mieru, kas tiek apzīmēts kā garīgā līdzsvara stāvoklis un pozitīva emocionalitāte. Šo garīgo līdzsvaru var izjaukt ne tikai dažādi draudi, bet arī citi prettiesiskas psihiskas iedarbības veidi, piemēram, goda aizskaršana, ņirgāšanās, vajāšana un citi līdzīgi apdraudējumi. Psihiskais faktors šajā gadījumā ir cietušā cieņu pazemojoša informācija, kas var izraisīt tam psihisku traumu. Krimināltiesībās jēdzienu

92 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 12.12.2016.]

93 Rīgas rajona tiesas 2016. gada 11. jūlija spriedums lietā Nr. 11351016015.

94 Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX–XVII nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 461.lpp.

95 Jelgavas tiesas 2015. gada 15. decembra spriedums lietā Nr. 11905003914.

„draudi” izmanto divās nozīmēs, kā apdraudošu informāciju (ziņas par nodomu nodarīt citai personai kaitējumu) un apdraudošā iedarbībā (šo ziņu nodošanas process no vainīgā cietušajam).⁹⁶ Ar draudiem saprot mutiski vai citā veidā izteiktu cietušā iebaidīšanu, pielietojot vardarbību pret viņu vai tā tuviem cilvēkiem. Ar cietušā tuviniekiem saprot gan tā radniekus, ģimenes locekļus, gan citas personas, kurām ir dārga cietušā dzīvība un veselība. Draudiem pēc sava rakstura un intensitātes jābūt tādiem, lai cietušais tos uztvertu kā reālus un nekavējoties realizējamus. Tos var izteikt mutiski vai ar žestiem, kā arī demonstrējot ieroci u.tml. Draudēšana var izpausties arī kā regulāra to izteikšana, draudēšana ar fizisku vai seksuālu vardarbību vai draudēšana par bērna atņemšanu, tā goda un cieņas aizskaršanu u.tml. Savukārt vajāšana var izpausties kā cietušā izsekošana, regulāru un nevēlamu zvanu, īsziņu, elektronisko pastu saņemšana.⁹⁷

Emocionālā vardarbība skaidrota arī Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 12. punktā nosakot, ka emocionālā vardarbība ir bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana, kas kaitē bērna emocionālajai attīstībai vai apdraud bērna psihisko labklājību.⁹⁸ Tā var izpausties kā bērna apvainošana, likšana justies vainīgam, izsmiešana, atkārtota pazemošana, kritizēšana, apsaukšana, kliegšana uz bērnu, atraidīšana, patstāvīga atteikšanās palīdzēt bērnam, viņa domu noliegšana, draudēšana, ignorēšana, iebaidīšana, apzināta bērna morālo vērtību degradēšana, lamāšanās, ņirgāšanās u.c.⁹⁹

Biežāk sastopamās emocionālās vardarbības formas ir: bērna ignorēšana, proti, bērns tiek atraidīts, viņa svarīgās problēmas netiek pamanītas un attiecīgi apspriestas; apvainošana, proti, bērns tiek apsaukāts un vainots par lietām, ar kurām viņam nav nekāda sakara; terorizēšana jeb bērna vainošana un apsaukāšana, iedvešot bērnā bailes; emocionālas spriedzes uzturēšana – bērna iebaidīšana un draudēšana bērnam; ņirgāšanās par bērnu, proti, bērna nostādīšana situācijās, kurās viņu apsmej; draudēšana, kad bērnam tiek izteikti draudi; apzināta morālo vērtību degradēšana, piemēram, bērna iesaistīšana zagšanā, ubagošanā u.c. prettiesiskos darījumos; kliegšana, lamāšana.¹⁰⁰

Emocionālā vardarbība konstatēta vairākos tiesu nolēmumos. Piemēram, ar Valmieras rajona tiesas 2016. gada 14. marta spriedumu lietā Nr. 11130051515 A.S. tika atzīta par

96 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

97 Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX–XVII nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 461.lpp.

98 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 28.12.2016.]

99 Rudiša V. Emocionālā vardarbība. Atpazīšanas un intervences iespējas. Rīga: RAKA, 2012, 27.lpp.

100 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds, 08.05.2012., Nr. 19 (718).

vainīgu Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, proti, A.S. regulāri izturējās emocionāli un fiziski vardarbīgi pret savu mazgadīgo meitu S.S., emocionāli atstūma un nepieņēma meitu – sīta meitu ar roku un siksnu, spēra viņai, nesniedza bērnam nepieciešamo mātes mīlestību, sirsnību un iejūtību, vainoja meitu savās un attiecību problēmās, izgāza uz bērnu dusmas par savām problēmām un dzīves grūtībām, nevēlējās izprast meitas vajadzības, neinteresējās par tām, nesniedza bērnam atbalstu ne mācībās, ne skolas dzīvē, ne grūtu situāciju vai problēmu pārvarēšanā, nopēla, kritizēja un noniecināja meitu, viņas spējas, lamāja un apsaukāja meitu, draudēja viņai ar vardarbību un pamešanu.¹⁰¹

Aplūkojot Krimināllikuma 174. panta objektīvo pusi, jāsecina, ka tiesu praksē pastāv nevienāda izpratne par jēdzienu „cietsirdība”. Tāpat nereti tiesu praksē kļūdaini norādīta un motivēta cietsirdība un vardarbība. Tiesu nolēmumos saskatāma tendence norādīt uz cietsirdību un vardarbību, lai gan aplūkojot apsūdzību, vainīgā rīcība izpaudusies vai nu kā cietsirdība vai nu kā vardarbība, retāk abu rīcības izpausmju veidu kopība. Tāpat attiecībā uz vardarbību nav skaidrs regulējums par cietušajam nodarīto psihisko ciešanu smaguma pakāpi, un, lai gan nereti tiesu nolēmumos tiek atspoguļoti psiholoģiskās izpētes rezultāti un cietušajam konstatētās vardarbības sekas, pastāv grūtības novērtēt to smagumu. Piemēram, likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību” 3. pielikumā tiek doti kritēriji miesas bojājumu smaguma pakāpes noteikšanai, veicot medicīnisko ekspertīzi. Pielikumā tiek dots skaidrojums arī miesas bojājumiem, taču pastāv grūtības saukt pie atbildības tās personas, kas cietušajam ir nodarījušas tikai psihiskas ciešanas.¹⁰² Līdz ar Eiropas Padomes konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu atvēršanu parakstīšanai, sāktas diskusijas par psiholoģiskās vardarbības kriminalizēšanu, kas savukārt nozīmē vienotas jēdziena „emocionālās vardarbība” izpratnes ieviešanu Latvijas tiesību sistēmā, kā arī emocionālās vardarbības rezultātā konstatēto seku gradēšanu atkarībā no smaguma pakāpes, kā tas ir attiecībā uz miesas bojājumu nodarīšanu.

2.3. Noziedzīgā nodarījuma subjekts

Noziedzīga nodarījuma subjekts raksturo personu, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.¹⁰³ Krimināllikuma 174. panta noziedzīgā nodarījuma subjekts ir persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, respektīvi, tā ir ne tikai persona, kas sasniegusi

101 Valmieras rajona tiesas 2016. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 11130051515.

102 Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50539> [aplūkots 28.12.2016.]

103 Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 1, Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 31.lpp.

kriminālatbildības vecumu un ir pieskaitāma, bet arī persona, no kuras cietušais bijis materiāli vai citādi atkarīgs.¹⁰⁴

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5. pants sniedz to personu uzskaitījumu, kuras ir atzīstamas par bērnu tiesību aizsardzības subjektiem. Tie ir bērna vecāki, adoptētāji vai audžuģimene, pie tām ir pieskaitītas arī izglītības, kultūras, veselības aprūpes un bērnu aprūpes iestādes, valsts un pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas un citas fiziskās vai juridiskās personas, kuru darbība saistīta ar atbalsta un palīdzības sniegšanu bērniem.¹⁰⁵ Līdz ar to par bērnu tiesību aizsardzības subjektiem ir atzīstami arī pedagogi, ārstniecības iestādes darbinieki, sociālie darbinieki un visas citas personas, tai skaitā darba devēji, kuri savā profesionālajā darbībā saskaras ar bērniem.

Ar atkarību tiek saprasta personas atrašanās kādas personas varā vai ietekmē, atkarība var izpausties arī kā pārstāvības trūkums. Ar materiālo atkarību tiek saprastas attiecības starp vainīgo un cietušo, kad vainīgajam bijis pienākums cietušajam sniegt materiālu palīdzību vai arī cietušais atradies pilnīgā vainīgā apgādībā. Materiālā atkarība izriet no Civillikuma 179. panta pirmās daļas, proti, vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu, turklāt šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.¹⁰⁶ Šādos apstākļos saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 4. punktu cietušā atkarība no apsūdzētā papildus pierādījumus neprasa un šie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem bez papildu procesuālo darbību veikšanas.¹⁰⁷

Ar citādu atkarību tiek saprasta atkarība, kas izriet no darba, dienesta attiecībām, tā arī attiecībām starp pedagogu un skolēnu, medicīnas pacientu un ārstu, atkarību no radniecības vai laulības saitēm u.c. Ja starp personām pastāv strīds par to, vai cietušais atradies citādā atkarībā, strīds izšķirams tiesā, izvērtējot konkrētās lietas faktiskos apstākļus. Piemēram, sarežģīta var būt situācija pierādīt materiālu vai citādu atkarību, ja atkarība neizriet no legāli nostiprinātām attiecībām vai pienākumiem, kas uzlikti ar likumu, piemēram, ja apsūdzētais cietsirdīgi vai vardarbīgi izturējies pret personu, kuru attiecības nav nostiprinātas ar likumu, piemēram, atkarība, kas izriet no attiecībām starp patēvu un bērniem.¹⁰⁸

Materiāla atkarība konstatēta vairākos nolēmos. Piemēram, ar Aizkraukles rajona

104 Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2.daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 378.lpp.

105 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 28.12.2016.]

106 Civillikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 28.12.2016.]

107 Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820#p125&pd=1> [aplūkots 28.12.2016.]

108 Krastiņš, U., Liholaja, V., Niedre, A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 181. lpp.

tiesas 2016. gada 22. augusta spriedumu lietā Nr. 12503000315 A.K. atzīts par vainīgu Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, proti, A.K., būdams mazgadīgo I.K. un J.K. tēvs, kurš realizē audzināšanas funkcijas un vecāka varu, kā arī dzīvojot vienā ģimenē ar minētajiem bērniem un esot vienā ģimenes saimniecībā, tādējādi, būdama persona, no kuras bērni ir materiāli un citādi, tas ir psihiski, fiziski un vispārēji atkarīgi, laika posmā no 2012.gada 22.maija līdz 2013.gada 24.aprīlim cietsirdīgi un vardarbīgi izturējās pret mazgadīgajiem cietušajiem I.K. un J.K.¹⁰⁹

Apkopojot minēto, cietušā atkarība no vainīgā var būt vai nu materiāla, vai cita veida atkarība, līdz ar to, lai personu atzītu par vainīgu Krimināllikuma 174. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, nepieciešams konstatēt vismaz vienu no atkarības veidiem. Protams var būt arī situācija, kad cietušais ir gan materiālā, gan cita veida atkarībā no vainīgā, taču noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai pietiekoši ir konstatēt vismaz vienu atkarības veidu.

2.3. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse norāda uz personas, kas izdarījusi noziedzīgo nodarījumu psihisko attieksmi pret nodarījumu – darbību vai bezdarbību un tā sekām.¹¹⁰ Lai noskaidrotu Krimināllikuma 174. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjektīvo pusi, nepieciešams analizēt Krimināllikuma 174. panta pirmās vai otrās daļas dispozīcijas saturu, jo atbilstoši Krimināllikuma 8. pantam par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā atzīstama tikai tāda persona, kas to izdarījusi ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības. No subjektīvās puses Krimināllikuma 174. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir tīšs, to raksturo tiešs nodoms, un tas nozīmē, ka vainīgais ir apzinājies savas darbības vai bezdarbības bīstamo raksturu, paredzējis, ka to rezultātā cietušajam tiks nodarītas ciešanas, un vēlējis to vai apzināti pieļāvis. Psihiskās attieksmes noskaidrošanā ietilpst arī nodarījuma motīvi un mērķis. Tāpat vainīgais paredz, ka cietušais, pret ko vērtā cietsirdība vai vardarbība ir nepilngadīgais vai mazgadīgais.¹¹¹

Noziedzīgā nodarījuma subjekta attieksmi pret nodarījumu raksturo noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas veids, piemēram, sistemātiskums. Tā, piemēram, L.Z. būdama sava nepilngadīgā bērna – dēla M.Z. māte, tādējādi būdama persona, no kuras nepilngadīgais ir materiāli un citādi atkarīgs, savā un M.Z. dzīvesvietā, laika posmā no 2002. gada septembra

109 Aizkraukles rajona tiesas 2016. gada 22. augusta spriedums lietā Nr. 12503000315.

110 Krastiņš U, Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 1, Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 31.lpp.

111 Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 28.12.2016.]

līdz 2007. gada aprīlim, sistemātiski izturējās pret M.Z. vardarbīgi, proti, par nepilngadīgā sliktu uzvedību un sekmēm viņu fiziski sodīja – sitot pa nepilngadīgā ķermeni ar žagaru, ar gumijas caurulī, kurā ievietota metāla stieple vai siksnu, nodarot nepilngadīgajam fiziskas ciešanas. Šajā gadījumā apsūdzētā L.Z. savu vainu apsūdzībā norādītajās darbībās atzina pilnīgi un tiesai apliecināja, ka izdarīto nožēlo, ir izpratusi sava dēla problēmas ar veselību, zina kā problēmas risināmas, saprot, ka ar vardarbību problēmas atrisināt nevar, ir mainījusies, apmeklējusi psihologu.¹¹²

Apkopojot nodaļā minēto, veicot Krimināllikuma 174. panta analīzi, jāievēro sekojoši nosacījumi: pirmkārt, jākonstatē, ka nepilngadīgajam vai mazgadīgajam ar pret to vērsto cietsirdīgo vai vardarbīgo apiešanos nodarītas psihiskas vai fiziskas ciešanas, otrkārt, šīm darbībām nav bijušas Krimināllikuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas un, treškārt, noziedzīgu nodarījumu izdarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs. Tāpat jāņem vērā, ka Krimināllikuma 174. pantā atbildība tiek diferencēta atkarībā no bērna vecuma – bērns ir nepilngadīgais – vecumā no 14 līdz 18 gadiem, vai bērns ir mazgadīgais – persona no dzimšanas brīža līdz 14 gadu vecuma sasniegšanai. Attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi svarīga ir jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” pareiza interpretācija un šo jēdzienu pareiza nošķiršana, proti, Krimināllikumā ietverta norāde uz diviem patstāvīgiem, alternatīviem noziedzīgās rīcības izpausmes veidiem, kā cietsirdīga apiešanās vai kā vardarbīga apiešanās ar cietušo. Tas nozīmē, ka apsūdzībā jābūt precīzai norādei par to, kāda veida apiešanās ar cietušo ir notikusi – cietsirdīga vai vardarbīga, vai arī gan viena, gan otra veida apiešanās. Krimināllikuma 174. panta noziedzīgo nodarījumu izdara speciālais subjekts – persona, kura ne tikai sasniegusi kriminālatbildības vecumu un ir pieskaitāma, bet arī persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs. Visbeidzot Krimināllikuma 174. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir tīšs un to raksturo tiešs nodoms, līdz ar to vainīgais ir apzinājies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, tās apzināti veicis vai pieļāvis, vai arī apzinājies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējis nodarījuma kaitīgās sekas un vēlējis to iestāšanos.

112 Dobeles rajona tiesas 2008. gada 7. maija lēmums lietā Nr. 11200027507.

3. Fiziskas un emocionālas vardarbības izraisītās sekas

Vardarbība ģimenē ir nopietna un bieži vien slēpta sociāla problēma, kas var izraisīt fizisku un emocionālu kaitējumu ar nopietnām sekām. Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas datiem pasaulē katru gadu no vardarbības mirst aptuveni 475000 cilvēku, turklāt vēl vairāk cilvēku cieš no vardarbības bez letālām sekām. Pasaules Veselības organizācija izdala šādas vardarbības sekas: fiziski ievainojumi, garīgas veselības problēmas (piemēram, trauksme, depresija, posttraumatiskais stresa sindroms), paaugstināts pašnāvību un neinfekcijas slimību risks, kā arī veselībai kaitīgs dzīvesveids (piemēram, atkarību izraisošo vielu lietošana, smēķēšana, riskanta seksuāla uzvedība). Bērniem, kas cietuši no vardarbības ir paaugstināts risks piekopt veselībai kaitīgu dzīvesveidu, paaugstināts risks garīgas veselības un citām veselības problēmām, pazeminātas izglītības sekmes un turpmākas nodarbinātības iespējas, kā arī risks atkārtot starppaaudžu vardarbības ciklu – meitenēm lielāks risks turpmāk kļūt par cietušajām no partnera vardarbības vai seksuālas vardarbības, savukārt zēniem – lielāks risks kļūt par vardarbības veicējiem.¹¹³

Pasaules Veselības organizācijas pētījumā par vardarbību pret bērniem „Eiropas ziņojums par cietsirdīgas izturēšanās pret bērniem novēršanu” ir apskatīta situācija Eiropas reģionā,¹¹⁴ secinot, ka katru gadu vardarbīgas izturēšanas dēļ Eiropas reģionā mirst apmēram 850 bērni līdz 15 gadu vecumam, no fiziskas vardarbības cieš 44 miljoni bērnu, bet no emocionālas vardarbības cieš vēl vairāk, proti, 55 miljoni bērnu. Vienlaikus pētījumā secināts, ka lielā daļā gadījumu ziņas par vardarbību pret bērnu nenonāk bērnu tiesību aizsardzības iestāžu redzeslokā, līdz ar to secināms, ka iepriekšminētie skaitļi neparāda problēmas faktisko situāciju.¹¹⁵

ANO Starptautiskā Bērnu fonda pētījumā „Paslēpti uz līdzenas vietas. Vardarbības pret bērniem statistika analīze” 2014. gada ziņojumā ir apkopoti dati par dažādām vardarbības pret bērniem formām no 190 pasaules valstīm un tajā uzsvēta vardarbības graujoša ietekme uz bērniem. Vardarbīga izturēšanās pret bērnu noved pie tā fiziskās un garīgās veselības problēmām un sociālajām sekām, kā kognitīvie traucējumi, depresija, gremošanas sistēmas traucējumi, uzvedības traucējumi, pašnāvības mēģinājumi un pašnāvības, narkotisko vielu lietošana, riskanta seksuāla uzvedība, aptaukošanās un citas neinfekcijas saslimstības. Tāpat

113 WHO Global status report on violence prevention, 2014. Pieejams: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ [aplūkots 14.01.2017.]

114 Eiropas reģionā ietilpst 53 valstis, tai skaitā, visas ES dalībvalstis un kandidātvalstis, Krievija, Izraēla, u.c.

115 European report on preventing child maltreatment, 2013. Pieejams: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf [aplūkots 14.01.2017.]

vardarbības radītas sekas bieži kļūst par šķērslī izglītības ieguvei un veiksmīgai nodarbinātībai.¹¹⁶

Vardarbības veidi bērna dzīvē mainās līdz ar bērna vecumu, tāpat mainās vardarbības pret bērnu iespējamās sekas. ANO Starptautiskais Bērnu fonda pētījumā norādīts, ka līdz ar vecumu parādās ar vien jaunas vardarbības formas pret bērniem, tomēr visnegatīvākās sekas uz bērnu atstāj vardarbība tā jaunākajā vecumā. Vardarbība pret bērnu tiek izdalīta bērna perinatālajā periodā un tūlīt pēc dzimšanas, agrīnajā bērnībā, pirmsskolas vecumā, skolas vecumā un tā pusaudžu gados. Vardarbības pieredze bērna perinatālajā perioda var ietekmēt vēl nedzimušo bērnu, jo pieaugot mātes stresa hormonam grūtniecības laikā, palēninās augļa attīstība un vāji attīstās smadzenes, turklāt pastāv grūtniecības pārtraukšanās risks, kā arī risks, ka bērns piedzims nedzīvs. Pēc piedzimšanas bērns no vardarbības cieš galvenokārt no primārā aprūpētāja un citiem ģimenes locekļiem. Emocionālais stress, bērnam esot ilgstoši pakļautam negatīvai ietekmei, var traucēt smadzeņu attīstību, palielinot attīstības aiztures risku, kā arī ar stresu saistītu slimību attīstību – sirds slimības, atkarību izraisošu vielu lietošanu un depresiju pieaugot. Tāpat pētījums liecina, ka bērni 5-9 gadu vecumā vairāk tiek pakļauti vardarbīgiem sodiem nekā bērni pusaudžu gados.¹¹⁷ To apliecina arī autores prakses laika iegūtie dati pētot tiesu praksi par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem laikā no 2015. gada jūnija līdz 2017. gada martam, proti, no 58 aplūkoti pirmās instances tiesas nolēmumiem tikai 6 krimināllietās pie atbildības sauktas personas par Krimināllikuma 174. panta pirmajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu, pārējos nolēmumos jeb 52 krimināllietās personas atzītas par vainīgām par Krimināllikuma 174. panta otrajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu.

Jāpiebilst, ka datus par vardarbību ģimenē var iegūt no diviem avotiem: apsekojumiem un aptaujām un dažādu institūciju rīcībā esošajiem datiem, piemēram, policijas datiem par izsaukumiem uz vardarbības gadījumiem, ārstniecības iestāžu datiem par to, cik cilvēki guvuši ievainojumus vardarbības ģimenē dēļ utt. Par gadījumiem, kas saistīti ar vardarbību ģimenē un kas nonāk tiesībsargājošo iestāžu redzeslokā, ir pieejama informācija no dažādiem avotiem. Vislielākais rādītājs ir izsaukumu skaits par konfliktiem ģimenē un vardarbīgiem nodarījumiem, ko saņem Valsts un pilsētu un novadu pašvaldības policija. Mazāks rādītājs ir ierosināto krimināllietu skaits, savukārt notiesājošo spriedumu ir vēl mazāk. Papildu datus var iegūt arī no bāriņtiesu sniegtajiem datiem un statistikas pārskatiem par sociālās rehabilitācijas

116 Hidden in plain sight. A statistical analysis of violence against children. Pieejams: http://www.unicef.org/publications/index_74865.html [aplūkots 14.01.2017.]

117 Turpat.

pakalpojuma nodrošināšanu no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem.¹¹⁸ Piemēram, Iekšlietu ministrijas Informācijas centra dati liecina, ka reģistrētie noziedzīgie nodarījumi par cietsirdīgu un vardarbību izturēšanu pret nepilngadīgajiem laika periodā no 2010. gada līdz 2015. gadam ir samazinājušies (skatīt 3.3. tabulu),¹¹⁹ tomēr rehabilitēto bērnu skaits ar katru gadu palielinās (skatīt 3.4. tabulu).¹²⁰ Autore, pētot tiesu nolēmumus no 2015. gada jūnijam līdz 2017. gada martam, konstatēja, ka par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem 2016. gadā sastādīti 33 notiesājoši pirmās instances tiesas nolēmumi, līdz ar to arī 2016. gadā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits par Krimināllikuma 174. pantu, ir samazinājies.

3.3. tabula

Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem

Krimināllikuma pants	2010. gads	2014. gads	2015. gads
174. pants Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgajiem	125	75	61

3.4. tabula

No vardarbības cietušo bērnu sociālā rehabilitācija

	2010. gads	2014. gads	2015. gads
Rehabilitēto bērnu kopskaits:	2142	2453	2473
tai skaitā:			
institūcijās	1125	1195	1237
tai skaitā pēc vardarbības veida:			
emocionāla vardarbība	765	890	1034

118 Labklājības ministrija. Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2015. gadā. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/lmzino_281216_vg.pdf [aplūkots 25.01.2017.]

119 Centrālā statistikas pārvalde. Bērni Latvijā, 2016. Pieejams: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/nr_12_berni_latvija_2016_16_00_lv_en.pdf [aplūkots 25.01.2017.]

120 Turpat.

fiziska vardarbība	186	115	54
seksuāla vardarbība	109	124	131
pamešana novārtā	158	293	424
vairāku vardarbības veidu kombinācijas	924	1031	830

Salīdzinot 3.3. tabulas datus un 3.4. tabulas datus, redzams, ka pie kriminālatbildības saukto personu skaits ir vairākas reizes mazāks nekā rehabilitēto bērnu skaits. Jāteic, ka 3.4. tabulas dati vairāk parāda to, kā iedzīvotāji izmanto šo institūciju pakalpojumus, nekā patieso vardarbības pret bērnu izplatību, jo, pirmkārt, vardarbība pret bērnu lielā daļā gadījumos nemaz nenonāk kādas institūcijas vai tiesībsargājošo iestāžu redzeslokā, otrkārt, ne katrs vardarbībā cietušais bērns saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Proti, lai bērns saņemtu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, vienam no cietušā bērna vecākiem, aizbildņiem, iestādes (bērnu aprūpes iestāde, sociālās korekcijas izglītības iestāde vai ieslodzījuma vieta) vadītājam, audžuģimenei vai bāriņtiesai jāpieprasa psihologa vai sociālā darbinieka atzinums par bērnu. Tikai tad, ja atzinumā tiek konstatētas psiholoģiskas traumas pazīmes, bērnam tiek nodrošināti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi.¹²¹

Atgriežoties pie vardarbības izraisītajām sekām, jāteic, ka pārciestas vardarbības gadījumā smagākas sekas lielā mērā nozīmē smagāku pārciesto vardarbību. Fiziska vai emocionāla vardarbība izraisa ilgstošu psiholoģisku efektu, kas ietekmē vardarbībā cietušā emocijas, domāšanu un citas funkcionēšanas sfēras.

Fiziskās vardarbības sekas ir fiziskais kaitējums, atstājot ietekmi uz personas organismu, turklāt pastāv vairāki fiziskās vardarbības seku veidi, kas atšķiras gan pēc sava rakstura, gan fizisko izmaiņu pakāpes. Vissmagākās fiziskās vardarbības sekas ir cietušā nāve, tai seko miesas bojājumu nodarīšana, bet par visvieglākajām fiziskās vardarbības sekām uzskatāmas fizisku sāpju un ciešanu nodarīšana. Par fiziskās vardarbības sekām uzskatāmas arī bezpalīdzības stāvokļa izraisīšana, kā rezultātā cietušais nespēj saprast ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi, līdz ar to arī izrādīt jebkādu pretestību, vai arī saprotot to, nodrošināt sev aizsardzību.¹²²

121 Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām: Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr. 1613. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202912> [aplūkots 06.02.2017.]

122 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds 08.05.2012. Nr. 19 (718).

Fiziska vardarbība atkarībā no cietušajam nodarītā fiziskā kaitējuma ietekmē personas organismu, proti, vardarbības rezultātā var tikt radītas tūlītējas fiziskas sāpes, ciešanas, organisma funkciju zaudējums vai samazināšanās, piemēram, rētas, kaulu lūzumi, deformācijas, kā arī traucējumi nervu sistēmas darbībā vai attīstībā. Fiziskas vardarbības dēļ cietušais var izjust dusmas, naidu, bailes, trauksmi, pazemojumu, nespēt izteikt savas jūtas. Tāpat fiziska vardarbība var atstāt ietekmi uz cietušā uzvedību – cietušais var sākt izturēties agresīvi pret citiem vai ar nolūku ievainot sevi. Vienlaikus var tikt novērota cietušā hiperaktivitāte, grūtības veidot sociālus kontaktus – grūtības veidot noturīgas, emocionāli tuvas attiecības. Cietušajam var tik novērota arī tendence izolēties vai veidot pārāk ciešas attiecības, tapāt pastāv risks neievērot sociāli pieņemtās un ķermeniskās robežas. Fiziskā vardarbība ilgtermiņā cietušajam rada arī grūtības uzticēties cilvēkiem, veidot nevardarbīgas attiecības ar partneri. Tāpat pastāv augstāks risks iegūt psihiskus traucējumus, cietušajam ir nosliece uz depresiju, turklāt pieaugot, pastāv augsts risks, ka vardarbība kļūs arī par cietušā bērnu audzināšanas metodi. Nevar nepiebilst risku kļūt par regulāru narkotisko vielu vai alkohola lietotāju.¹²³

Cietušajam konstatētās fiziskās vardarbības sekas aprakstītas arī vairākos nolēmumos, piemēram, Daugavpils rajona tiesas 2016. gada 6. aprīļa spriedumā lietā Nr. 11181106714 norādīts: „Fiziskā vardarbība mazgadīgajiem bērniem radīja psihiskas ciešanas un fiziskas sāpes, kā rezultātā attīstījās pēctraumatiska stresa pazīmes: izteiktas bailes no tēva, haotisms uzvedībā, uzmanības deficīta pazīmes, grūtības koncentrēties, grūtības veidot drošas attiecības,”¹²⁴ turpretī, Liepājas tiesas 2016. gada 6. decembra spriedumā lietā Nr. 11261113515 norādīts: „Dēlā vērojamas neirotiskas reakcijas, vērojama tā iekšēja un ārēja trauksme. Uz jautājumu par attiecībām ar tēvu, bērns visbiežāk atbild, ka nevēlas runāt par viņu, tiekas reti un šobrīd nevēlas kontaktu. Dēls atzīst, ka tēvs ir agresīvs, un pauž emocionāli negatīvu attieksmi, kas zēnā rada bailes un trauksmi. Jautājot par vēlmi ar tēvu tikties un izrunāt savas izjūtas, zēns ir noraidošs un atbild, ka pagaidām neko nevēlas, bet cerot, ka kaut kad tam būs gatavs, ja tēvs to piedāvās. Māte ļaujot viņam satikties ar tēvu, bet pats ne īpaši to vēlas. Ar māti kopā esot drošs, esot kopīga darbošanās. Esot mājās zēnam vienam, pastāv baiļu sajūtas. Sociālās rehabilitācijas procesa laikā psiholoģe konstatējusi, ka zēnam pastāv ilgstoša pastiprināta trauksme, iekšēja spriedze, ir pazemināts pašvērtējums,

123 Nodibinājums „Centrs Dardedze”. Apmācību programma vecākiem. „ESI atbalstošs, NEVIS vardarbīgs! Pozitīva audzināšana laimīgiem bērniem” 2012.

124 Daugavpils rajona tiesa 2016. gada 6. aprīļa spriedums lietā Nr. 11181106714.

mainīgs garastāvoklis.”¹²⁵

Emocionālās vardarbības rezultāts ir psihiskas sekas, kas izpaužas kā kaitīgas izmaiņas personas emocionālajā sfērā negatīvi psihisku stāvokļu veidā, kā bailes, trauksmes stāvoklis, frustrācija, afekts jeb emocionāls stress. Emocionālais stress rodas draudu, aizvainojuma situācijās, kad bailes par draudu realizēšanu, aizvainojums un pazemojums var novest pie psihisko procesu norises izmaiņām, emocionālām novirzēm, darbības motivācijas sfēras transformācijām, kustības un runas centru darbības traucējumiem, tādējādi veicinot bērna sociālās, emocionālās, kognitīvās un intelektuālās attīstības traucēšanu un/vai bērna uzvedības neatbilstošu mainīšanu. Emocionālās vardarbības sekas ir arī psihiskās ciešanas. Tās raksturo emocionālā sasprindzinājuma un emocionāla uzbudinājuma stāvoklis, kas atstāj būtisku ietekmi uz apziņu un uzvedību (kumulatīvā afekta sākotnējās fāzes stāvoklis, ilgstošs un spēcīgs stresa stāvoklis, ilgstošs frustrācijas stāvoklis u.t.t.). Ilgstoši un intensīvi izjūtot psihiskas ciešanas, veidojas psihotraumējoša situācija, kuras gaitā uzkrātās negatīvas emocijas var novest pie psiholoģiska afekta. Jāpiemin, ka psihisko ciešanu nodarīšanas fakts obligāti jāpamato ar ekspertīzes atzinumu vai ar psihologa atzinumu par psiholoģiskās izpētes rezultātiem.¹²⁶

Emocionālajai vardarbībai galvenokārt raksturīgas šādas psihiskas sekas: uzmanības, atmiņas, uztveres izmaiņas, grūtības koncentrēties, sevi organizēt, ierobežot. Konstatējami arī pārdzīvoto epizožu uzplaisnījumi, kas rada atkārtotas emocionālas ciešanas, agresīvas uzvedības modeļus. Rodas arī dažādi emocionāli traucējumi – emociju intensitātes izmaiņas, trauksmainība, nedrošības sajūta, bažīgums ar ātru baiļu reakciju veidošanos, emocionāla nomāktība, vainas apziņa, kauna un pazemojuma izjūtas. Vērojamas arī somatiskās izmaiņas, kas izpaužas kā miega traucējumi, ēšanas traucējumi, hronisko slimību netipiskās lēkmēs vai saasinājumos. Psihisko pārdzīvojumu komplekss var radīt arī īpašu cietušā stāvokli, kas pēc simptomiem var līdzināties psihiskas saslimšanas simptomiem (maniakāli depresīvais sindroms, šizofrēnija, epileptoformas lēkmes u.tml.). Atšķirībā no slimības šie simptomi ir dinamiski mainīgi un strauji mazinās, izzūd to avotam, tomēr sekas var saglabāties ilgstoši.¹²⁷

Emocionālās vardarbības sekas var iestāties piedzīvojot arī pret tuviniekiem vērstu vardarbību, piemēram, Liepājas tiesas 2016. gada 7. jūnija spriedumā lietā Nr. 11250013514

125 Liepājas tiesas 2016. gada 6. decembra spriedums lietā Nr. 11261113515.

126 Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds 08.05.2012. Nr. 19 (718).

127 Poudžuna I. Psiholoģiskie faktori procesuālajās darbībās ar cietušo izmeklēšanas laikā. Jurista vārds 04.11.2008. Nr. 42 (547).

norādīts: „Piedzīvotā psihotraumējošā pieredze ir atstājusi sekas uz bērna psihoemocionālo funkcionēšanu un radījusi meitai atdarinošu, agresīvu uzvedību pret tuviniekiem, impulsīvas dusmas, aizdomīgumu, raudulību, separācijas bailes.”¹²⁸ Ilgstošā periodā redzētās vardarbības ainas var veicināt dalītas jūtas kā pret māti, tā tēvu. Piedzīvotās ainas var veicināt bērnam bailes, kaunu, vainas izjūtu un bezpalīdzību. Tāpat piedzīvotās ainas var atstāt būtisku ietekmi uz bērna turpmāko izaugsmi, proti, bērns saskarsmē ar citiem var tiekties atkārtot redzēto attiecību modeli vai tieši otrādi – bērns neiemācās sevi aizstāvēt, kā rezultāta nākotnē var pieļaut vardarbīgu attieksmi arī pret sevi. Jebkurā gadījumā piedzīvotās vardarbības ainas veicina grūtības bērnam veidot tuvas attiecības.¹²⁹

Pēc piedzīvotās vardarbības cietušā psihē novērojamas somatiskās, neirotikās, emocionālās izmaiņas, kognitīvie un uzvedības traucējumi. Somatiskās izmaiņas izpaužas miega, ēšanas traucējumu, psihosomatisko sāpju bez fizioloģiskām izmaiņām un atradnēm, hronisko slimību netipisku lēkmju vai saasinājumu veidā u.tml., turpretī neirotikās izmaiņas izpaužas trauksmes, nemiera, pastiprinātas uzbudinātības, vieglas kairināmības, pastiprinātas raudulības, kā arī neatbilstoši situācijai izpausmes reakcijas veidā. Emocionālas izmaiņas izpaužas emociju intensitātes izmaiņu, trauksmaina bažīguma ar ātru baiļu reakciju veidošanos, emocionālas nomāktības līdz pat depresijai, apātijas, spontānu dusmu reakciju, emociju un apziņas dezintegrācijas, nespējas pieņemt savu ķermeni, diferencētu pieskārienu, tendences izolēties, vainas apziņas vai kauna un pazemojuma izjūtas veidā. Kognitīvi traucējumi izpaužas uzmanības, atmiņas, uztveres un citu kognitīvo procesu izmaiņu veidā, grūtību koncentrēties, uzmācīgu domu un atmiņu par notikušo, pārdzīvotā epizožu uzplaisnījumu, kas rada atkārtotas ciešanas, suicidālu domu, agresīvu fantāziju, atriebības vīziju veidā, turpretī uzvedības traucējumi izpaužas krasas uzvedības izmaiņu, interešu izmaiņu, agresīvas vai pašagresīvas uzvedības veidā, kā arī akūtā sevis iznīcinošā veidā, lietojot alkoholu, narkotikas un citas vielas.¹³⁰

No nodaļā minētā secināms, ka vardarbība būtiski grauj cietušā nākotnes potenciālu, tā bojā tā fizisku, psiholoģisku un emocionālu labklājību. Piedzīvotā fiziskā vai emocionālā vardarbība atstāj graujošas sekas uz cietušā somatiskajiem, neirotikajiem, emocionālajiem kognitīvajiem un uzvedības procesiem, tādēļ seku mazināšanai nepieciešama cietušā sociāla rehabilitācija, kas vērsta uz pieredzētās situācijas izpratni, apzinoties tās nepareizību, pēc

128 Liepājas tiesas 2016. gada 7. jūnija spriedumā lietā Nr. 11250013514.

129 Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. Bērna tiesības un pienākumi. Emocionāla vardarbība pret bērnu. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/tiesibas_un_pienakumi/berna_tiesibas_un_pienakumi_/?doc=548 [aplūkots 10.02.2017.]

130 Briere, J. (1995). Trauma Symptoms Inventory Professional manual. Lutz, Florida: Psychological Assessment Resources.

iespējas veicinot psiholoģiskās funkcionēšanas atjaunošanu pirmstraumas līmenī. Tā iespējama mazinot traumas simptomus, sniedzot emocionālo atbalstu, un veicinot cietušā negatīvo sajūtu mazināšanu. Tik pat svarīgi ir veicināt cietušā izpratni par vardarbību, tās sekām, kā arī novērst atkārotas vardarbības risku.

4. Mehānismi vardarbības novēršanai

Vardarbības, tai skaitā vardarbības ģimenē, novēršana ir nozīmīga ne tikai rūpējoties par sabiedrības veselību, bet arī Latvijas Republikas uzņemto starptautisko saistību dēļ. Kopš 1992. gada Latvijas Republika ir pievienojusies vairākiem starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem, kas vērsti uz vardarbības novēršanu – Starptautiskajam paktam par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Konvencijai pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās vai sodīšanas veidiem, Bērna tiesību konvencijai u.c. Ar vardarbību ģimenē saistītu problēmu analīzē un risināšanā ir iesaistītas arī dažādas starptautiskās organizācijas, tai skaitā, ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja, Spīdzināšanas novēršanas komiteja, Pasaules Veselības organizācija, Starptautiskais Bērnu fonds, Eiropas ekonomiskā komisija un Eiropas Padome. Ģimenes kā privātās telpas neaizskaramības dēļ, vardarbība ģimenē ir visslēptākais un grūtāk konstatējamais vardarbības veids. Šobrīd Latvijā nepastāv mehānisms, kas ļautu vardarbību ģimenē atpazīt un novērst, tāpēc ģimene ir viena no problemātiskākajām vardarbības vidēm. Vardarbības ģimenē apstākļi atšķiras no citiem vardarbības veidiem, proti, visbiežāk tā izpaužas kā maznozīmīgi vai viegli miesas bojājumi, tomēr tā ir atkārtota, turklāt tai ir raksturīga vainīgā un cietušā lomas nemainīšanās. Vardarbība ģimenē specifiska ar to, ka cietušais parasti nesūdzas, nemeklē palīdzību ārpus ģimenes, un tas nozīmē, ka varmāka var netraucēti turpināt savu vardarbīgo uzvedību. Par pirmo vardarbības gadījumu cietušais lielākoties vispār nekad neziņo un pirms vērsšanās tiesībsargājošās iestādēs parasti pārcieš vairākas vardarbības pielietošanas epizodes. Nereti pat tad, kad vardarbības pielietošana ir atklāta, cietušais baidās liecināt pret vainīgo.

ANO Bērnu tiesību komiteja 2006. gada 28. jūnija rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/2, kas gatavotas, izvērtējot 2006. gada 16. maijā Latvijas ziņojumu, izteica bažas, ka vardarbība pret bērniem Latvijā ir plaši izplatīta problēma un ka vardarbība ģimenē bieži vien tiek uztverta kā privāta problēma. Rekomendācijās tika norādīts: "(...) Komiteju satrauc daudzie ziņojumi, tostarp pašu bērnu ziņojumi, no kuriem redzams, ka vardarbība pret bērniem Latvijā joprojām ir plaši izplatīta problēma. Lai gan, kā tiek ziņots, policija izmeklē nopietnākos fiziskas vardarbības un seksuālās ekspluatācijas gadījumus, kuros ir cietuši bērni, Komiteju satrauc vispārējais uzskats, ka vardarbība mājās būtu jāuzskata par personisku jautājumu. Komiteja arī pauž bažas par to, ka trūkst sistemātiski vāktu datu, kas atspoguļotu vardarbības pret bērniem apjomu, un ka trūkst atbilstošu pasākumu un mehānismu šīs problēmas risināšanai. Komiteja, cita starpā, mudina dalībvalsti:

a) pilnveidot spēkā esošos tiesību aktus attiecībā uz bērnu aizsardzību pret visu veidu vardarbību un nodrošināt sistemātisku datu vākšanu par vardarbību pret bērniem;

b) turpināt un paplašināt valsts organizētās izpratnes veidošanas un izglītošanas kampaņas, iesaistot tajās bērnus, un izstrādāt stratēģiju un ieviešanās pasākumus, lai novērstu un apkarotu bērnu ļaunprātīgu izmantošanu, tostarp ieviešot skolu mācību programmas, kuru mērķis būtu uzlabot bērnu informētību un prasmes rīkoties dažādos vardarbības izpausmju gadījumos;

c) izveidot tādu efektīvu sistēmu ziņošanai par bērnu ļaunprātīgu izmantošanu un par nevērību pret bērniem, ko izmantotu attiecīgo profesiju pārstāvji, bērni un sabiedrība kopumā, un nodrošināt, ka jo īpaši tie bērni, kuri dzīvo bērnu iestādēs vai cita veida alternatīvās aprūpes iestādēs, var viegli un droši izmantot šo sistēmu, un dot iespēju pārkāpējus nodot tiesai..."¹³¹

Desmit gadus vēlāk ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29. janvāra rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/3-5 Komiteja atzinīgi novērtēja Latvijas pievienošanos citiem starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem, kā arī novērtēja nacionālo normatīvo aktu pilnveidi un institucionālo un politikas pasākumu īstenošanu, kas vērsta vardarbības pret bērniem novēršanai, tomēr tā norādīja, ka joprojām trūkst visaptverošas informācijas sistēmas par vardarbību pret bērniem, ietverot ziņotos gadījumus, veiktās izmeklēšanas, ierosinātās lietas un piemērotos sodus. Tāpat trūkst detalizētas informācijas par ziņoto vardarbības gadījumu izmeklēšanu, tai skaitā par tiem vardarbības gadījumiem, par kuriem ziņots pa uzticības tālruni. Cita starpā Komisija norādīja, ka nav izstrādāta skaidra kārtība ārstniecības personālam, lai tas varētu reģistrēt un ziņot par vardarbību pret bērniem.¹³²

2008. gada 18. jūnijā Ministru kabinets apstiprināja „Programmu vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.- 2011. gadam”, kuras mērķis bija veikt ar vardarbību ģimenē saistīto nodarījumu novēršanu, panākot to skaita un izraisītās negatīvās ietekmes mazināšanu. Šī programma kļuva par pirmo politikas plānošanas dokumentu vardarbības ģimenē mazināšanai Latvijā. Programmā tika iekļauti trīs prioritāri rīcības virzieni: vardarbības ģimenē atpazīšana, vardarbības ģimenē profilakse, institūciju sadarbība palīdzības un rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā.¹³³ Pēc „Programmas vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.-2011. gadam”

131 ANO Bērnu tiesību komitejas 2006. gada 28. jūnija rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/2. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/lv_crc.doc [aplūkots 25.02.2017.]

132 ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29. janvāra rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/3-5. Pieejams: http://www.cilvektirdznieciba.lv/uploads/files/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final.pdf [aplūkots 25.02.2017.]

133 Labklājības ministrija. Programma vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.-2011. gadam. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2754> [aplūkots 25.02.2017.]

darbības termiņa beigām vardarbības ģimenē nodarījumu novēršana tika iekļauta „Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.-2017. gadam” un rīcības plānā „Valsts ģimenes politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam īstenošanai” 2011.-2014. gadam un 2015.-2017. gadam.¹³⁴ Tāpat kopš 2008. gada tiek gatavots ikgadējs informatīvais ziņojums par vardarbības ģimenē izplatību un dinamiku.¹³⁵

Lai efektīvi mazinātu vardarbību ģimenē, valsts politikai jābūt vērstai galvenokārt uz trīs jomām: profilaksi, vardarbības atpazīšanu un atklāšanu, kā arī institūciju sadarbību palīdzības un rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā.¹³⁶ Vardarbības profilakses un atpazīšanas pasākumu kopumam jābūt vērstam uz to, lai novērstu problēmu no tās parādīšanās vai tad, kad tā notiek, novērstu tās atkārtošanos. Lai to sasniegtu, pirmkārt, ir jāveicina vardarbības atpazīšana, izglītojot cilvēkus, jo aizvien, daudzu cilvēku uztverē vardarbība tiek vērtēta kā pieļaujama gan kā bērnu audzināšanas, gan konfliktu risināšanas metode. Attiecībā uz vardarbības ģimenē novēršanu ir nepieciešami daudzveidīgi ģimenes atbalsta instrumenti, kas būtu vērsti uz komunikācijas uzlabošanu starp ģimenes locekļiem. Nepieciešams radīt tādu sistēmu, kad vardarbības ģimenē konstatēšanas gadījumā ar ģimeni sazinās sociālais dienests un piedāvā tai palīdzību, kā arī informē par tās tiesībām. Tāpat cietušajam ir jānodrošina drošība, sociālā rehabilitācija, psiholoģiskā palīdzība un nepieciešamības gadījumā arī juridiskā palīdzība. Sociālā rehabilitācija vai probācijas uzraudzība jānodrošina arī vardarbības veicējam. Svarīgi ir apzināt arī varmākas motīvus vardarbības pielietošanā, piemēram, ja varmāka ir vardarbīgs alkoholisko dzērienu vai narkotisko vielu ietekmē, iespējams, viņam jānodrošina ārstēšana no atkarībām. Nevar aizmirst arī par vardarbības liecinieku sociālu rehabilitāciju un drošību, piemēram, gadījumos, kad vardarbība tiek pielietota pret sievieti, bet tās bērni bijuši tās liecinieki.

Otrkārt, būtiska ir speciālistu apmācība. Speciālistiem jābūt nodrošinātiem ar augstu zināšanu līmeni, turklāt speciālistu rīcībai jābūt standartizētai, nevis atkarīgai no iesaistīto speciālistu individuālajām īpašībām, izpratnes un vēlmes palīdzēt. Tikpat būtiska ir institūciju savstarpējā sadarbība vardarbības profilaksē, konstatēšanā un rīcībā pēc vardarbības konstatēšanas. Savstarpēja institūciju sadarbība izriet arī no normatīvajiem aktiem, piemēram, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4. panta trešajā daļā noteikts, ka, sniedzot

134 Labklājības ministrija. Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.-2017. gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/vardarbiba_gimene/vardarbiba_gimene_pamatnostadnes.pdf [aplūkots 03.03.2017.]

135 Labklājības ministrija. Plānošanas dokumenti. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/1832> [aplūkots 03.03.2017.]

136 Nodibinājums “Centrs Dardedze”. Mazu bērnu tiesību aizsardzības sistēmas izvērtējums, 2011. Pieejams: http://www.centrsdardedze.lv/data/kampanas/Zinojums_NodibDardedze_Apr2012.pdf [aplūkots 03.03.2017.]

sociālos pakalpojumus, institūcijas nodrošina starpprofesionālu un starpinstitucionālu sadarbību.¹³⁷ Arī Bāriņtiesu likuma 17. panta 4. punktā noteikts, ka bāriņtiesa sadarbojas ar citām bāriņtiesām, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, veselības aprūpes un izglītības iestādēm, sociālajiem dienestiem un policijas iestādēm, lai nodrošinātu bērna vai citas rīcībnespējīgas personas tiesību un interešu aizstāvību.¹³⁸ Jāpiebilst, ka starp bāriņtiesām un sociālajiem dienestiem pastāv arī metodiskie ieteikumi darbam ar ģimeni un citu speciālistu sadarbību,¹³⁹ taču šādi norādījumi būtu nepieciešami visām bērnu tiesību aizsardzības institūcijām, turklāt norādījumiem nevajadzētu būt ar ieteikuma raksturu, bet gan ar skaidri izstrādātu rīcības modeli. Papildus iepriekšminētajam par starpinstitucionālo sadarbību, ir jāveicina arī sabiedrības uzticība pakalpojuma sniedzējiem un iesaistītajām institūcijām, piemēram, jāveicina informācijas aprīte starp pašvaldības institūcijām un policiju, ārstniecības iestādēm un nevalstiskajām organizācijām u.tml.

Attiecībā uz rehabilitācijas pasākumiem vardarbībā cietušajiem bērniem, spēkā ir Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr. 1613 „Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kas cietis no prettiesiskām darbībām”. Minētie noteikumi nosaka kārtību, kādā par valsts budžeta līdzekļiem sniedz nepieciešamo palīdzību bērnam, kurš ir prettiesisku darbību upuris, lai viņš atgūtu fizisko un psihisko veselību un integrētos sabiedrībā. Minētie noteikumi arī nosaka, ka, ja ārstniecības iestādē sniegta palīdzība bērnam, kuram konstatētas iespējamās vardarbības sekas, ārstniecības iestādei nekavējoties par to jāziņo policijai un pašvaldības sociālajam dienestam. Savukārt, ja bāriņtiesai ir radušās aizdomas, ka bērns ir cietis no vecāku vardarbības, tai jāinformē pašvaldības sociālais dienests un pēc tam, kad bērns saņēmis nepieciešamo ārstēšanu un medicīnisko rehabilitāciju, jānosūta bērns pie psihologa vai sociālā darbinieka, kurš izvērtē un nosaka, vai bērnam ir nepieciešama sociālā rehabilitācija.¹⁴⁰

Attiecībā uz vardarbības ģimenē novēršanu ir veikta virkne grozījumu normatīvajos aktos. 2011. gada 1. janvārī spēkā stājās grozījumi Krimināllikumā, kas noteic, ka par atbilstību pastiprinošu apstākli atzīst noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir

137 Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?Id=68488> [aplūkots 10.03.2017.]

138 Bāriņtiesu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=139369> [aplūkots 10.03.2017.]

139 Metodiskie ieteikumi bāriņtiesām un pašvaldības sociālajiem dienestiem par bāriņtiesas un sociālā darba speciālista darbam ar ģimeni un citu speciālistu sadarbību. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/upload/barintiesas/metodiskie11.pdf> [aplūkots 10.03.2017.]

140 Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kas cietis no prettiesiskām darbībām: Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr.1613. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202912> [aplūkots 10.03.2017.]

pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.¹⁴¹

2014. gada 31. martā stājās spēkā grozījumi Civilprocesa likumā,¹⁴² likumā „Par policiju”,¹⁴³ Bāriņtiesu likumā,¹⁴⁴ Krimināllikumā¹⁴⁵ un Bērnu tiesību aizsardzības likumā¹⁴⁶. Ar šo grozījumu īstenošanu Latvijas tiesību sistēmā tika ieviesta jauna metode, kā ar civiltiesiskiem un administratīviem līdzekļiem vērsties pret vardarbību ģimenē vai citu personu, kur pastāv vai ir pastāvējušas tuvas attiecības uz radniecības vai personisku attiecību pamata, proti, tika izveidots regulējums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 250.⁴⁵ pantu pagaidu aizsardzības pret vardarbību pamats ir pret personu vērsta fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība, kas notiek starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai citām savstarpēji saistītām personām neatkarīgi no tā, vai aizskārējs dzīvo vai ir dzīvojis vienā mājsaimniecībā ar aizskarto personu. Tiesa vai tiesnesis pēc personas motivēta pieteikuma vai pieteikuma, kas iesniegts ar policijas starpniecību, var pieņemt lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Personisko tiesību aizsardzības nodrošināšana pieļaujama prasībās par laulības neesamību vai šķiršanu, prasījumos personisku aizskārumu dēļ, prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu, prasībās par pušu kopīgā mājokļa, kurā tās dzīvo vienā mājsaimniecībā, dalīšanu vai mājokļa, kurā puses dzīvo vienā mājsaimniecībā, lietošanas kārtības noteikšanu un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām. Pieteikuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību iesniegšana tiesā pieļaujama jebkurā procesa stadijā, tai skaitā pirms prasības celšanas tiesā.¹⁴⁷ Ar regulējuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ieviešanu tiek īstenota vienkāršota un ātra kārtībā, kādā cietušais var griezties tiesā, lai tiesa, atzīstot par pamatotu vardarbības apdraudējumu, varmākai noteiktu likumā paredzētos ierobežojumus ar mērķi mazināt vai izslēgt iespēju tam kontrolēt vai kontaktēties, vai jeb kā citādi ietekmēt cietušo. Ja ir aizskartas bērna personiskās tiesības vai ir saņemti draudi par iespējamo bērna personisko tiesību aizskārumu vai aizskarta

141 21.10.2010. grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/220966-grozijumi-kriminallikuma> [aplūkots 10.03.2017.]

142 31.03.2014. grozījumu Civilprocesa likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=264622> [aplūkots 10.03.2017.]

143 31.03.2014. grozījumi likumā „Par Policiju.” Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=265089> [aplūkots 10.03.2017.]

144 31.03.2014. grozījumi Bāriņtiesu likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/264623-grozijums-barintiesu-likuma> [aplūkots 10.03.2017.]

145 31.03.2014. grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/265381-grozijumi-kriminallikuma> [aplūkots 10.03.2017.]

146 31.03.2014. grozījumu Bērnu tiesību aizsardzības likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/264921-grozijums-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likuma> [aplūkots 10.03.2017.]

147 Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 10.03.2017.]

personas, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar bērnu, veselība vai brīvība, vai saņemti draudi par iespējamo šīs personas dzīvības, veselības vai brīvības aizskārumu, un bērna vecāks vai aizbildnis objektīvu iemeslu dēļ ir kavēts bērna interesēs iesniegt tiesai pieteikumu par personisko tiesību aizsardzības nodrošināšanu, pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību iesniedz bāriņtiesa. Pirms šī regulējuma ieviešanas Bāriņtiesu likumā jau bija ietverts mehānisms, kuru izmantot vardarbības gadījumos pret bērnu, proti, bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam vai bāriņtiesas loceklim gadījumos, kad tika atklāta vardarbība ģimenē, kas vērsta pret bērnu, bija tiesības vienpersoniski pieņemt lēmumu par bērna izņemšanu no ģimenes (aizgādības tiesību pārtraukšana vecākiem) un nogādāt bērnu drošos apstākļos.¹⁴⁸ Līdz ar to Latvijas tiesību sistēmā jau pastāvēja ātrs un efektīvs mehānisms, lai izolētu bērnu no vardarbīgas ģimenes vides, tomēr šis mehānisms paredzēja izolēt bērnu no ģimenes, nevis personu, kas bijusi vardarbīga pret bērnu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ pantam pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļi ir: 1) pienākums atbildētājam atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, un aizliegums atgriezties un uzturēties tajā; 2) aizliegums atbildētājam atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, tuvāk par tiesas lēmumā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību minēto attālumu; 3) aizliegums atbildētājam uzturēties noteiktās vietās; 4) aizliegums atbildētājam satikties ar prasītāju un uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari; 5) aizliegums atbildētājam jebkurā veidā sazināties ar prasītāju; 6) aizliegums atbildētājam, izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar prasītāju; 7) aizliegums atbildētājam izmantot prasītāja personas datus; 8) citi aizliegumi un pienākumi, kurus tiesa vai tiesnesis noteicis atbildētājam un kuru mērķis ir nodrošināt prasītāja pagaidu aizsardzību pret vardarbību.¹⁴⁹ Jāpiemin, ka tiesa vienlaikus var noteikt vairākus pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus.

Bez pagaidu aizsardzības pret vardarbību vai bāriņtiesas vienpersoniska lēmuma par bērna izņemšanu pieņemšanas, varmākas izolēšana no ģimenes var notikt ar policijas lēmumu par tās nošķiršanu. Likuma „Par policiju” 12. panta pirmās daļas 10.¹ apakšpunkts paredz tiesības Valsts policijai un pašvaldību policijai izsaukuma laikā, ja pastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, var nodarīt kaitējumu šajā mājoklī pastāvīgi dzīvojošas personas dzīvībai, brīvībai vai veselībai, uz rakstveida pieteikuma pamata pieņemt lēmumu, kas uzliek par pienākumu pilngadīgai personai, kura rada draudus, atstāt mājokli, kur pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, neatgriezties un neuzturēties šajā mājoklī un tā

148 Bāriņtiesu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=139369> [aplūkots 10.03.2017.]

149 Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 10.03.2017.]

tuvumā tuvāk par lēmumā noteikto attālumu uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Policijas lēmumā par nošķiršanu var noteikt arī aizliegumu varmākai kontaktēties ar aizsargājamo personu.¹⁵⁰ Ja aizsargājamā persona vēlēšies, lai pēc policijas lēmuma par vardarbīgās personas nošķiršanu tiesa izskata arī jautājumu par pagaidu aizsardzības pret vardarbību noteikšanu, policija ne vēlāk kā nākamajā darba dienā savu lēmumu un saistītos dokumentus nosūta tiesai jautājuma par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu noteikšanu varmākai izskatīšanai.

Bez iepriekšminētajiem mehānismiem vardarbības novēršanai, jāņem vērā arī katra indivīda pienākums ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par jebkādu vardarbību un noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu. Veselības aprūpes, pedagoģiskie, sociālās sfēras vai policijas darbinieki, kā arī vēlētas valsts un pašvaldību amatpersonas, kurām kļuvis zināms par bērna tiesību pārkāpšanu, un, kuras par to nav ziņojušas minētajām institūcijām, par neziņošanu saucamas pie likumā noteiktās atbildības.¹⁵¹

Šobrīd saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem kriminālatbildība ir paredzēta par fiziskas vardarbības radītajām sekām, tomēr nepastāv efektīvs mehānisms, kas ļautu personu saukt pie kriminālatbildības par emocionālo vardarbību. Salīdzinoši jauns starptautisko cilvēktiesību dokuments, ko plānots ratificēt arī Latvijā ir Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (turpmāk – Stambulas konvencija). Stambulas konvencijas mērķis ir nepieļaut vardarbību ģimenē un vardarbību pret sievietēm nekādā formā un veicināt radikālas pārmaiņas, lai risinātu šo nopietno cilvēktiesību pārkāpumu.¹⁵² Šobrīd tiek izstrādāts likumprojekts par konvencijas ratificēšanu un šajā sakarā tiek paredzēts veikt virkni grozījumu nacionālajos normatīvajos aktos. Būtiskas izmaiņas paredz likumprojekts „Grozījumi likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību””. Likumprojekta mērķis ir pilnveidot likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 3. pielikumu, proti, likumprojekts paredz, pirmkārt, ka personas tiktu sauktas pie kriminālatbildības par emocionālo vardarbību, proti, paredzēts gradēt un definēt kritērijus psihiska traucējuma vai psihiskas traumas noteikšanai. Otrkārt, tiek paredzēts, ka par smagiem miesas bojājumiem tiks atzīta sieviešu

150 Likums „Par policiju”: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=67957> [aplūkots 10.03.2017.]

151 Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots 10.03.2017.]

152 Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf [aplūkots 10.03.2017.]

dzimumorgānu kropļošana un, treškārt, likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 3. pielikumā tiks precizēti kritēriji miesas bojājumu noteikšanai atbilstoši jaunākajai medicīnas zinātnes terminoloģijai.¹⁵³

Attiecībā uz maģistra darbu tēmu aktuāli ir grozījumi, kas attiecas uz emocionālās vardarbības rezultātā nodarītā psihiskā traucējuma pakāpi. Stambulas konvencijas 33. pants paredz, ka konvencijas dalībvalstis pieņem normatīvos aktus vai veic citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka par krimināli sodāmu tiek atzīta tīša rīcība, ar kuru, izmantojot piespiešanu vai draudus, nopietni kaitē personas psiholoģiskajai integritātei.¹⁵⁴ Šobrīd pie atbildības par emocionālo vardarbību personu var saukt saskaņā ar Krimināllikuma 132. pantu, kas paredz kriminālatbildību par draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt izpildīti. Atbildību par emocionālo vardarbību paredz arī Krimināllikuma 125. pants par smagu miesas bojājumu nodarīšanu, šajā gadījumā par tādiem miesas bojājumiem, kas bijuši par iemeslu psihiskam vai citādam veselības traucējumam, kas saistīts ar vispārējo darbību paliekošu zaudējumu ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā. Cita psihisko traucējumu gradācija nepastāv. Vienlaikus šobrīd atbildība nav paredzēta gadījumos, kad noziedzīga nodarījuma rezultātā radītais kaitējums veselībai nesasniedz iepriekš minēto psihisko traucējumu sliekšni, t.i., kad tie ir ar mazāku ietekmi, piemēram, noziedzīga nodarījuma rezultātā radīts psihisks traucējums vai psihiskā trauma, kas ilgstoši ietekmē personas sociālo adaptāciju, un kas būtu pieskaitāms pie vidēja smaguma miesas bojājumiem. Autore, pētot tiesu praksi par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem, konstatēja, ka nolēmumos nereti tiek atspoguļoti psiholoģiskās izpētes rezultāti, proti, vardarbības rezultātā cietušajam konstatēti psihiski traucējumi. Iepazīstoties ar iepriekšminētā likumprojekta saturu autore secināja, ka atbilstoši pašreizējam regulējumam persona, kas emocionālas vardarbības rezultātā radījusi cietušajam psihiskus traucējumus vai nu netiek sodīta vispār, ja vien nav iestājušās Krimināllikuma 125. pantā paredzētās sekas, vai gadījumos, kad cietušais ir nepilngadīgais vai mazgadīgais, persona var tikt saukta pie atbildības saskaņā ar Krimināllikuma 174. panta attiecīgo daļu par vardarbības rezultātā nodarītām psihiskām ciešanām, ievērojot, ka psihiskās ciešanas nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ka noziedzīga nodarījuma rezultātā nav iestājušās

153 Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību””. Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B37A2784CF5C5BE4C225808E002FB0E6?O=penDocument> [aplūkots 10.03.2017.]

154 Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams:
http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf [aplūkots 10.03.2017.]

Krimināllikuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas. Ievērojot minēto, autore atbalsta likumprojektu, saskaņā, ar kuru ir plānots izstrādāt vienotus kritērijus psihisko traucējumu novērtēšanai, lai nodrošinātu vienotu izpratni par to, kā novērtējami psihiskie traucējumi, proti, cik smagi ir konkrētie psihiskie traucējumi, kādas sekas ir iestājušās, kā arī cik paliekošas ir iestājušās sekas u.tml. Paredzot šādus kritērijus, tiks nodrošināts, ka kriminālatbildība par psihisku traucējumu radīšanu būs ne tikai gadījumos, kad nodarīti smagi miesas bojājumi, bet arī vidēja smaguma bojājumi. Līdz ar to Krimināllikumā nav nepieciešams veidot jaunu pantu par psiholoģisko vardarbību vai psihisko traumu, bet gan aptvert to ar smagiem un vidēja smaguma miesas bojājumiem.

Atbilstoši likumprojektā minētajam, ar psihisku traucējumu ar hronisku gaitu vai psihisku traumu ar paliekošām sekām, kas būtiski ietekmē personas sociālo adaptāciju (smags miesas bojājums) tiek saprasts psihisks traucējums vai trauma ar ilgstošu reakciju laikā un pēctraumas reakcijas intensitāti, cilvēka intrapsihisko struktūru deformāciju vai kropļojumiem, kas traucē cilvēka sociālās adaptācijas spējas vienā vai vairākās cilvēkam nozīmīgās dzīves jomās. „Smagas psihiskas traumas gadījumā pēctraumas reakcijas ir paliekošas, tās ietekmē cilvēka turpmāko psihoemocionālo funkcionēšanu, pēctraumas reakciju intensitāte un ietekme uz sociālās adaptācijas spējām paliek relatīvi nemainīga visu turpmāko dzīvi, lai gan var mainīties pēctraumas reakciju raksturs.”¹⁵⁵

Likumprojekts paredz papildināt likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 3. pielikuma 20. punktu ar jaunu 11. apakšpunktu, kurā tiktu noteikts, kādi psihiskas dabas traucējumi ir atzīstami par vidēja smaguma miesas bojājumiem, t.i., psihisks traucējums vai psihiska trauma, kas ilgstoši ietekmē personas sociālo adaptāciju. Ar psihisku traucējumu vai traumu, kas ilgstoši ietekmē personas sociālo adaptāciju (vidēja smaguma miesas bojājums), tiek saprastas izmaiņas cilvēka psihies darbībā un struktūrā, kas radušās tāda psihotraumējoša notikuma vai psihotraumējošas situācijas (vairāki atkārtoti psihotraumējoši notikumi, kas norisinās ilgākā laika posmā) rezultātā, ko cilvēks uztver kā draudus savai veselībai, dzīvībai, dzimumneaizskaramībai vai psihiskai integritātei. „Psihiska trauma izpaužas ar traumas laika reakcijām un pēctraumas reakcijām, kas var variēt pēc sava rakstura un intensitātes. Traumas laika reakcijas ir izmaiņas cilvēka psihies darbībā traumatiska notikuma laikā, tāda kā traumas laika distress, traumas laika disociācija u.c. Pēctraumas reakcijas ir pēctraumas simptomi, tādi kā nakts murgi, uzmācīgas atmiņas un

155 Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību””. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B37A2784CF5C5BE4C225808E002FB0E6?OpenDocument> [aplūkots 10.03.2017.]

domas par psihotraumējošo notikumu u.c. izmaiņas cilvēka uzvedībā, tādas kā izolācija, agresija, nemiers u.c. izmaiņas emocionālajā sfērā, kas izpaužas kā bailes, dusmas, kauna un vainas izjūta, nomāktība u.c. izmaiņas kognitīvajā sfērā, tādas kā traucēta uzmanība un darba atmiņa, traucēta lēmumu pieņemšana un problēmu risināšana u.c. izmaiņas cilvēka fiziskajā pašsajūtā, tādas kā traucēts miegs un apetīte, nelabums, sāpes bez somatiska iemesla u.c. izmaiņas sociālajā sfērā - neuzticēšanās citiem cilvēkiem, aizdomīgums u.c. Psihiska trauma var izmainīt tādas personības intrapsihiskās struktūras kā pašvērtējums, dzimumidentitāte, bāziskā drošības izjūta, personības robežu uztvere, piesaistes veids attiecībās u.c. Psihiskas traumas gadījumā tiek traucētas cilvēka sociālās adaptācijas spējas vienā vai vairākās cilvēkam nozīmīgās dzīves jomās: mācību un profesionālajā darbībā, ģimenes attiecībās, starppersonu un intīmās attiecībās, pašrealizācijā un personības izaugsmē. Psihiska trauma ietekmē turpmāko psihoemocionālo attīstību bērnam vai turpmāko psihoemocionālo funkcionēšanu pieaugušam cilvēkam, lai gan laika gaitā (laika posmā no dažiem mēnešiem līdz vairākiem gadiem) pēctraumas reakciju intensitāte var mazināties.”¹⁵⁶ Līdz ar to likumprojekta ietvaros tiek definēts, kādos gadījumos psihiskas dabas traucējumi ir atzīstami par smagiem miesas bojājumiem, bet kādos gadījumos par vidēja smaguma miesas bojājumiem, tādējādi gradējot šāda veida miesas bojājumus atbilstoši cietušajam radītā kaitējuma. Tā rezultātā pie kriminālatbildības par emocionālo vardarbību personas būs iespējams saukt attiecīgi pēc Krimināllikuma 125. vai 126. panta.

Jau šobrīd, pētot tiesu praksi par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem, autore konstatēja, ka nolēmumos norādītas cietušajam radītās sekas, kā distress, nakts murgi, uzmācīgas atmiņas un domas par psihotraumējošo notikumu. Tāpat vērojamas izmaiņas cilvēka uzvedībā, tādas kā izolācija, agresija, nemiers, kā arī izmaiņas emocionālajā sfērā, kas izpaužas kā bailes, dusmas, kauna un vainas izjūta, nomāktība. Tiek novērotas izmaiņas kognitīvajā sfērā, kā traucēta uzmanība un darba atmiņa, traucēta lēmumu pieņemšana un problēmu risināšana. Vērojamas arī izmaiņas cilvēka fiziskajā pašsajūtā, kā traucēts miegs un apetīte, nelabums, sāpes bez somatiska iemesla, kā arī izmaiņas sociālajā sfērā, kas izpaužas kā neuzticēšanās citiem cilvēkiem, aizdomīgums u.tml. Attiecīgi šobrīd, iestājoties šādām sekām, noziedzīgs nodarījums kvalificēts saskaņā ar Krimināllikuma 174. panta attiecīgo daļu, bet sākot ar 2018. gada 1. janvāri, kas spēkā stāsies likumprojekts „Grozījumi likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību””, minētās sekas būs atzīstamas

156 Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību””. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B37A2784CF5C5BE4C225808E002FB0E6?OpenDocument> [aplūkots 10.03.2017.]

par cietušajam nodarītu vidēja smaguma miesas bojājumu. Lai gan Krimināllikuma 174. panta attiecīgās pirmās vai otrās daļas sankcija īpaši neatšķiras no Krimināllikuma 126. panta pirmās vai otrās daļas sankcijas, autores ieskatā tiks pievērsta uzmanība emocionālās vardarbības graujošajai ietekmei uz personas attīstību. Jāatzīmē, ka ideja par emocionālās vardarbības kriminalizēšanu attiecas uz ilgstošu uzvedību, nevis uz atsevišķu gadījumu, turklāt emocionālās vardarbības pielietošanai jābūt tīšai. Ar likumprojektu tiks aizsargātas no noziedzīgiem nodarījumiem cietušās personas intereses, novērtējot tai radīto kaitējumu veselībai, savukārt noziedzīga nodarījuma izdarītājs tiks saukts pie kriminālatbildības atbilstoši cietušajam nodarītā miesas bojājuma smaguma pakāpei.

Apkopojot nodaļā minēto, vardarbības ģimenē novēršana un mazināšana ir atkarīga ne tikai no politikas plānošanas dokumentos ietvertajiem mērķiem un rīcības virzieniem, un normatīvā regulējuma, bet arī šīs politikas un normatīvo aktu prasību efektīvas ieviešanas praksē, lai nodrošinātu efektīvu, ātru un vispusīgu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu un sodīšanu, kā arī cietušo aizsardzību. Lai vardarbība ģimenē tiktu novērsta un mazināta valsts politikai jābūt vērstai galvenokārt uz trīs jomām: profilaksi, vardarbības atpazīšanu un atklāšanu, kā arī institūciju sadarbību palīdzības un rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā.

Šobrīd vardarbībā cietušie savas tiesiskās intereses var aizsargāt, izmantojot Krimināllikumā un Civillikumā noteiktos mehānismus. Par tīšiem fiziskas vardarbības aktiem, kuri vērsti pret citu personu, personu var saukt pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma XII nodaļu „Nonāvēšana”, XIII nodaļu „Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību”, XV nodaļu „Noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu”, XVI nodaļu „Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību”, XVII nodaļu „Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem”. Attiecībā uz emocionālu vardarbību Krimināllikuma 132. pantā ir paredzēta kriminālatbildība par draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu, ja personai ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt izpildīti. Tāpat pašreiz Krimināllikuma 125. pantā paredzēta atbildība par tādiem miesas bojājumiem, kas bijuši par iemeslu psihiskam vai citādam veselības traucējumam, kas saistīts ar vispārējo darbspēju paliekošu zaudējumu ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā. Lai gan šobrīd tiesību normas neparedz psihisku traucējumu gradāciju, kas ļautu kvalificēt emocionālu vardarbību kā noziedzīgu nodarījumu ne tikai gadījumos, kad iestājušās smagas sekas, bet visos gadījumos atkarībā no smaguma pakāpes, autores ieskatā regulējuma nepilnības tiks novērstas līdz ar grozījumiem likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”, kas stāsies spēkā ar 2018. gada 1. janvāri. Jāpiemin arī tas, ka Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 15. punktā kā atbildību pastiprinošs apstāklis ir

paredzēts apstākļi, ja noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība. Bez krimināltiesiskā regulējuma, atbildība par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.² pantā, bet attiecībā uz nepilngadīgo tiesisko aizsardzību Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172.² pantā paredzēta atbildība par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu.¹⁵⁷

Vardarbības vai vardarbības draudu gadījumā pirms savu tiesisko interešu aizsardzības ar Krimināllikumā un Civillikumā noteiktajiem mehānismiem, persona, kuras dzīvībai, brīvībai vai veselībai pastāv apdraudējums, var vērsties ar pieteikumu pie policijas darbinieka (Valsts policijas vai pašvaldības policijas), lai tas pieņemtu lēmumu par apdraudējuma radošās personas nošķiršanu. Šis vardarbības novēršanas mehānisms, lai gan īslaicīgi, tomēr pasargā personu no vardarbības vai vardarbības draudiem, īslaicīgās aizsardzības periodā, ļaujot personai veikt darbības turpmākas aizsardzības nodrošināšanai.

Attiecībā uz rehabilitācijas pasākumiem, valsts apmaksātā sociālo rehabilitāciju no vardarbības cietušajiem bērniem, viņu pavadoņiem, cietušajiem pieaugušajiem, vardarbības veicējiem, cilvēktirdzniecības upuriem. Turpmākajai rīcībai vardarbības novēršanai un mazināšanai jābūt saskaņotai un vērstai iesaistīto institūciju un dažādu jomu speciālistu saskaņotu darbību. Speciālistiem, kas strādā vardarbības novēršanas jomā, ir nepieciešami kopīgi un praktiski vardarbības atpazīšanas kritēriji, kā arī kopīgas apmācības, lai šīs prasmes nostiprinātu un attīstītu. Apmācības, kas vērstas uz vardarbības atpazīšanu ieteicamas arī tiesnešiem un prokuroriem, tādā veidā veidosies vienota izpratne par vardarbības veidiem, tās izpausmēm u.tml, kas sekmēs kvalitatīvu apsūdzību un nolēmumu sastādīšanu.

Bez iepriekšminēto uzlabojumu veikšanas, nepieciešams uzlabot mehānismus, kā apkopot informāciju un datus par vardarbību. Šobrīd nav pieejami pietiekamu datu un informācijas par to, cik lielā mērā ir izplatīta vardarbība, tai skaitā vardarbība ģimenē. Nepieciešama arī starpinstitūciju sadarbība vienotu datu vākšanā, kā arī pieejamo datu apkopošana un analīze ļaus precīzāk raksturot vardarbības situāciju un attīstīt piemērotākos vardarbības novēršanas pasākumus.

157 Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=89648>
[aplūkots 10.03.2017.]

Attiecībā uz vardarbības prevencijas jomu ir būtiski mainīt sabiedrības attieksmi par vardarbību, veicinot izpratni par nevardarbīgu attiecību modeli, arī par vardarbības dažādām formām un to traumējošo raksturu, aizsardzības pret vardarbību mehānismiem – policijas, sociālā dienesta, bāriņtiesas un citu institūciju iesaisti, kā arī specializētos atbalsta pakalpojumus kā krīzes centri, uzticības tālruņi u.t.t.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Krimināllikuma 174. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir tīšs, to raksturo tiešs nodoms. Veicot Krimināllikuma 174. panta juridisko analīzi, pirmkārt, jākonstatē, ka nepilngadīgajam vai mazgadīgajam ar pret to vērsto cietsirdīgo vai vardarbīgo apiešanos nodarītas psihiskas vai fiziskas ciešanas, otrkārt, šīm darbībām nav bijušas Krimināllikuma 125. vai 126. pantā paredzētās sekas un, treškārt, noziedzīgu nodarījumu izdarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs. Attiecībā uz sodu vērā ņemams apstāklis, ka atbildība tiek diferencēta atkarībā no bērna vecuma.
2. Krimināllikuma 174. pants no objektīvās puses var izpausties, kā cietsirdīga vai kā vardarbīga izturēšanās, atsevišķos gadījumos kā abu rīcības izpausmju kopība. Lai gan krimināltiesību doktrīnā ir nostiprināta jēdzienu „cietsirdība” un „vardarbība” izpratne, tiesu praksē joprojām novērojama atšķirīga šo jēdzienu interpretācija, kas virknē gadījumos nozīmē to, ka personai tiek inkriminēta rīcība, kuru tā nemaz nav veikusi.
3. Ar cietsirdīgu apiešanos ar cietušo raksturo, pirmkārt, fiziskā nerūpēšanās par bērnu, kad bērnam netiek nodrošināta tā vecumam un veselības stāvoklim atbilstoša pārtika, nodrošināts tā vecumam atbilstošs ēdienreīžu skaits, netiek ievērotas tā higiēnas vajadzības, piemērota apģērba nodrošināšana atbilstoši laikapstākļiem, medicīniskā palīdzība, kad tā ir nepieciešama, kā arī bērna vajadzībām atbilstoša dzīves vide. Otrkārt, tā ir emocionāla nerūpēšanās par bērnu, kad bērnam netiek nodrošināta emocionāla tuvība ar tā vecākiem, aizbildni, aizgādni vai citu personu, kuras aprūpē atrodas bērns. Visbeidzot tā ir nerūpēšanās par bērna sociālajām vajadzībām, piemēram, bērna izolēšana no sociālajiem kontaktiem, nerūpēšanās par bērna izglītību, kad netiek veicināta bērna izglītošanās, regulārs izglītības iestādes apmeklējums, ieinteresētība par bērna mācību sasniegumiem u.tml.
4. Vardarbības jēdziens jāaplūko atsevišķu vardarbīgu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas kontekstā, konkrētajā gadījumā Krimināllikuma 174. panta kontekstā. Krimināllikuma 174. pants aptver divas vardarbības formas – fizisko un emocionālo vardarbību. Ar vien izplatītākai kļūstot tieši emocionālajai vardarbībai, aktuāls kļūst jautājums par emocionālas vardarbības rezultātā radīto seku novērtēšanu. Šobrīd trūkst regulējums par psihisko traucējumu gradāciju gadījumos, kad noziedzīga nodarījuma rezultātā radītais kaitējums veselībai nesasniedz smaga miesas bojājuma radīto

psihisko traucējumu sliekšni. Autores ieskatā regulējuma nepilnības tiks novērstas līdz ar grozījumiem likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”, kas stāsies spēkā ar 2018. gada 1. janvāri.

5. Vardarbības ģimenē novēršana un mazināšana ir atkarīga ne tikai no politikas plānošanas dokumentos ietvertajiem mērķiem un rīcības virzieniem, un normatīvā regulējuma, bet arī šīs politikas un normatīvo aktu prasību efektīvas ieviešanas praksē, lai nodrošinātu ātru, efektīvu un vispusīgu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu un sodīšanu, kā arī cietušo aizsardzību. Lai vardarbība ģimenē tiktu novērsta un mazināta valsts politikai jābūt vērstai galvenokārt uz trīs jomām: profilaksi, vardarbības atpazīšanu un atklāšanu, kā arī institūciju sadarbību palīdzības un rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā.
6. Pašreizējais normatīvais regulējums noteic, ka vardarbībā cietušie savas tiesiskās intereses var aizsargāt, izmantojot Krimināllikumā un Civillikumā noteiktos mehānismus, taču vardarbības vai vardarbības draudu gadījumā pirms savu tiesisko interešu aizsardzības ar iepriekšminēto mehānismu palīdzību, persona, kuras dzīvībai, brīvībai vai veselībai pastāv apdraudējums, var vērsties arī Valsts vai pašvaldības policijā, lai tiktu pieņemts lēmums par apdraudējuma radošās personas nošķiršanu. Šis vardarbības novēršanas mehānisms, lai gan īslaicīgi, tomēr pasargā personu no vardarbības vai vardarbības draudiem, īslaicīgās aizsardzības periodā, ļaujot personai veikt darbības turpmākas aizsardzības nodrošināšanai.
7. Lai gan valsts apmaksātā sociālo rehabilitāciju vardarbībā cietušajiem, rīcībai vardarbības novēršanai un mazināšanai jābūt saskaņotai un vērstai uz iesaistīto institūciju un dažādu jomu speciālistu saskaņotu darbību. Speciālistiem, kas strādā vardarbības novēršanas jomā, ir nepieciešami kopīgi un praktiski vardarbības atpazīšanas kritēriji, kā arī kopīgas apmācības, lai šīs prasmes attīstītu un nostiprinātu, pretējā gadījumā iesaistīto speciālistu rīcība ir atkarīga no tā individuālajām īpašībām, izpratnes un vēlmes palīdzēt. Apmācības, kas vērstas uz vardarbības atpazīšanu ieteicamas arī prokuroriem un tiesnešiem, tādā veidā veidosies vienota izpratne par vardarbības veidiem, tās izpausmēm u.tml, kas sekmēs kvalitatīvu apsūdzību un nolēmumu sastādīšanu.
8. Nepieciešams uzlabot mehānismus, kā apkopot informāciju un datus par vardarbību. Šobrīd nav pieejami pietiekamu datu un informācijas par to, cik lielā mērā ir izplatīta vardarbība, tai skaitā vardarbība ģimenē. Šajā nolūkā nepieciešama arī starpinstitūciju sadarbība vienotu datu vākšanā, kā arī pieejamo datu apkopošana un analīze ļaus

precīzāk raksturot vardarbības situāciju un attīstīt piemērotākos vardarbības novēršanas pasākumus.

9. Attiecībā uz vardarbības prevencijas jomu, būtiski ir mainīt sabiedrības attieksmi pret vardarbību, veicinot izpratni par nevardarbīgu attiecību modeli, vardarbības dažādām formām un to traumējošo raksturu, aizsardzības pret vardarbību mehānismiem – policijas, sociālā dienesta, bāriņtiesas un citu institūciju iesaisti, kā arī specializētajiem atbalsta pakalpojumiem, kā krīzes centri, uzticības tālruņi u.t.t.
10. Vardarbība būtiski grauj cietušā nākotnes potenciālu, tā bojā cietušā fizisku, psiholoģisku un emocionālu labklājību. Piedzīvotā fiziskā vai emocionālā vardarbība atstāj graujošas sekas uz cietušā somatiskajiem, neirotikajiem, emocionālajiem kognitīvajiem un uzvedības procesiem, tādēļ seku mazināšanai nepieciešama tāda cietušā sociāla rehabilitācija, kas vērsta uz pieredzētās situācijas izpratni, apzinoties tās nepareizību, pēc iespējas veicinot psiholoģiskās funkcionēšanas atjaunošanu pirmstraumas līmenī. Tā iespējama mazinot traumas simptomus, sniedzot emocionālo atbalstu, un veicinot cietušā negatīvo sajūtu mazināšanu. Tik pat svarīgi ir veicināt cietušā un varmākas izpratni par vardarbību, tās sekām, kā arī novērst atkārotas vardarbības risku.

Izmantotās literatūras saraksts

Literatūra:

1. ANO Bērnu tiesību komitejas 2006. gada 28. jūnija rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/2. Pieejams:
http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/lv_crc.doc
2. ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29. janvāra rekomendācijās CRC/C/LVA/CO/3-5. Pieejams:
http://www.cilvektirdznieciba.lv/uploads/files/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final.pdf
3. Bērība bez vardarbības - bērnu tiesību aizsardzības pilnveidošana Austrumeiropas valstīs. Pieejams: <http://www.bernskacietusais.lv/lv/petijumi/kkk/iedzivotaju-attieksme-pret-vardarbibu-pret-berniem-2011--178/>
4. Centrālā statistikas pārvalde. Bērni Latvijā, 2016. Pieejams:
http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/nr_12_berni_latvija_2016_16_00_lv_en.pdf
5. Dzenis J., Niedre A., 1961.gada Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982.
6. Furmanovs I. Psiholoģiskā vardarbība laulāto attiecībās. Pieejams:
<http://www.saulesjosta.lv/index.php/psihologija/1233-psihologiska-vardarbiba-laulato-attiecibas.html>
7. Judins A. Krimināltiesību terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Ranka, 1999.
8. Juridisko terminu vārdnīca, Rīga: Nordik, 1998.
9. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
10. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007.
11. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 2. Sevišķā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007.
12. Krastiņš U., Liholaja V., Niedra A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
13. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX–XVII nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
14. Labklājības ministrija. Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.-2017. gadam.

- Pieejams:http://www.lm.gov.lv/upload/vardarbiba_gimene/vardarbiba_gimene_pamat_nostadnes.pdf
15. Labklājības ministrija. Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2015.gadā. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/lmzino_281216_vg.pdf
 16. Labklājības ministrija. Plānošanas dokumenti. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/1832>
 17. Labklājības ministrija. Programma vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.-2011. gadam. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2754>
 18. Latviešu valodas vārdnīca. 2. izdevums. Rīga: Avots, 1998.
 19. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca. Pieejams: <http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1&q=vardarb%C4%ABba&id=962822&g=1>
 20. Latvijas tiesību vēsture (1914 - 2000). Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000.
 21. Liholaja V. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to kvalifikācijas teorētiski praktiskie aspekti. Atklātā lekcija, 08.04.2014.
 22. Liholaja V., Hamkova D. Vardarbīgi noziedzīgi nodarījumi un to izraisītās sekas. Jurista vārds 08.05.2012. Nr. 19 (718).
 23. Metodiskie ieteikumi bāriņtiesām un pašvaldības sociālajiem dienestiem par bāriņtiesas un sociālā darba speciālista darbam ar ģimeni un citu speciālistu sadarbību. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/upload/barintiesas/metodiskie11.pdf>
 24. Mincs P., Lauva J., LR 1933.gada Sodu likums ar komentāriem, otrais neoficiālais izdevums, Rīga, 1938.
 25. Nodibinājums “Centrs Dardedze”. Novārtā pamešana. Pieejams: http://www.bernskacietusais.lv/lv/vardarbiba_pret_bernu_teorija/definesana/novarta-pamesana-85/
 26. Nodibinājums “Centrs Dardedze”. Mazu bērnu tiesību aizsardzības sistēmas izvērtējums. 2011. Pieejams: http://www.centrsdardedze.lv/data/kampanas/Zinojums_NodibDardedze_Apr2012.pdf
 27. Poudžuna I. Psiholoģiskie faktori procesuālajās darbībās ar cietušo izmeklēšanas laikā. Jurista vārds 04.11.2008. Nr. 42 (547).
 28. Rudiša V. Emocionālā vardarbība. Atpazīšanas un intervences iespējas. Rīga: RAKA, 2012.

29. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. Bērna tiesības un pienākumi. Emocionāla vardarbība pret bērnu. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/tiesibas_un_pienakumi/berna_tiesibas_un_pienakumi_/?doc=548
30. Valsts policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli, noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem un noziedzības novēršanas problēmām 2016.gada 12 mēnešos. Pieejams: <http://www.vp.gov.lv/?id=305&said=305&docid=13018>
31. Vārdnīca „Tezaurs”. Vardarbība. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/vardarbiba>
32. Briere, J. (1995). Trauma Symptoms Inventory Professional manual. Lutz, Florida: Psychological Assessment Resources.
33. European report on preventing child maltreatment, 2013. Pieejams: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf
34. Hidden in plain sight. A statistical analysis of violence against children. Pieejams: http://www.unicef.org/publications/index_74865.html
35. WHO Global status report on violence prevention, 2014. Pieejams: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/
36. World Report on Violence and Health. E.G Krug et al., eds. Geneva, WHO, 2002. Pieejams: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/introduction.pdf
37. Таганцев Н. С. Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями. Санкт – Петербург: 1884.

Normatīvie akti:

1. ANO Bērnu tiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/berndekl.htm>
2. Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>
3. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/escpakc.htm>
4. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm>
5. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>

6. Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf
7. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980>
8. 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Ceturtais izdevums. Rīga: 1931.
9. Bāriņtiesu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=139369>
10. Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=49096#p29&pd=1>
11. Civillikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418>
12. Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500>
13. Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966>
14. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820#p125&pd=1>
15. Latvijas Kriminālkodekss, Rīgā, 1992.
16. Latvijas PSR tieslietu tautas komisariāts. KPFSR Kriminālkodekss. Ar pārgrozījumiem līdz 1944. gada 15. aprīlim. Maskava: PSRS TTK juridiskā izdevniecība, 1944.
17. Likums „Par policiju”: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=67957>
18. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50539>
19. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?Id=68488>
20. Sodu likums. Kodifikācijas nodaļas 1936. gada izdevums. Valsts tipogrāfija: Rīga
21. Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām: Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr. 1613. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202912>
22. Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B37A2784CF5C5BE4C225808E002FB0E6?OpenDocument>

Juridiskās prakses materiāli:

1. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra spriedums lietā Nr. 2004-02-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2004-02-0106_Spriedums.pdf
2. Aizkraukles rajona tiesas 2016. gada 22. augusta spriedums lietā Nr. 12503000315.
3. Daugavpils rajona tiesa 2016. gada 6. aprīļa spriedums lietā Nr. 11181106714.
4. Daugavpils tiesas 2015. gada 24. septembra spriedums lietā Nr. 11181216414.
5. Dobeles rajona tiesas 2008. gada 7. maija lēmums lietā Nr. 11200027507.
6. Jelgavas tiesas 2015. gada 15. decembra spriedums lietā Nr. 11905003914.
7. Jēkabpils rajona tiesas 2015. gada 28. oktobra spriedums lietā Nr. 11210016415.
8. Jēkabpils rajona tiesas 2016. gada 21. septembra spriedums lietā Nr. 11210064014.
9. Liepājas tiesas 2016. gada 6. decembra spriedums lietā Nr. 11261113515.
10. Liepājas tiesas 2016. gada 7. jūnija spriedumā lietā Nr. 11250013514.
11. Rīgas rajona tiesas 2015. gada 7. oktobra spriedums lietā Nr. 11410092814.
12. Rīgas rajona tiesas 2016. gada 11. jūlija spriedumu lietā Nr. 11351016015.
13. Valmieras rajona tiesas 2016. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 11130051515.
14. Augstākā tiesa. Tiesu prakse krimināllietās par cietsirdīgu un vardarbību pret nepilngadīgo, 2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>
15. Augstākās tiesas plēnuma 1993. gada 1. marta lēmums Nr. 1 “Par krimināllikumu piemērošanu lietās par tīšu miesas bojājumu nodarīšanu”.

Pielikums

1. pielikums

Tiesu prakse krimināllietās par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgajiem

(laika periods no 2015. gada jūnijam līdz 2017. gada martam)

Lietas Nr.	Sprieduma pieņemšanas datums	Tiesas	KL 174. p.1. d.	KL 174. p.2. d.	Suobjekts	Atkarības veids	Vardarbības izpausme	Cietsirdības izpausme	Vainīgam piemērotais sods	Cietsirdības un vardarbības izraisītās sekas (psiholoģiskās izpētes rezultāti)
1. 1 2 5 0 3 0 0 3 1 5	2016.gada 22.augustā	Aizraukļu tiesa		x	Tēvniecības	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.K. audzināšanas nolūkos, vairākkārt pielietoja fizisku vardarbību pret mazgadīgiem, proti, tīši sita I.K. un J.K. ar plaukstu, siksnu, žagaru sēžamvietas rajonā, nodarot mazgadīgajiem fiziskās sāpes. A.K. vardarbīgās rīcības rezultātā bērni raudāja. Minēto darbību rezultātā A.K. sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.	A.K. vairākkārt ir atstājis bērnus novārtā bez pieskatīšanas un aprūpes, nekoptus, gan vienus pašus, gan kopā ar bērniem pilnīgi svešu personu, bez bērniem pagatavota ēdiena, dzēriena un pārtikas, apkures sezonas laikā vēsā vai piedūmotā dzīvoklī. Tādā veidā A.K. apgājās cietsirdīgi ar mazgadīgajiem cietušajiem I.K. un J.K., turklāt pakļāva bērnus vardarbības draudiem no svešas personas. Minēto darbību rezultātā	Piespiedu darbs 200 stundas.	A.K. izdarītās darbības ir atstājušas jūtamas sekas mazgadīgo cietušo I.K. un J.K. psihiskajā veselībā, būtiski negatīvi ietekmējot viņu uzvedību un psihoemocionālo stāvokli. Sekas uzskatāmas par smagām, jo var nelabvēlīgi ietekmēt visu turpmāko I.K. personības attīstību, savukārt J.K. ir konstatēti trauksmes un baiļu izjūtas, drošības sajūtas trūkums, destruktīva uzvedība ar agresijas izpausmēm.

								A.K. sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.		
2. 1 1 3 7 0 0 1 6 2 1 5	2016.gada 2.maijā	A i z k r a u k l e s r a j o n a t i e s a	x	x	T ē v s	Materiāla un izrietošas no radniecības	V.P. vismaz sešas reizes tīši iesita ar siksnu nepilngadīgajai M.P. pa dažādām ķermeņa daļām - kaklu, labo roku un kreiso kāju, nodarot viņai fiziskas sāpes un miesas bojājumus. Pēc tam V.P. vismaz vienu reizi ar siksnu tīši iesita mazgadīgajam R.P. pa galvas labās puses deniņu daļu, nodarot viņam fiziskas sāpes un miesas bojājumus. Turpinot savas noziedzīgās darbības, V.P. dusmu vadīts, tīši nogrūda M.P. gultā uz muguras, uzkāpa četrāpus virsū un ar vienu roku turēja M.P., lai tā nespētu pretoties, bet ar otru roku vismaz desmit reizes ar dūri tīši iesita nepilngadīgajai M.P. pa dažādām ķermeņa daļām - vēderu, pleciem, kājām, rokām.		Pārbaudes laiks uz 6 mēnešiem.	
<p><i>(Noziedzīgs nodarījums kvalificēts nepareizi, proti tikai pēc Krimināllikuma 174. panta otrās daļas, bet noziedzīgais nodarījums veikts gan pret nepilngadīgo, gan mazgadīgo. Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i></p>										

						<p>Kad nepilngadīgā M.P. pagura pretoties, V.P. tīši saķēra viņas kaklu ar abām rokām un tīši spieda, tādējādi nepilngadīgo žņaudzot. Nepilngadīgā M.P. atkal uzsāka pretošanos un V.P. pārtrauca savas vardarbīgās darbības. Pēc kā V.P. kļiedza uz nepilngadīgo M.P. un apsaukāja nepiedienīgos vārdos, kas apzīmē vieglas uzvedības sievieti. Minēto darbību rezultātā V.P. sagādāja bērniem fiziskas un psihiskas ciešanas.</p>			
3.	1 1 1 0 0 2 4 1 5 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2015.gada 2.decembrī	B a l v u r a j o n a t i e s a	x	M ā t e	<p>Materiāla un izrietoša no radniecības</p>	<p>A.L.U. regulāri, ne retāk kā reizi nedēļā, pāraudzināšanas un sodīšanas nolūkā par nepaklausību un nepakļaušanos viņai, izmantoja fizisku spēku, tīši sita ar roku (plaukstu, dūri), ar dažādiem priekšmetiem - gumijas šļūteni, slotas kātu, malkas pagali, koka</p>	<p>Piespiedu darbs uz 240 stundām.</p>	<p>Psihiskas ciešanas, kas izpaužas ar dusmu, baiļu un kauna izjūtām, pašnāvības domām, emocionālu spriedzi.</p>

					<p>mietiņu, ar akmeni, ar dakšiņas kātu, spēra ar kāju pa dažādām ķermeņa daļām, raustīja meitu aiz matiem, kā arī aplamāja meitu godu un cieņu aizskarošos vārdos, saucot par „zarazu”, „stulbu”, „kurvu”, ”kuci”, “kropļi” un citiem necenzētiem vārdiem.</p> <p>Turklāt, ne mazāk kā 15 reizes, nolūkā fiziski ietekmēt meitu, ar rokām, kājām un priekšmetiem sita pa istabas durvīm. Ar savām darbībām A.L.U. nodarīja savai mazgadīgajai meitai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas.</p> <p>2015.gada 3.janvārī vakarā A.L.U., nevaldot dusmas par to, ka meita guļ un nenāk viņai palīgā barot lopus, ar gumijas šļūteni tīši iesita ne mazāk kā 2 reizes gulošajai meitai pa kājām un vienu reizi pa</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

						<p>roku, nodarot viņai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas. Meita, baiļu iespaidā no mātes fiziskās iespaidošanas, izskrēja ārā. A.L.U. izteica meitai draudus viņu nosist, ja viņa atgriezīsies mājās. Meita ne mazāk kā 1 stundu skraidīja netālu no mājas, lai nenosaltu aukstā laikā, un atgriezās mājās, kad redzēja, ka māte aizgāja no mājas.</p> <p>2015.gada 7.janvārī savā dzīvesvietā A.L.U. dusmu iespaidā, jo meita pārmeta viņai atrašanos alkohola vielu ietekmē, Rugāju novada sociālā dienesta darbinieku un Rugāju novada pašvaldības policijas darbinieka klātbūtnē, ar dūri tīši iesita meitai pa degunu, kā rezultātā sāka tecēt asinis, izteica draudus, ka vēl sitīs meitu, tādējādi nodarot viņai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas.</p>				
4.	1	2017.gada	B	x	T	Materiāla	A.T. dusmu		Piespiedu	

1 1 2 0 0 8 3 5 1 4	12.janvārī	a u s k a s r a j o n a t i e s a			ē v s		<p>vadīts, ar elektrības vadu, kuru paņēma no koridora, tīši iesita mazgadīgajam padēlam pakājām, ne mazāk kā divas reizes pa muguru, tādējādi nodarot bērnam fiziskas ciešanas. Turklāt, alkohola ietekmē, piegāja pie sava mazgadīgā padēla, kurš tajā laikā atradās mājas dzīvojamā istabā un sāka viņu fiziski iespaidot par to, ka padēls nemācās. A.T. dusmu vadīts, sagrauba ar roku mazgadīgo K.P. aiz džempera apkakles, pacēla to uz augšu un tīši meta pret zemi, kā rezultātā bērns atsitās pret grīdu, guva zemādas asinsizplūdumu ar nobrāzumu pieres rajonā labajā pusē, tādējādi nodarot bērnam fiziskas ciešanas.</p>		darbs uz 260 stundām un ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu 6 mēnešiem.	
5. 1 4	2017.gada 1.februārī	C ē s	x	T ē v	Materiāla un izrietoša	K.B. tīši, ne mazāk kā divas reizes,		Piespiedu darbs uz 250 stundām un		

00014916 (Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)		u r a j o n a t i e s a			s n o r a d n i e c ī b a	iesita ar siksnu pa galvu, ar to nodarot mazgadīgajam K.K.B. maznozīmīgus miesas bojājumus ar to sagādājot mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.		ar probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.	
6. 11400054615	2015.gada 7.decembrī	C ē s u r a j o n a t i e s a		x	M ā t e Materiāla un izrietoša no radniecības	L.R. mutiski biedēja ar tēva agresiju un fizisko vardarbību, draudēja mazgadīgajiem bērniem, ka pret viņiem tāda tiks pielietota, ja viņi neklausīs. L.R. neaizstāvēja N.R. un K.R. no tēva fiziskās vardarbības, kā arī nevienam par to neziņoja, lai to novērstu, lika jebkuros laika apstākļos bēgt no tēva, slēpties mežā. Pati L.R. regulāri pēra ar žagariem un nātrēm savus mazgadīgos bērnus N.R. un K.R., nodarot viņiem fiziskas ciešanas.	L.R. nenodrošināja savus mazgadīgos bērnus ar uzturu, nenodrošināja bērniem normālus sadzīves apstākļus – bērni bieži vairākas dienas dzīvoja nekurinātās telpās, nemazgāti, L.R. nesevoja līdzīgu higiēnas prasībām, kā arī nenodrošināja bērniem medicīnisko aprūpi, kad tā bijusi nepieciešama. L.R. regulāri savus mazgadīgos bērnus pameta novārtā uz vairākām dienām, lūdzot tos pieskatīt kaimiņiem, nenodrošinot bērnus ar nepieciešam	Piespiedu darbs uz 200 stundām ar probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.	Minētās rīcības rezultātā mazgadīgajiem bērniem radīja bailes, bezspēcības izjūtu, mācīšanās un uzvedības traucējumus, vāju paškontroli, zemu pašvērtējumu, izteiktu fizisku un emocionālu agresivitāti, provocējošu uzvedību. Veiktās darbības atstāja negatīvas sekas mazgadīgo bērnu emocionālajā sfērā - bailes, trauksmi, vēlmi norobežoties no pārdzīvotā, bezspēcības sajūtu un raudulību.

								o uzturu, higiēnu un citām ikdienas nepieciešamajām vajadzībām. L.R. periodiski, bez pamatota attaisnojuma, bērnus neveda uz skolu. Minēto darbību rezultātā sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.	
7.11.18.11.06.71.4 (Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)	2016.gada 6.aprīlī	Daugavpils rajona tiesa	x	Tēvības	Materiāla un izrietošas radniecības	R.A. lietoja necenzētu leksiku bērnu klātbūtnē, attiecībā uz bērniem un viņu māti M.A. R.A. pielietoja fizisku vardarbību pret A.A. un L.A., kļūda uz viņiem, pielietoja fizisku vardarbību bērnu klātbūtnē pret viņu māti. 2014.gada 3.maijā, ap plkst.14.00, R.A., atrodies alkohola reibuma stāvoklī, bez pamata, tīši izsmidzināja gāzi no gāzes baloniņa saviem mazgadīgajiem bērniem acīs, radot		Piespiedu darbs uz 160 stundām un probācijas uzraudzība uz 1 gadu. <i>Augstākā tiesa lietu nodevusi jaunai izskatīšanai Daugavpils rajona tiesai - kļūdaini piemērojusi Krimināllikuma Sevišķās daļas normu, nosakot J.A. tādu papildsodu, kāds nebija paredzēts attiecīgajā Krimināllikuma pantā, kas noveda pie notiesātā J.A. stāvokļa nelikumīgas pasliktināšanās.</i>	Norādīta fiziskā vardarbība mazgadīgajiem radīja psihiskas ciešanas un fiziskas sāpes, kā rezultātā attīstījās pēctraumatisks stress pazīmes: izteiktas bailes no tēva, haotisms uzvedībā, uzmanības deficīta pazīmes, grūtības koncentrēties, grūtības veidot drošas attiecības.

						A.A. abu ķīmisku apdegumu, bet L.A. kreisās acs ķīmisku apdegumu. Minēto darbību rezultātā sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.				
8.	1 1 1 8 1 2 1 1 1 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 25.aprīlī	D a u g a v p i l s r a j o n a t i e s a	x	M ā t e	Materiāla un izrietošano radniecības	N.J. pieļāva emocionālo un fizisko vardarbību pret J.Z., kas izpaudās alkohola lietošanā J.Z. klātbūtnē, kliegšanā uz J.Z., necenzētu vārdu lietošanā J.Z. klātbūtnē un attiecībā pret J.Z., fiziskas vardarbības pielietošanas draudos un fiziskas vardarbības pielietošanā pret J.Z. Minēto darbību rezultātā N.J. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.		Pārbaudes laiks uz 1 gadu.	N.J. radījusi psihiskas ciešanas un fiziskas sāpes, kā arī radīja draudus J.Z. turpmākajai emocionālajai attīstībai, attīstot pēctraumatiskā stresa simptomus un nevēlēšanos dzīvot kopā ar māti.
9.	1 1 1 8 1 2 1 6 4 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi)</i>	2015.gada 24.septembrī	D a u g a v p i l s r a j	x	T ē v s	Materiāla un izrietošano radniecības	V.G. pieļāva emocionālo un fizisko vardarbību pret meitu, kas izpaudās psiholoģiskā ietekmē un vardarbības pielietošanā, un tieši: atrašanās alkohola reibuma		Pārbaudes laiks uz 2 gadiem.	

<p><i>norādīta cietsirdīb a)</i></p>		<p>o n a t i e s a</p>				<p>stāvoklī bērna klātbūtnē; vardarbības pielietošanā attiecībā pret meitas māti L.P. alkohola reibuma stāvoklī, kliegšanā uz meitu; vardarbības pielietošanā pret meitu sekojošos apstākļos: mazgadīgās meitas klātbūtnē V.G. bez pamata sāka lamāties uz meitas māti L.P. un, ne mazāk kā vienu reizi, iesita viņai ar savu roku pa viņas roku. Kad mazgadīgā meita, redzot pret savu māti vērsto vardarbību, nobijās, sāka raudāt un mēģināja ar sava mobilā telefona palīdzību izsaukt policiju, V.G. sāka lamāties un kliegt uz meitu, mēģinot ar fiziska spēka palīdzību izraut no viņas rokām mobilo telefonu. Kad L.P., aizstāvot savu meitu, nostājās starp V.G. un meitu, aizsedzot meitu no tēva ar savu ķermeni, V.G. mēģināja iesist</p>			
--	--	---	--	--	--	---	--	--	--

					<p>ar roku L.P., taču viņa izvairījās no šī sitiena un ieskrēja istabā. Tad turpinot savas noziedzīgās darbības V.G. sagrāba mazgadīgo meitu ar abām rokām aiz virsjakas, ar fiziska spēka palīdzību noguldīja viņu uz dīvāna un, turot viņu ar abām rokām aiz virsjakas krūšu rajonā, sāka viņu kraīt, mēģinot atņemt telefonu, bet, kad meita paslēpa savu mobilo telefonu sev aiz muguras, V.G., ne mazāk kā vienu reizi, iesita meitai ar dūri pa seju, pārsitot viņai augšlūpu un apakšlūpu, kā rezultātā meitai sāka tecēt asinis. Kad meita, pretojoties V.G. vardarbībai, mēģināja viņu nogrūst nost, V.G. izgrieza meitas rokas viņai aiz muguras un, pielietojot fizisku spēku, atņēma viņai mobilo telefonu un iesita ar to pret sienu, pēc kā pameta dzīvokli.</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

						Minēto darbību rezultātā VG. sagādāja mazgadīgajai meitai fiziskas un psihiskas ciešanas.			
10. 1 1 1 8 1 1 4 3 5 1 4	2016.gada 31.maijā	D a u g a v p i l s r a j o n a t i e s a	x	T ē v s	Materiāla un izrietošas radniecības	A.B. sistemātiski pieļāva cietsirdību un emocionālo un fizisko vardarbību pret dēlu A.V., kas izpaudās psiholoģiskā ietekmē, vardarbības pielietošanas draudos un vardarbības pielietošanā, un tieši kliegšanā uz A.V., regulāra (vairākas reizes nedēļā) alkohola lietošanā bērna klātbūtnē; necenzētas leksikas lietošana bērna klātbūtnē un attiecībā uz bērnu, viņa māti T.V., bērna mazgadīgo pusbrāli M.V., vardarbības draudos un vardarbības pielietošanā pret A.V., viņa māti T.V. un mazgadīgo pusbrāli M.V. Minēto darbību rezultātā A.B. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.	Dēla A.V. materiālo vajadzību – mājvietas, apģērba, ēdiena nenodrošināšanā laika posmā no 2010.gada līdz 2014.gada martam. Minēto darbību rezultātā A.B. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.	Brīvības atņemšana uz 4 mēnešiem un policijas kontrole uz 2 gadiem.	Minētā cietsirdība, emocionālā un fiziskā vardarbība mazgadīgajam A.V. radījušas psihiskas ciešanas un fiziskas sāpes, kā arī radīja draudus viņa turpmākajai emocionālajai attīstībai, radot problēmas saskarsmē ar vienaudžiem, radot neuzticēšanos pret pieaugušajiem un attīstot destruktīvu uzvedību.
11. 1	2015.gada	J	x	M	Materiāla	A.S. pārmeta		Piespiedu	

1 2 2 1 0 3 8 0 1 5 <i>(Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdībā)</i>	26.novembrī	e l g a v a s t i e s a			ā t e	un izrietoša no radniecības	meitai, ka viņa bez mātes atļaujas tikusies ar savu tēvu, kurš ģimenē nedzīvo un pērk meitai neveselīgu pārtiku (čipsus, kolu). A.S. dusmu uzplūdā tīši, ne mazāk kā divas reizes ar jostu iesita L.S. pa augšstilbiem, nodarot cietušajai fiziskas sāpes. Pēc kā L.S., baidoties no mātes vardarbības un dusmām, ieslēdzās vannas istabā, kur pavadīja visu nakti. 2015.gada 18.marta vakarā, izmeklēšanā konkrēti nenoskaidrotā laikā, A.S. atrodoties savā dzīvesvietā, izcēlās konflikts ar savu mazgadīgo meitu L.S. A.S. pārmeta meitai, ka viņa nenomazgāja traukus un rūpīgi nenoslaucīja galdu, kā arī sauca viņu aizvainojošos vārdos („netīrā cūka”, “govs”, „mauka” un tamlīdzīgos). A.S. dusmu uzplūdā tīši parāva L.S. aiz	darbs uz 200 stundām.	
---	-------------	--	--	--	-------------	--------------------------------------	---	--------------------------	--

						<p>matiem un pagrūda, kā rezultātā cietusī atsitās ar pieri pret galdu. Pēc kā L.S., baidoties no mātes vardarbības un dusmām, ieslēdzās vannas istabā, kur pavadīja visu nakti. 2015.gada 19.martā no rīta, izmeklēšanā konkrēti nenoskaidrotā laikā A.S., būdama agresīvi noskaņota, dusmu uzplūdā, tīši ar rokām stipri saķēra un saspieda L.S. aiz abiem augšdelmiem, nodarot meitai miesas maznozīmīgus bojājumus. Minēto darbību rezultātā A.S. sagādāja mazgadīgajai fiziskas un psihiskas ciešanas.</p>			
12. 1 1 9 0 5 0 3 9 1 4 (Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)	2015.gada 15.decembrī	J e l g a v a s t i e s a	x	M ā t e	Materiāla un izrietoša no radniecības	K.C. ilgstoši un vairākkārtīgi, vardarbīgi izturējās pret mazgadīgo dēlu, nespēdama kontrolēt savas emocijas, pielietoja vardarbību pret mazgadīgo bērnu tīši sitot pa ķermeni un cietsirdīgi		Piespiedu darbs 60 stundas.	

						izturējās, ieslēdzot istabā vienu, atņemot planšetdatoru. K.C. dusmu uzplūdā, nespējama kontrolēt savas emocijas, ne mazāk kā divas reizes ar siksnu tīši iesita mazgadīgajam A.C. pa dibenu un vienu reizi pa kājām. Minēto darbību rezultātā K.C. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.			
13. 1 1 2 2 1 1 9 2 4 1 3	2016.gada 1.aprīlī	J e l g a v a s t i e s a		x	M ā t e	Materiāla un izrietoša no radniecības	K.O. aizdusmām, blāva uz dēlu, apsaukāja ar rupjiem vārdiem, tādējādi, pazemojot dēlu, pēc kā aizgāja uz dēla istabu, paņēma no skapja siksnu un 3 reizes ar to iesita dēlam no mugurpuses pa kājām virs ceļiem, kā rezultātā nodarīja viņam miesas bojājumus. No sitieniem dēls raudāja, un pārdzīvojot mājās notikušo, mājās pēc klases vakara neatgriezās un paslēpās RAF rajona piecstāvu		Pārbaudes laiks uz 6 mēnešiem.

						mājas kāpņu telpā, kur arī nakšņoja. Minēto darbību rezultātā K.O. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.				
14. 1 1 2 2 1 0 6 2 3 1 6	2017.gada 5.janvārī	J e l g a v a s t i e s a	x		M ā t e s d z ī v e s b i e d r s (n e r e ģ ī s t r ē t a l a u l ī b a	Materiāla atkarība	J.B. dusmās tīši apgāza uz J.A. gultas šķīvi ar omleti, kā arī ne mazāk kā divas reizes tīši ar plaukstu iesita J.A. pa seju. Vēl J.B. spieda J.A. ēst bojātus pārtikas produktus - sardeles ar ievērojami sen beigušos realizācijas termiņu. Redzot, ka J.A. nevēlas sarunāties ar māti J.B. klātbūtnē, J.B. dusmās ne mazāk kā divas reizes tīši ar kāju iespēra cietušajam pa kājām, kā arī ar roku tīši iesita J.A. pa galvu un ķermeni. Minēto darbību rezultātā J.B. sagādāja J.A. fiziskas un psihiskas ciešanas.		Brīvības atņemšana uz 1 gadu un probācijas uzraudzība uz 1 gadu.	
15. 1 1 2 1 0 0	2016.gada 21.septembrī	J ē k a b p	x		T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	Z.L. pēkšņu dusmu vadīts, uzvedoties agresīvi, skaļā balsī rupjiem un		Piespiedu darbs uz 200 stundām.	

6 4 0 1 4		i l s r a j o n a t i e s a					necenzētiem vārdiem kļiedza uz savu nepilngadīgo meitu kā arī, pielietojot fizisku spēku un, pārkāpjot personas tiesības uz neaizskaramību, tīši ar spēku sagrāba un rāva viņu aizmātiem, nodarot fiziskas sāpes. Turpinot savas noziedzīgās darbības Z.L. rupji un necenzēti kļiedza uz nepilngadīgo meitu, vicināja savilktas dūres pie meitas galvas, kā arī tīši ar roku iesita meitai pa seju. S.K., lai izvairītos no vardarbības, atgrūda Z.L., bet Z.L. cieši satvēra S.K. kreisās rokas plaukstu un, pielietojot fizisku spēku, saspieda to. Minēto darbību rezultātā S.K. nodarīti miesas maznozīmīgi miesas bojājumi. Minēto darbību rezultātā Z.L. sagādāja S.K. fiziskas un psihiskas ciešanas.			
16. 1 1	2015.gada 28.oktobrī	J ē		x	M ā	Materiāla un	K.K., vairākkārtēji,	A.K. un K.K. atstāja	A.K. sodīts ar brīvības	

2 1 0 0 1 6 4 1 5		k a b p i l s r a j o n a t i e s a			t e u n t ē v s	izrietoša no radniecības	cietsirdīgi un vardarbīgi izturējās pret mazgadīgo – negatīvu emociju vadīta, laikā, kad bērns raudāja, ar savas rokas pirksti spieda mazgadīgā kaklu rīkles rajonā, līdz bērns palika sarkans un ar pirkstu spieda zem zoda, lai klusinātu bērna raudāšanu. K.K. vairākkārtēji, cietsirdīgi un vardarbīgi izturējās pret mazgadīgo – negatīvu emociju vadīta, laikā, kad bērns sāka raudāt, paņēma viņu aiz padusēm un stipri kratīja. Turklāt, laikā, kad bērns atradās bērnu ratos, strauji tos kratīja. A.K., redzot, ka K.K. vairākkārtēji cietsirdīgi un vardarbīgi izturas pret viņu mazgadīgo bērnu (2 mēnešus veco zīdaini), atstāja mazgadīgo bērnu bez nepieciešamās aprūpes - neveica darbības	mazgadīgo bez nepieciešam ās medicīnas darbinieka noteiktās medicīniskās aprūpes, izturoties cietsirdīgi, radot apdraudējum u mazgadīgā bērna veselībai un dzīvībai, ļauņprātīgi nenodrošināj a bērna nogādāšanu medicīnas iestādē nepieciešam ās medicīniskās palīdzības sniegšanai. Minēto darbību rezultātā A.K. un K.K. sagādāja mazgadīgaja m fiziskas un psihiskas ciešanas.	atņemšanu uz 2 gadiem, ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu un 6 mēnešiem. K.K. sodīta ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu un 6 mēnešiem ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	
---	--	--	--	--	--	--------------------------------	---	---	---	--

						mazgadīgā bērna normālu dzīves apstākļu nodrošināšanai (neziņoja par cietsirdību, nepārtrauca pret mazgadīgo vērstās cietsirdīgās darbības), tādējādi A.K. bezdarbības rezultātā tika apdraudēta zīdaiņa veselība un dzīvība, radot tam fiziskas un psihiskas ciešanas.				
17. 1 1 2 1 0 0 2 3 1 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 30.martā	J ē k a b p i l s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.V. saķēra mazgadīgo aizkakla un ar seju iespieda gultā esošajā slāpjumā, tādējādi A.V. pazemoja bērnu un aizskāra viņa pašcieņu, nodarīja bērnam psihiskas ciešanas. Turklāt, sistemātiski vardarbīgi izturējās pret mazgadīgajiem: būdams alkohola reibumā, bija agresīvs, kā rezultātā bērnu klātbūtnē sistemātiski konfliktēja ar mazgadīgo bērnu māti, bez iemesla kļiedza un lamājās uz mazgadīgajiem, negatīvu emociju vadīts, fiziski		Piespiedu darbs uz 280 stundām.	

						aizskāra bērnu, pirmstiesas izmeklēšanā nenoskaidrotu skaitu reižu, taču vairāk kā vienu, pielietoja fizisku spēku - sita ar siksnu pa dibenu un ar spēku grūda mazgadīgos gultā, tādējādi tiem nodarot fiziskas ciešanas.				
18. 1 1 2 1 0 0 7 3 7 1 2 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 1.aprīlī	J ē k a b p i l s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	D.S. sistemātiski cietsirdīgi un vardarbīgi izturējās pret mazgadīgo cietušo: ne mazāk kā astoņas reizes, negatīvu emociju vadīts, nolūkā pāraudzināt, fiziski aizskāra savu dēlu, iesita ar siksnu pa dibenu, nodarot viņam fiziskas ciešanas, vairākas reizes kļiedza un lamājās uz viņu, tajā skaitā sabiedriskās vietās, aizliedza bērnam sazināties ar māti, nodarot bērnam psihiskas un morālas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 180 stundām.	D.S. bērņā radīja sekas psihiskajā veselībā: dusmas, skumjas, nedrošības sajūtu, vēlmi norobežoties, distancēties.
19. 1 1 2 1 0 0 3	2016.gada 17.jūnijā	J ē k a b p i		x	T ē v s	Materiāla un izrotoša no radniecības	R.A., lietojot nepiedienīgus vārdus, pazemojošus izteicienus, izsakot draudus,		Brīvības atņemšana uz 1 gadu un policijas kontrole uz 1 gadu.	

<p>6 4 1 5 (Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdība)</p>		<p>l s r a j o n a t i e s a</p>				<p>demonstrējot fizisku vardarbību, tādā veidā traumējot bērnu psihi un nodarot bērniem morālas ciešanas, bērnu klātbūtnē, vairākas reizes iesita R.R. pa seju, nodarot viņai maznozīmīgus miesas bojājumus, ar to radot bērnos uztraukumu un kaitējot bērnu emocionālajai attīstībai. R.A., precīzi nenoskaidrotā laikā, būdams alkohola ietekmē, mazgadīgo bērnu klātbūtnē, lietojot pazemojošus izteicienus vairākas reizes iesita R.R. pa galvu un ķermeni, paņēma no automašīnas gāzes pistoli un izteica draudus, ka viņu nošaus. To redzot, bērni bija ļoti uztraukušies, raudāja un no bailēm muka projām. R.A., precīzi nenoskaidrotā laikā, mazgadīgo bērnu klātbūtnē, lietojot nepiedienīgus vārdus,</p>			
---	--	--	--	--	--	---	--	--	--

						uzsēdās gultā gulošajai R.R. virsū un ar abām rokām sita viņai pa seju un galvu, žņaudza ar rokām, nodarot R.R. vieglus miesas bojājumus. To redzot, bērni bija ļoti uztraukušies, mazgāja mātei no sejas asinis. Minēto darbību rezultātā R.A. sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.				
20. 1 1 2 5 0 0 7 9 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2015.gada 19.oktobrī	K u l d ī g a s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	M.K. meitas klātbūtnē, kura arī atradās istabā, savstarpēja strīda laikā ar meitas māti, lamājās necenzētiem vārdiem un pielietoja pret viņas māti K.O. fizisku vardarbību. Minēto darbību rezultātā M.K. sagādāja mazgadīgajai psihiskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 140 stundām.	
21. 1 1 2 6 1 0 3 1 8 1 6	2016.gada 28.septembrī	L i e p ā j a s t i e		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	K.K. pielietoja emocionālu un fizisku vardarbību pret savu mazgadīgo dēlu - tīši ne mazā kā vienu reizi ar roku iesita dēlam pa ķermeni un ne mazāk kā		Piespiedu darbs uz 50 stundām ar probācijas uzraudzība uz 1 gadu.	

		s a				divas reizes iesita viņam pa seju, tā nodarot dēlam psihiskas ciešanas un maznozīmīgus miesas bojājumus.			
22. 1 1 2 6 1 1 0 8 5 1 5	2016.gada 15.augustā	L i e p ā j a s t i e s a	x	T ē v s u n m ā t e	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.R. vismaz divas reizes nedēļā fiziski aizskāra bērnus, sīta viņiem ar rokām pa dažādām ķermeņa daļām un rāva bērnus aiz rokas, bieži sodīja bērnus, liekot stāvēt stūrī, sistemātiski kļiedza un apsūkāja necenzētiem un citiem aizvainojošiem, cilvēka cieņu aizskarošiem vārdiem. Turklāt, dusmās par dēla nepaklausību A.R. tīši iemeta ar datora tumbu dēlam pa seju, nodarot miesas bojājumus. M.B. fiziski aizskāra, sīta bērniem ar rokām pa dažādām ķermeņa daļām, grūstīja viņus, knieba viņiem rokā un ausīs. Sistemātiski apsūkāja necenzētiem un citiem aizvainojošiem, cilvēka	A.R. sodīts ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu. M.B. sodīta ar piespiedu darbu uz 220 stundām un ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	Bērniem radušies psiholoģiski traumatiskie simptomi – agresivitāte, naidīgums, viegla aizkaitināmība, bailes, dusmas uz tēvu un mammu, paaugstināta trauksme, nomāktība un pēctraumas stresa sindroms, kas traucē bērnu tālāko psihoemocionālo un sociālo attīstību.	

						cieņu aizskarošiem vārdiem. Minēto darbību rezultātā vecāki sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.				
23. 1 1 2 6 1 0 6 1 6 1 5	2016.gada 29.jūnijā	L i e p ā j a s t i e s a		x	M ā t e	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.S. vairakkārt, ne mazāk kā 3-4 reizes rāva dēļu aiz ausīm, kā arī ar roku sita pa roku, no kā uz rokas palika zilums. Bez tam, dēļa klātbūtnē apzināti un tīši izraisīja verbālu incidentu ar dēļa tēvu. A.S. rupji un aizskaroši apsaukāja, nonicināja R.S, un teica D.S, ka tēvs viņu pametīs un viņš nevienam, arī tēvam nav vajadzīgs. Minēto darbību rezultātā A.S. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 150 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu. <i>Apelācijas instances tiesā noteikts sods - piespiedu darbs uz 50 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.</i>	Dēlam radīta psihoemocionāla spriedze, kas izvēršas raudāšanās, kliegšanās, centienos saviem spēkiem panākt konfliktsituācijas normalizēšanu, taču radīta emocionālā pārdzīvojuma un spriedzes ietekmē, nespējot parunāt, sākstostīties.
24. 1 1 2 6 1 0 0 2 1 1 6 (Apsūdzīb	2016.gada 21.jūnijā	L i e p ā j a s t i e		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	M.R. reaģējot uz mazgadīgā izdarītajiem pārkāpumiem un nepaklausību, pielietoja fizisku vardarbību – fiziski sodīja mazgadīgo to perot ar siksnu		Piespiedu darbs uz 80 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	

<i>ā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>		s a					un žaģaru pa dibenu un plikām kājām. Minēto darbību rezultātā M.R. sagādāja mazgadīgajam fiziskas ciešanas.			
25. 1 1 2 5 0 0 1 3 5 1 4	2016.gada 7.jūnijā	L i e p ā j a s t i e s a	x		T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	N.G. regulāri, mazgadīgās meitas klātbūtnē, pielietoja emocionālu un fizisku vardarbību pret sava bērna māti: kļiedza un rupji lamāja M.A., sīta viņai pa dažādām ķermeņa daļām, sīta bērna mātei arī tad, kad viņai uz rokām bija meita, mācīja un lika arī meitai sist savu mammu un meitas klātbūtnē ar varu piespieda M.G. stāties seksuālās attiecībās. Minēto darbību rezultātā N.G. sagādāja mazgadīgajai psihiskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 150 stundām ar probācijas uzraudzība uz 1 gadu.	Piedzīvotā psihotraumējo šā pieredze ir atstājusi sekas uz bērna psihoemocionālo funkcionēšanu un radījusi meitai atdarinošu, agresīvu uzvedību pret tuviniekiem, impulsīvas dusmas, raudulīgumu, aizdomīgumu, raudulība, seperācijas bailes.
26. 1 1 2 6 1 0 2 6 7 1 5 <i>(Apsūdzīb</i>	2015.gada 30.septembrī	L i e p ā j a s t i e	x		T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.B. bieži kā audzināšanas līdzekli izvēlējās sišanu ar plaukstu vai dūri un speršanu ar kāju pa dažādām ķermeņa daļām, nodarot		Piespiedu darbs uz 150 stundām.	

<p>ā nepareizi norādīta cietsirdīb a)</p>		s a					<p>dēlam fiziskas sāpes; dažkārt durstīja ar makstī atrodošos nazi dēlam vēderā, draudēdams iedurt viņam; pārmeta dēlam, ka no ģimenes ir aizgājusi māte; bez iemesla lika dēlam vairākkārt atvainoties. Turklāt A.B. dēla klātbūtnē vairākkārt sacīja, ka pats izlēks pa 5.stāva logu vai ar nazi pārgriezīs sev kaklu. Minēto darbību rezultātā A.B. sagādāja dēlam fiziskas un psihiskas ciešanas.</p>			
<p>27. 1 1 2 6 1 0 5 1 2 1 5 (Apsūdzīb ā nepareizi norādīta cietsirdīb a)</p>	<p>2015.gada 17.septembrī</p>	L i e p ā j a s t i e s a		x	T ē v s	<p>Materiāla un izrietoša no radniecības</p>	<p>A.B. regulāri, vardarbīgi izturējās pret savu bērnu māti S.S., t.i., bērnu klātbūtnē fiziski iespaidoja viņu māti un rupji lamājās, tādējādi A.B pakļāva savus mazgadīgos bērnus emocionālai un fiziskai vardarbībai ģimenē un nenodrošināja mazgadīgajiem drošu, viņu attīstībai labvēlīgu vidi. Turpinot noziedzīgo rīcību, A.B. savas dzīves vietas virtuvē</p>		<p>Piespiedu darbs uz 180 stundām.</p>	<p>Psihotraumējo šā pieredze ir atstājusi sekas uz psihoemocionālo funkcionēšanu un radījusi bērniem izteiktu bailīgumu, agresivitāti, naidīgumu, trauksmi, nedrošību, neuzticēšanos un nomāktību.</p>

						strīda laikā ar bērnu māti, mazgadīgo bērnu klātbūtnē, pielietoja fizisku vardarbību pret viņu māti, t.i., kļiedza uz viņu, grūstīja un ar dūri iesita pa seju, tādā veidā nodarot S.S. fiziskas sāpes. Vardarbības faktus pret S.S. redzēja mazgadīgie bērni. Minēto darbību rezultātā A.B. sagādāja mazgadīgajiem psihiskas ciešanas.				
28. 1 1 2 6 1 1 3 5 1 5 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 6.decembrī	L i e p ā j a s t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	K.K. dusmu un agresijas uzplūdā iemeta dēlam pa krūtīm ar nenoskaidrotu priekšmetu, bez pamata uzbruka un ne mazāk kā divas reizes ar dūri iesita dēlam pa galvu, kā rezultātā mazgadīgajam M.K., bez psihiskām ciešanām par tēva rīcību pret viņu, tika nodarīti arī maznozīmīgi miesas bojājumi.		Piespiedu darbs uz 80 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	Dēlā vērojamas neirotikiskas reakcijas, vērojama tā iekšēja un ārēja trauksme. Uz jautājumu par attiecībām ar tēvu, bērns visbiežāk atbild, ka nevēlas runāt par viņu, tiekas reti un šobrīd nevēlas kontaktu. Atzīstot, ka tēvs ir agresīvs, un pauž emocionāli negatīvu attieksmi, kas zēnā rada bailes un trauksmi. Jautāts par vēlmi ar tēvu tikties un izrunāt savas

									izjūtas, zēns ir noraidošs un atbild, ka pagaidām neko nevēlas, bet cerot, ka kaut kad tam būs gatavs, ja tēvs to piedāvās. Māte ļaujot viņam satikties ar tēvu, bet pats ne īpaši to vēlas. Ar māti kopā esot drošs, esot kopīga darbošanās. Mājās zēnam vienam esot, pastāvot baiļu sajūtas. Sociālās rehabilitācijas procesa laikā psiholoģe konstatējusi, ka zēnam pastāvot ilgstoša pastiprināta trauksme, iekšēja spriedze, ir pazemināts pašvērtējums, mainīgs garastāvoklis.
29. 1 2 2 8 0 0 0 4 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2015.gada 6.jūlijā	L i m b a ž u r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.S. par nepaklausību un nepakļaušanos lika E.S. ar kailām rokām ravēt nātres un vilt arklu, kā arī lika dēlam biksēs nātres. Minēto darbību rezultātā A.S. sagādāja mazgadīgajam fiziskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 60 stundām.
30. 1	2015.gada	L		x	M	Materiāla	I.K. ar siksnu		Pārbaudes

1 2 8 0 0 1 1 2 1 5 <i>(Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdībā)</i>	28.oktobrī	i m b a ž u r a j o n a t i e s a			ā t e	un izrietošā no radniecības	vienu reizi iesita bērnam pa dibenu, nodarot fiziskas un psihiskas ciešanas. Turpinot noziedzīgās darbības, I.K. vienu reizi ar plaukstu iesita meitai pa labo kāju, nodarot viņai maznozīmīgus miesas bojājumus.		laiks uz 6 mēnešiem.	
31. 1 1 2 9 0 0 1 1 8 1 4 <i>(Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdībā)</i>	2015.gada 2.jūnijā	L u d z a s r a j o n a t i e s a	x	T ē v s	Materiāla un izrietošā no radniecības	N.M. agresīvi noskaņots vairākas reizes sita ar telefona lādētāja vadu savam dēlam, kurš tādos brīžos stipri raudāja, gūlās uz zemes no izjustām fiziskām sāpēm, kā arī dēlam sita ar dūri pa seju. Dēls izjuta gan fiziskas, gan psiholoģiskas ciešanas- cieta no fiziskām sāpēm, baidījās, ka tiks vardarbīgi sodīti, bailēs slēpās zem gultas, skaļi raudāja, nevarēja iemigt un pilnvērtīgi gulēt, baidījās, ka tēvs nositīs māti, baidījās, ka māte var nomirt.		Piespiedu darbs uz 280 stundām.	Novērojami paaugstināti trauksmes simptomi, dusmas uz tēvu, bailes no tēva, negatīvas atmiņas, kas rada satraukumu, pazemināts pašnovērtējums (maz novērtē savas spējas un stiprās puses, kaunas par savu izskatu), novērojamas skumjas.	
32. 1 1 3 0 0	2015.gada 9.jūnijā	M a d o n	x	T ē v s	Materiāla un izrietošā no radniecības	E.S. pielietoja pret mazgadīgo meitu māti S.S. fizisku un		Īslaicīga brīvības atņemšana uz 3 mēnešiem un	Pielietotās emocionālās un fiziskās vardarbības rezultātā	

<p>0 0 5 3 1 5 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i></p>		<p>a s r a j o n a t i e s a</p>				<p>emocionālu vardarbību - vairākkārt sita ar dūri un spēra ar kāju pa dažādām ķermeņa daļām, grūstīja un plēsa aiz matiem, kļiedza un lamāja godu un cieņu aizskarošos un necenzētos vārdos, tādējādi nodarot meitām psihiskas ciešanas, kā arī vairākkārt mātes klātbūtnē sita meitu ar plaukstu pa plecu un muguru un apsūkāja viņu godu un cieņu aizskarošos un pazemojošos vārdos, nodarot viņai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas. Turklāt dusmu uzplūdā par to, ka nevarēja atrast mobilo telefonu un naudu, domādams, ka to paņēmusi mazgadīgā meita, tīši, nolūkā fiziski sodīt un pāraudzināt viņu, mazgadīgās māsas klātbūtnē kļiedza uz mazgadīgo meitu, ne mazāk kā vienu reizi ar dūri iesita</p>	<p>probācijas uzraudzība uz 1 gadu.</p>	<p>vērojama posttraumatiskajam stresam raksturīgā trauksme, bailes, ka tēva vardarbība pret māti atkārtosies, līdzatkarība, upura uzvedība un domāšana spriedumos, savukārt otra meita ilgstoši piedzīvo posttraumatisku stresu un tā sekas, radot neadekvātu vainas izjūtu un suicidālas domas, ir pārņemta upura domāšana un vecumam neatbilstoša atbildība.</p>
--	--	--	--	--	--	--	---	--

						meitai pa galvu, vienu reizi ar plaukstu iesita pa labo sānu, plēsa aiz matiem, saspieda labo roku, pēc kā pagrūda viņu no vienas istabas uz otru, kā rezultātā meita nokrita uz grīdas, un apsauca meitu godu un cieņu aizskarošos un necenzētos vārdos par zagli, dzērāju, kuci un padauzu, tādējādi nodarot viņai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas, arī otrai meitai psihiskas ciešanas.			
33. 1 1 3 0 0 0 4 7 1 5 <i>(Noziedzīgs nodarījums kvalificēts neparezi, proti tikai pēc Kriminālkodeksa 174. panta otrās daļas, bet noziedzīgs nodarījums veikts</i>	2015.gada 10.jūnijā	M a d o n a s r a j o n a t i e s a	x	x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	I.S. vairākas reizes nedēļā pielietoja pret bērnu māti fizisku un emocionālu vardarbību - sita ar roku un spēra ar kāju pa dažādām ķermeņa daļām, plēsa aiz matiem un sita galvu pret sienu, un lamāja ar necenzētiem vārdiem, kā arī regulāri, ne retāk kā reizi nedēļā pāraudzināšanas un sodīšanas nolūkā par nepaklausību un nepakļaušanos viņam,	Pārbaudes laiks uz 1 gadu.	Mazgadīgajiem bērniem Ē.S., A.S., L.S., K.S. vērojamas tādas pēctraumas pazīmes, kā paaugstināta trauksme, depresija, pazemināts pašvērtējums, dusmas, agresīva uzvedība, savukārt nepilngadīgajam dēlam I.S. piedzīvotā vardarbība izpaužas ar pazeminātu pašvērtējumu, kauna, vainas un baiļu izjūtu, sagrozītu realitātes uztveri.

<p><i>gan pret nepilngadīgo, gan mazgadīgo.)</i></p> <p><i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i></p>						<p>aplamāja bērnus godu un cieņu aizskarošos vārdos, saucot par stulbeņiem un idiotiem, kļiedza uz viņiem, izmantojot savu fizisko spēku, sita bērniem ar roku pa dažādām ķermeņa daļām, tostarp, K.S. pa galvu un muguru, A.S. pa vēderu, L.S. pa muguru, Ē.S. pa muguru, kājām, galvu un vēderu, un spēra ar apautu kāju pa dažādām ķermeņa daļām, tostarp, A.S. pa kājām, L.S. pa muguru, Ē.S. pa roku, plēsa L.S. un K.S. aiz matiem, kā arī minētajā laikā posmā bērnu sišanai un sodīšanai vairākkārt izmantoja dažādus sadzīves priekšmetus - ne mazāk kā vienu reizi sita K.S., A.S., L.S. un Ē.S. ar malkas pagali pa ķermeni, ne mazāk kā vienu reizi sita K.S. un L.S. ar krāsns krukli pa ķermeni un ne mazāk kā vienu reizi sita I.S. un Ē.S. ar</p>			
---	--	--	--	--	--	---	--	--	--

						siksnu pa ķermeni, tādējādi nodarot bērniem fiziskas un psihiskas ciešanas.				
34. 1 1 3 0 0 1 0 4 1 6	2016. gada 8. augustā	M a d o n a s r a j o n a t i e s a		x	M ā t e	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.S. negatīvu emociju un dusmu vadīta, pāraudzināšanas un sodīšanas nolūkā, vardarbīgi izturējās pret mazgadīgo dēlu, proti, ne mazāk kā trīs reizes iesita K.R.P. ar siksnu pa kājām un rokām, tādā veidā dēlam sagādājot fiziskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 100 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	
35. 1 1 1 0 0 7 8 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 2.februārī	R ē z e k n e s t i e s a		x	T ē v s u n i z i e t ē v a m i z i e t ē v a m	Materiāla (gan kā A.L. aizbildnim, gan E.K. tēvam) un izrietoša no radniecības (kā E.K. tēvam)	A.L ne retāk kā vienu reizi nedēļā, negatīvu emociju vadīts, nolūkā pāraudzināt E.K. un A.L., ne mazāk kā vienu reizi katrā reizē tīši sita ar roku (dūri) vai ar dažādiem priekšmetiem (siksnu, zirga pātāgu) pa muguru, kājām, galvu, vēderu un citām ķermeņa daļām, kā arī lamāja un apsūkāja viņus par "sukām", un ne mazāk kā divas reizes draudēja, ka nogriezīs viņiem galvu,		Piespiedu darbs uz 200 stundām.	E.K. un A.L. radīti adaptācijas traucējumi ar jauktiem emociju traucējumiem un somatoformiem traucējumiem, kā arī augstu trauksmes līmeni, nemieru, raizēm, uzmācīgām atmiņām, E.K. radīja hiperkinētiskus traucējumus.

						ar to aizskarot viņu godu un cieņu, un nodarot viņiem fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas.			
36. 1 1 1 0 0 4 4 1 4	2016.gada 11.oktobrī	R ē z e k n e s t i e s a	x	T	Materiāla un izrietoša no radniecības	Dz.A. ne retāk kā vienu reizi dienā visiem dēliem kopā vai atsevišķi kādam no viņiem, ne mazāk kā vienu reizi katrā reizē tīši sita ar roku (plaukstu, dūri) vai ar dažādiem priekšmetiem (čību, mietu, birsti) vai spēra ar kāju saviem mazgadīgajiem dēliem R.A., R.A. un A.A. pa dažādām ķermeņa daļām, kā arī viņus raustīja, grūstīja, apsūkāja par “kropļiem”, “dalbajobiem”, “zarazām”, “sukām”, “zanudām”, “rupučiem”, “pipšiem”, draudēja nosist, meta ar malkas pagali, koka mietu, akmeņiem. Minēto darbību rezultātā Dz.A. sagādāja mazgadīgajiem fiziskas un psihiskas ciešanas.		Pārbaudes laiks uz 1 gadu.	
37. 1	2016.gada	R	x	T	Materiāla	J.K. sava		Pārbaudes	

1 1 1 0 0 4 2 7 1 3 <i>(Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdībā)</i>	2.jūnijā	ē z e k n e s t i e s a			ē v s	un izrietoša no radniecības	mazgadīgā dēla klātbūtnē apsaukāja sava mazgadīgā dēla māti rupjiem, necenzētiem vārdiem, kā arī draudēja viņai, ka viņu nogalinās - pārgriezīs rīkli, sadurs visus nažus mugurā, izšķaidīs zarnas, kā arī plēsa viņu aiz matiem. Pēc minētajām darbībām mazgadīgais raudāja, uztraukumā un bailēs ar grūtībām elpoja, kā arī bija norūpējies par mātes dzīvību un veselību. Tāpat J.K. negatīvu emociju vadīts, pāraudzināšan as nolūkā, ar plaukstu vienu reizi tīši iesita savam mazgadīgajam dēlam pa seju. Tad, nolūkā nodarīt psihiskas ciešanas, savam mazgadīgajam dēlam teica: “es Tevi radīju, un es Tevi arī nositīšu”. Turklāt negatīvu emociju vadīts, iebiedēšanas nolūkā, sava mazgadīgā	laiks uz 8 mēnešiem.	
---	----------	--	--	--	-------------	--------------------------------------	--	-------------------------	--

						dēla virzienā ne mazāk kā četras reizes tīši meta nazi pret sienu. Mazgadīgais dēls bija nobijies no tēva uzvedības, un izgāja kāpņu telpā, lai sagaidītu mājās pārnākam māti. Kad dēls dzīvesvietā ieradās kopā ar māti, tēvs sava mazgadīgā dēla klātbūtnē draudēja sava dēla mātei, ka viņu nošaus. Minēto darbību rezultātā J.K. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.			
38. 1 1 0 9 6 0 8 7 9 1 5 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2015.gada 14.septembrī	R ī g a s p i l s ē t a s K u r z e m e s r a j	x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	M.K., atceroties iepriekšējo mutisko sadzīves strīdu ar A.K., uzvedās agresīvi, vārdos izsakot savu nepatiku, tad piegāja pie A.K., kura turēja rokās 10 mēnešus vecu zīdaini, tad M.K. ar roku iesita ne mazāk, kā 2 reizes A.K. pa galvu, kā arī ar roku iesita 1 reizi A.K. pa galvu, kā rezultātā nodarīja mazgadīgajam A.K. fiziskas		Brīvības atņemšana uz 6 mēnešiem ar probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.	

		o n a t i e s a				<p>ciešanas, turklāt pasakot, ka ienīst A.K. Tālāk M.K., skaļi lamājoties, ar rokām pagrūda A.K, kā rezultātā viņa ar zīdaini A.K. rokās iekrita vannā, turklāt atsitoties pret vannu ar muguru jostas vietas rajonā. M.K. pielietoja emocionālo vardarbību, proti, bērnu klātbūtnē vardarbīgi izturoties pret viņu māti, ar to kaitējot viņu emocionālajai attīstībai. Pēc tam M.K., atrodoties viesistabā, pielietojot emocionālo vardarbību skaļi lamājās un kļiedza uz M.K., kā rezultātā A.K. un M.K. sākuši raudāt, bet M.K., neskatoties uz to, ar rokām saķēra M.K. aiz matiem, tad tā turot, pielietojot fizisku spēku, raujot un paceļot aiz matiem ir aizmetis M.K. uz otru istabas pusi, turklāt M.K. krītot atsitās pret grīdu, kā rezultātā</p>		
--	--	--	--	--	--	---	--	--

						nodarīja mazgadīgajam M.K. fiziskas ciešanas.				
39. 1 1 0 8 8 1 0 3 5 1 6	2016.gada 28.septembrī	R ī g a s p i l s ē t a s L a t g a l e s p r i e k š p i l s ē t a s t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.B. dusmu vadīts, ieskrēja istabā, kur bērnu vanniņā atradās un raudāja mazgadīgais A.B., paņēma viņu aiz kakla, izcēla no bērnu vanniņas, purināja viņu un nometa uz grīdas, krievu valodā pavēlot klusēt. Taču mazgadīgais A.B. sāka vēl vairāk raudāt. Turpinot savas noziedzīgās darbības, A.B. pacēla mazgadīgo A.B. no grīdas un sāka bērnu vanniņā viņu slīcināt ne ilgāk kā 5 sekundes. Pēc kā A.B. mazgadīgo A.B. aiz kakla izcēla no bērnu vanniņas, meta pret grīdu, kā arī, paņemot aiz rokas, meta gultas virzienā. Minēto darbību rezultātā A.B. sagādāja mazgadīgajam fiziskas un psihiskas ciešanas.		Pārbaudes laiks uz 1 gadu.	
40. 1 1 5 1 1 0	2015.gada 10.novembrī	R ī g a s		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	D.K. sistemātiski emocionāli un, ne retāk ka četras reizes mēnesī fiziski		Brīvības atņemšana uz 1 gadu un policijas uzraudzība uz 1 gadu.	

0 1 8 1 3 <i>(Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdība)</i>		p i l s ē t a s L a t g a l e s p r i e k š p i l s ē t a s t i e s a				ietekmēja I.K., proti: sita I.K. ar roku pa pakausi un sēžamvietu, sita ar siksnu, spēcīgi sita ar pirkstu knipjiem pa pieri, kratīja, turot aiz kājām ar galvu uz leju, meta viņam ar rotaļlietām, neņemot vērā bērna emocionālo stāvokli - histērisku raudāšanu un bailes. Turklāt, D.K. mazgadīgajam I.K. redzot un dzirdot, vairākkārtīgi pielietoja vardarbību pret bērna māti, proti: nežēlīgi, reizēm līdz sitienu vietas sāk asiņot, piekāva viņu, kā arī izteica draudus viņu nogalināt, turklāt, D.K., bērnam redzot, nežēlīgi sita mazgadīgā I.K. iemīļoto mājdzīvnieku suni, tādejādi nodarot mazgadīgajam I.K. dziļas psihiskās ciešanas.				
41. 1 1 0 9 1 1 5 8 0	2016.gada 15.jūnijā	R ī g a s p i l		x	M ā t e n t	Materiāla un izrietoša no radniecības	T.K. regulāri pielietojot vardarbību – sita mazgadīgo V.K. ar siksnu, sita arī ar rokām un kājām pa ķermeni, sita		Piespiedu darbs katram 80 stundas.	

10 (Apsūdzība nepareizi norādīta cietsirdība)		sētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa			ēvs		pļaukas, tādējādi nodarot mazgadīgajai V.K. fiziskas ciešanas, kā arī asins izplūdumus uz ķermeņa un skrāpējumus uz sejas. E.K. regulāri pielietojot vardarbību – sita mazgadīgo V.K. ar siksnu, sita arī ar roku, tādējādi nodarot mazgadīgajai V.K. fiziskas ciešanas, kā arī asins izplūdumus uz ķermeņa.			
42.1089172812 (Apelācijas instances tiesā neko negrozīja attiecībā uz KL 174.p.2.d., taču Augstākā tiesa spriedumu atcēla)	2016.gada 8.februārī	Rīgas pilsētas Lata gaile		x	Tēvs	Materiāla un izrietoša no radniecības	A.A. mazgadīgā dēla klātbūtnē, ar nazi sagrieza dēla mātes kreisās rokas plaukstu, ar šādām savām darbībām, pielietojot vardarbību, nodarīja fiziskas sāpes dēla mātei un psihiskas ciešanas savam dēlam, kurš konflikta laikā atradās blakus, vēroja notikušo, raudāja un lūdza A.A.		Pirmās instances tiesā (apelācijas instances tiesā sodu negrozot) sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem un ar policijas kontroli uz 1 gadu.	

un nodeva lietu jaunai izskatīšanai sakarā ar to, ka apelācijas instances tiesā pēdējo vārdu aizliedza teikt krievu valodā) (Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)		p r i e k š p i l l s ē t a s t i e s a				pārtraukt viņa darbības.			
43. 1 1 0 9 2 0 4 3 4 1 3 (Apelācijas instances tiesā grozīts sods par citu pantu, bet ne KL 174.p.2.d.) (Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)	2015. gada 15. jūnijā	R ī g a s p i l l s ē t a s Z i e m e ļ u r a j o n a t i e s a	x	A d o p t ē t ā j a	Materiāla	T.N. nodarīja maznozīmīgus miesas bojājumus, vairākas reizes nepamatoti sēja M.A.N. pie gultas, knieba viņam. Minēto darbību rezultātā T.N. sagādāja mazgadīgajam fiziskas ciešanas.		Brīvības atņemšana uz 6 mēnešiem.	
44. 1 1	2015.gada 7.oktobrī	R ī	x	M ā	Materiāla un	Emocionāla vardarbība –	N.P. un R.P. nepildīja	N.P. un R.P. piemērots	

4 1 0 0 9 2 8 1 4		g a s r a j o n a t i e s a			t e u n t ē v s	izrietoša no radniecības	vecāku prombūtnes laikā R.P. bija stipri noraudājies. Minēto darbību rezultātā N.P. un R.P. sagādāja mazgadīgajam psihiskas ciešanas.	savu vecāka pienākumu aprūpēt un uzraudzīt bērnu, tīši cietsirdīgi apgājās ar mazgadīgo dēlu R.P., atstājot mazgadīgo dēlu R.P. divu gadu vecumā vienu pašu bez pieaugušo uzraudzības slēgtā telpā dzīvībai bīstamos un nedrošos apstākļos, dzīvojamās telpās mētājoties tādiem dzīvībai bīstamiem priekšmetie m kā tukšajām alkoholisko dzērienu plastmasas un stikla pudelēm, saplēstajām stikla pudeļu lauskām, sadzīves atkritumiem, asiem priekšmetie m (galda nazīm), bērnam brīvi pieejama atradās ar ūdeni līdz pusei piepildīta vanna, kā arī slēgtajās telpās atradās nepieskatīts suns, kas varēja radīt apdraudējum	piespiedu darbs uz 140 stundām.	
---	--	--	--	--	--	--------------------------------	---	--	---------------------------------------	--

								u. Minēto darbību rezultātā vecāki sagādāja mazgadīgajam psihiskas ciešanas.		
45. 1 1 3 5 1 0 1 6 0 1 5	2016.gada 11.jūlijā	R ī g a s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	R.V. sīta meitai E.V. ar rokām pa seju un vēderu, kā arī grūstīja viņu, tādā veidā radīja fiziskas ciešanas - nodarot miesas bojājumus, un psihiskas ciešanas - liekot izjust bailes no tēva.		Brīvības atņemšana uz 6 mēnešiem un ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	E.V. radīta pastāvīga iekšējā spriedze un trauksmainība, nomāktība, iekšējā disharmonija, drošības sajūtas trūkums, liedot bērnam emocionālo labsajūtu ģimenē.
46. 1 1 3 5 3 0 3 4 4 1 5	2016.gada 25.aprīlī	R ī g a s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	G.N. tīši, ne mazāk kā desmit reizes iesita ar siksnu pa Ņ.N. labās sēžas rajonu un labo gurnu, kā rezultātā nodarīja mazgadīgajam dēlam Ņ.N. miesas bojājumus un fiziskas ciešanas.		Pārbaudes laiks uz 1 gadu un 6 mēnešiem.	
47. 1 1 3 5 1 0 3 0 7 1 3	2016.gada 21.janvārī	R ī g a s r a j o n a	x		T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	J.P. parāva nepilngadīgo meitu A.P. aiz matiem, ieģrūžot gultā, un tīši iespēra ar kāju A.P. pa galvu, kā rezultātā A.P. tika nodarītas fiziskas ciešanas un miesas		Piespiedu darbs uz 80 stundām.	

		t i e s a				bojājumi, kas pēc sava rakstura pieskaitāmi pie viegliem miesas bojājumiem.				
48. 1 1 4 1 0 1 0 2 4 1 4	2015.gada 9.decembrī	R ī g a s r a j o n a t i e s a		x	M ā t e u n t ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	J.G. tīši, nolūkā sodīt N.A. par to, ka viņš iesita ar roku viņai pa seju plauku, brīdī, kad N.A. turēja rokās mazgadīgo dēlu T.A., kurš sava vecuma dēļ nespēj sevi aizstāvēt, meta N.A. virzienā stikla pudeli ar šķidrumu, kā rezultātā stikla pudele trāpīja T.A. pa galvu, tādējādi nodarot T.A. fiziskas un psihiskas ciešanas.		Brīvības atņemšana uz 1 gadu ar policijas kontroli uz 1 gadu.	
49. 1 1 3 6 0 0 0 2 1 6 (Pirmās instances tiesas spriedums pārsūdzēts)	2017.gada 3.februārī	S a l d u s r a j o n a t i e s a		x	M ā t e u n t ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	2013.gada rudenī, izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā datumā, L.M divas reizes veica vardarbīgu dzimumaktu ar mazgadīgo dēlu D.M., šāda fiziskā vardarbība radīja psihiskas ciešanas mazgadīgajam D.M. un radīja psiholoģiska un seksuāla rakstura traumu, kā arī izveidoja izkropļotu priekšstatu par ar dzimumlomu saistītu	L.M. sodīta ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem. B.T. sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3gadiem un probācijas uzraudzību uz 3 gadiem.	Fiziskā vardarbība radīja psihiskas ciešanas mazgadīgajam K.M. -radīja psiholoģiska un seksuāla rakstura traumu, psiholoģiskajā veselībā – cietušā dzīves vērtību hierarhija ir aizskarta, saraujot viņa drošības, uzticēšanās un pieķeršanās sajūtas attiecībās ar vecākiem un izmainot K.M. izpratni par attiecību veidošanu ar apkārtējiem,	

					<p>attiecību veidošanu. (<i>Studentes ieskatā tiesa nepareizi kvalificējusi noziedzīgo nodarījumu saskaņā ar KL 174.p.2.d.. Tiesai noziedzīgo nodarījumu vajadzēja kvalificēt saskaņā ar KL 160.p attiecīgo daļu.</i>)</p> <p>B.T., ilgstošā laika posmā no 2013.gada līdz 2015.gada 22.decembrim savā dzīvesvietā, atrodoties alkohola ietekmē, aizliedza saviem bērniem sarunāties ar savu māti L.M., ja bērni neievēroja aizliegumu, kļuva agresīvs un skaļi kļiedza uz bērniem, radot viņiem baiļu sajūtu. Ilgstošā laika posmā no 2013.gada līdz 2015.gada 22.decembrim savā dzīvesvietā B.T.savu bērnu klātbūtnē sistemātiski vardarbīgi apgājās ar savu faktisko sievu, bērnu māti L.M., visu piecu bērnu</p>	<p>kas būtiski apgrūtina zēna sociālo adaptāciju. Fiziskā vardarbība arī radīja psihiskas ciešanas mazgadīgajiem E.M., J.M. un Dz.M., un radīja sekas viņu psiholoģiskajā veselībā – cietušo emocionālajā sfērā kā emocionālās drošības sajūtas trūkums, ātra baiļu sajūtas veidošanās, sociālajā sfērā kā neuzticēšanās pieaugušajiem, vecumposmam nepietiekamas komunikācijas prasmes, uzvedības sfērā kā seksualizēta uzvedība. D.M. konstatētas vardarbībā cietušam bērnam raksturīgās pazīmes un simptomi: sekas uzvedības sfērā – verbāla agresija, fiziska agresija, izteikti kustīgs, aktīvs, seksualizēta uzvedība, viegla aizkaitināmība</p>
--	--	--	--	--	--	--

					<p>klātbūtnē izraisīja konfliktus, apsūkājot sievu ar pazemojošiem vārdiem, kā arī ar dūrēm sita L.M. pa seju, ķermeni, rokām, rāva aiz matiem. Tādā veidā mazgadīgajiem bērniem tika nodarītas psihiskas ciešanas, jo viņi atradās kopā ar vecākiem mājoklī un bija spiesti novērot tēva sistemātisku vardarbīgu rīcību pret māti.</p> <p>Ilgstošā laika posmā no 2013.gada līdz 2015.gada 22.decembrim savā dzīvesvietā B.T., būdams alkohola ietekmē, veica fizisku un psihisku vardarbību pret audzudēlu D.M., regulāri apsūkājot ar pazemojošiem vārdiem, kā arī izdarot tīšus sitienus pa D.M. dažādām ķermeņa daļām, nodarot viņam fiziskas sāpes.</p>			<p>, novērojamas stereotipas ķermeņa kustības, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), vājas pašaprūpes iemaņas, ģērbšanās neatbilstoši laika apstākļiem, ķermeņa robežu neievērošana, sevi savainojoša uzvedība (roku graizīšana), sekas emocionālajā sfērā – trauksmains, vāja emociju kontrole, dusmas, neuzticēšanās, nevar izslēgt disociatīvus simptomus, svārstīgs garastāvoklis, sekas sociālajā sfērā – nespēj rast kontaktu ar citiem bērniem, grūtības veidot noturīgas attiecības, izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, attiecībās kontrolējošs, sekas kognitīvajā sfērā – grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties, domāšanas traucējumi, pedagoģiska, sociāla</p>
--	--	--	--	--	---	--	--	---

										<p>ielaišība. Sekas fiziskajā sfērā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana). K.M. konstatētas vardarbībā cietušam bērnam raksturīgās pazīmes un simptomi: sekas uzvedības sfērā – verbāla agresija, fiziska agresija, izteikti kustīgs, aktīvs, seksualizēta uzvedība (pret mazo brāli), viegla aizkaitināmība, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), vājas pašaprūpes iemaņas, gērbšanās neatbilstoši laika apstākļiem, ķermeņa robežu neievērošana, sevi savainojoša uzvedība (roku graizīšana), sekas emocionālajā sfērā – trauksmais, vāja emociju kontrole, dusmas, neuzticēšanās, svārstīgs garastāvoklis, sekas sociālajā sfērā – nespēj rast kontaktu ar citiem</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

										<p>bērniem, izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, uzņemas pārāk daudz atbildības par mazajiem brāļiem, sekas kognitīvajā sfērā – grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties, domāšanas traucējumi, pedagoģiska, sociāla ielaistība. Sekas fiziskajā sfērā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), grauž nagus. K.M. piemīt psiholoģiskās īpatnības, kuras varētu būt uzskatāmas kā paaugstināti riska faktori uz atkārtotu vardarbības iespējamību (infantilisms, saskarsmes grūtības, pastiprināta vēlme pēc emocionālās piesaistes, tās trūkums kādam konkrētam pieaugušajam, emocionālā un personības brieduma neatbilstība vecumposmam). J.M. dzīves vērtību hierarhija ir</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

									<p>aizskarta, ņemot vērā to, ka pāridarītāji bijuši viņa vecāki, kuru pienākums ir bērnam nodrošināt labvēlīgus apstākļus fiziskai un garīgai izaugsmei, emocionālās drošības un stabilitātes sajūtu, veicināt pozitīva pašnovērtējuma veidošanos, utt. Izdarītās darbības kopsakarībā ar cita veida vardarbību (fiziska sodīšana, emocionāla deprivācija, atstāšana novārtā) ar cietušo J.M. nav atstājušas sekas viņa psihiskajā veselībā, bet ir atstājušas sekas viņa psiholoģiskajā veselībā – emocionālajā sfērā kā emocionālās drošības sajūtas trūkums, ātra baiļu sajūtas veidošanās, nepietiekama emociju kontrole, sociālajā sfērā – neuzticēšanās pieaugušajiem, vecumposmam nepietiekamas</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

									<p>komunikācijas prasmes. J.M., konstatētas vardarbībā cietušam bērnam raksturīgās pazīmes un simptomi: sekas uzvedības sfērā – verbāla agresija, izteikti kustīgs, aktīvs, viegla aizkaitināmība, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), ķermeņa robežu neievērošana, sekas emocionālajā sfērā – trauksmais, vāja emociju kontrole, neuzticēšanās, svārstīgs garastāvoklis, sekas sociālajā sfērā – nespēj rast kontaktu ar citiem bērniem, izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, uzņemas pārāk daudz atbildības par mazajiem brāļiem, sekas kognitīvajā sfērā – sociāla ielaistība. Sekas fiziskajā sfērā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), grauž nagus. J.M.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

									<p> piemīt psiholoģiskās īpatnības, kuras varētu būt uzskatāmas kā paaugstināti riska faktori uz atkārtotu vardarbības iespējamību (saskarsmes grūtības, pastiprināta vēlme pēc emocionālās piesaistes, tās trūkums kādam konkrētam pieaugušajam, apgrūtinātas spējas izvērtēt apkārt pastāvošos riskus, izkropļota, greiza uztvere un izpratne par tādiem jēdzieniem kā draudzība, seksualitāte, attiecības un vardarbība. Dz.M., konstatētas vardarbībā cietušam bērnam raksturīgās pazīmes un simptomi: sekas uzvedības sfērā – verbāla agresija, izteikti kustīgs, aktīvs, viegla aizkaitināmība, ķermeņa robežu neievērošana, sekas emocionālajā sfērā – trauksmais, vāja emociju kontrole, </p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

									<p>neuzticēšanās, bailes, svārstīgs garastāvoklis, sekas sociālajā sfērā – izvairīšanās no kontakta. izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, izturas nedroši, sekas kognitīvajā sfērā – sociāla ielaištība, valodas traucējumi, grūtības koncentrēties. Sekas fiziskajā sfērā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), grauž nagus. E.M. konstatētas vardarbībā cietušam bērnam raksturīgās pazīmes un simptomi: sekas uzvedības sfērā – verbāla agresija, izteikti kustīgs, aktīvs, viegla aizkaitināmība , ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), ķermeņa robežu neievērošana, seksualizēta uzvedība, sekas emocionālajā sfērā – trauksmais, vāja emociju kontrolē, neuzticēšanās,</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

									svārstīgs garastāvoklis, sekas sociālajā sfērā – izvairīšanās no kontakta, izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, izturības, izturības nedroši, sekas kognitīvajā sfērā – sociāla ielaistība, runas traucējumi, grūtības koncentrēties. Sekas fiziskajā sfērā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi (nesātīga ēšana), grauž nagus, enurēze, enkoprēze.	
50. 1 1 3 6 0 0 1 5 9 1 4	2015.gada 21.septembrī	S a l d u s r a j o n a t i e s a		x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	M.A. par nepaklausību fiziski vardarbīgi apgājās ar mazgadīgajiem I.B. un A.B. – regulāri, ne retāk kā divas reizes mēnesī sīta mazgadīgajiem I.B. un A.B. ar roku pa ķermeni, nodarot viņiem fiziskas sāpes un fiziskas ciešanas.		Piespiedu darbs uz 160 stundām.	
51. 1 1 1 4 0 0 2 6 0 1 4	2016.gada 26.septembrī	V a l k a s r a j o		x	T ē v s		V.M. pielietojot fizisku spēku ar roku nogrūda mazgadīgo dēlu V.M. no krēsla, kurš no saņemtajā trieciena nokrita uz		Pārbaudes laiks uz 2 gadiem.	Atzinumā par psiholoģiskās izpētes rezultātiem V.M. ir konstatētas emocionālās un fiziskās vardarbības seku pazīmes – paaugstināta

<i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>		n a t i e s a					muguras uz grīdas. Tad nekavējoties tīši aizdusmām ar abām rokām satvēra dēla V.M. kaklu un pielietojot fizisku spēku žņaudza viņu, tādējādi nodarot fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas. Bailēs par savu dzīvību V.M. pretojās tēvam - mēģināja izrauties, sīta ar rokām, pēc brīža viņam izdevās tēvu atgūst un aizbēgt. V.M. vardarbības rezultātā dēlam V.M. tika nodarīti miesas bojājumi, kas pēc sava rakstura pieskaitāmi maznozīmīgiem miesas bojājumiem.			trauksme, bailes, ambivalentas jūtas pret tēvu, dusmas, pēctraumas simptomi, kas liecina par to, ka bērns cietis no emocionālās un fiziskās vardarbības.
52. 1 1 1 4 0 0 2 8 4 1 4	2016.gada 1.martā	V a l k a s r a j o n a t i e s a			T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	E.E. apsaukāja bērnus aizskarošiem un nepieklājīgiem vārdiem - sauca par „stulbiem”, „kucēniem”, „kropļiem”, „maukuļiem”, “invalīdiem”, tādējādi pazemojot viņu cieņu un godu, radot emocionālas ciešanas. Tāpat E.E. draudēja, ka bērni viņam	E.E. nenodrošināja bērniem pienācīgu aprūpi, pametot viņus novārtā, nenodrošinot viņu attīstībai un izdzīvošanai svarīgas vajadzības, nenodrošinot ar atbilstošu apģērbu, ēdienu, bērnu vajadzībām atbilstošu	Pārbaudes laiks uz 1 gadu un 6 mēnešiem.	

					<p>neesot vajadzīgi, tādējādi turot bērnus emocionālas spriedzes apstākļos un nodarot bērniem psihiskas ciešanas. Turklāt E.E. iespēra meitai pa vēderu, tādā veidā nodarot viņai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas, kā arī meta ar krūzi dēlam un iespēra pa plecu, nodarot tādā veidā fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas, beztam, aizdusmām par to, ka bērni skatās televizoru tīši meta dēlam ar pelnu trauku, trāpot pa kāju, turklāt jūlija mēneša sākumā naktī pamodināja aizmigušo dēlu, iesitot bērnam pa plecu, un lika meklēt šķiltavas. Turpinot savas noziedzīgās darbības E.E. nākamo dienu laikā sita dēlam ar dūrēm pa kāju, rokām un meta ar tējkannu un uzlēja uz pirkstiem verdošu ūdeni, piedraudēja bērniem, ja kādam par</p>	<p>dzīves vidi, emocionālo vajadzību apmierināšanu.</p>		
--	--	--	--	--	--	---	--	--

						notiekošo stāstīšot, tad sitīšot vēl, tādā veidā nodarot fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas.			
53. 1 1 1 3 0 0 5 1 5 1 5	2016.gada 14.martā	V a l m i e r a s r a j o n a t i e s a	x	M ā t e	Materiāla un izrietoša rado radniecības	A.S. regulāri izturējās emocionāli un fiziski vardarbīgi pret savu mazgadīgo meitu S.S.: - emocionāli atstūma un nepieņēma meitu; - nesniedza bērnam nepieciešamo mātes mīlestību, sirsnību un iekšējību; - vainoja meitu savās un attiecību problēmās; izgāza uz bērnu dusmas par savām problēmām un dzīves grūtībām; - nevēlējās izprast meitas vajadzības, neinteresējās par tām; - nesniedza bērnam atbalstu ne mācībās, ne skolas dzīvē, ne grūtu situāciju vai problēmu pārvarēšanā; - nopēla, kritizēja un noniecināja meitu, viņas spējas; lamāja un apsūkāja meitu, draudēja viņai ar vardarbību un pamešanu;	Piespiedu darbs uz 250 stundām un probācijas uzraudzība uz 2 gadiem.	S.S. radītas bailes, kauns, dusmas, spriedze, pēctraumas stress un depresija, kā arī piesaistes traucējumi, kuru sekas var būt pazemināts pašvērtējums, nedrošība, spriedze, traumatiskas personības veidošanās un, iespējams, arī suicīda risks.	
(Studente ieskatā tiesai bija jānodod juridiskais vērtējums, vai nav bijusi cietsirdība)									
Krimināl tiesību doktrīnā dots juridiskais vērtējums cietsirdībai, proti, cietsirdīgu apiešanos ar cietušo raksturo nolaidīga izturēšanās pret bērnu – tā aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana, bērna pamešana novārtā, kad netiek ievērotas bērna									

medicīniskās, emocionālās, vides un fiziskās vajadzības						<p>- sīta meitu ar roku un siksnu, spēra viņai;</p> <p>- nenodrošināja meitai labvēlīgus dzīves apstākļus – vairākas reizes mainīja dzīvesvietu; trīs reizes mainīja bērnam skolu; dzīvesvietās bija nesakārtota vide bērna pilnvērtīgai attīstībai;</p> <p>- piekopa dzīvesveidu (alkohola lietošana, partneru maiņa), kas liedza meitai mieru un iespēju justies droši;</p> <p>- pavirši rūpējās par meitas veselību, dažkārt pie ārsta bērnu veda novēloti, un visas šīs fiziskās un ilgstošās, smagās emocionālās vardarbības rezultātā apsūdzētā A.S. nodarīja savam bērnam ne tikai fiziskas sāpes, bet arī ilgstošas psihiskas ciešanas.</p>			
54. 1 1 1 2	2016.gada 4.aprīlī	V a l m	x	A u d ž	Materiāla	M.D. sodīšanas nolūkā piespieda		Pārbaudes laiks uz 6 mēnešiem.	

0 0 7 4 4 1 3		i e r a s r a j o n a t i e s a			u m ā t e	bērnu noiet mājas pagrabstāva telpās, kur ar varu turēja un vairākas reizes spēcīgi sita viņam ar žagaru pa ķermeni un kājām, kā arī brīdī, kad bērns centās aizbēgt un bija nokritis zemē, vienu reizi nejauši iesita viņam ar žagaru pa seju un vilka viņu aiz kājām pa grīdu, un visas šīs vardarbības rezultātā nodarīja bērnam ne tikai fiziskas sāpes un psihiskas ciešanas, bet arī nodarīja maznozīmīgus miesas bojājumus.			
55. 1 1 1 5 1 0 7 8 3 1 4 <i>(Apsūdzīb ā nepareizi norādīta cietsirdīb a)</i>	2015.gada 31.jūlijā	V e n t s p i l s t i e s a	x	M ā t e s d z ī v e s b i e d r s	Materiāla	M.K. abu bērnu klātbūtnē necenzēti lamājas, iespēra mazgadīgajai B.A. pa roku, pēc tam iesita nepilngadīgaja m R.T. ar dūri pa seju, nogāza viņu uz grīdas, iedūra ar nazi kājā un vēlreiz iesita viņam pa seju. Ar šādām darbībām M.K. B.A. un R.T. nodarīja fiziskas un psihiskas ciešanas, kā arī nodarīja		Piespiedu darbs uz 260 stundām un probācijas uzraudzība uz 1 gadu. <i>Apelācijas instances tiesā papildsods – probācijas uzraudzība tika atcelts.</i>	

						R.T. vieglu miesas bojājumu ar īslaicīgu veselības traucējumu.			
56. 1 1 1 5 1 0 6 2 9 1 4 <i>(Apsūdzībā nepareizi norādīta cietsirdība)</i>	2016.gada 8.jūnijā	V e n t s p i l s t i e s a	x	T ē v s	Materiāla un izrietoša no radniecības	V.N. dusmu vadīts, būdams agresīvi noskaņots, apzinoties savu darbību prettiesisko raksturu, pretēji bērnu interesēm un īpašajām vajadzībām pēc īpašas gādības un uzmanības, atsevišķa turpināta noziedzīga nodarījuma veidā, pirmstiesas izmeklēšanā konkrēti nenoskaidrotā laikā un daudzumā, sistemātiski nodarīja mazgadīgiem E.N., E.N, M.N. un N.N psihiskas un fiziskas ciešanas, kas izpaudās sistemātiskā bērnu fiziskā un psihiskā ietekmēšanā, piemērojot nepieļaujamas audzināšanas metodes, kas aizskar bērnu cieņu un godu, skaļi bļaujot, agresīvi un biedējoši vērsoties pret bērniem, grūstot viņus un sitot ar rokām, kā arī sitot ar siksnu		Piespiedu darbs uz 180 stundām.	

						pa dažādām ķermeņa daļām.				
57. 1 1 1 5 1 0 7 0 8 1 5 <i>(Apsūdzīb ā nepareizi norādīta cietsirdīb a)</i>	2016.gada 3.augustā	V e n t s p i l s t i e s a			A u d ž u t ē v s	Materiāla G.D. būdams agresīvi noskaņots un dusmu vadīts, apzinoties savu darbību prettiesisko raksturu, pirmstiesas izmeklēšanai konkrēti nenoskaidrotā daudzumā, sistemātiski cietsirdīgi un vardarbīgi izturējās pret nepilngadīgo A.V., kas izpaudās necienīgā izturēšanās, sistemātiskā vardarbības pielietošanā, tīši grūžot, sītot ar rokām, sītot ar kājām, kā arī sītot ar sīksnu pa dažādām ķermeņa daļām, tādejādi nodarot psihiskas un fiziskas ciešanas, kā arī radīja A.V. psihiskas ciešanas, sistemātiski vardarbīgi izturoties pret mazgadīgo M.V, kā arī vardarbīgi izturoties pret bērnu māti, klātesot nepilngadīgam A.V.		Piespiedu darbs uz 180 stundām ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu 2 mēnešiem.		
58. 1 1 1 5 1	2016.gada 12.septembrī	V e n t s	x		A u k l i	Persona, kuras uzraudzība bija bērns	A.B.dusmu vadīts, apzinoties savu darbību prettiesisko		Pirmās instances tiesā sodīts ar brīvības atņemšanu	

0 7 6 9 1 5		p i l s t i e s a			s	<p>raksturu, pretēji mazgadīgā bērna interesēm un īpašajām vajadzībām pēc īpašas gādības un uzmanības, iekoda S.P.B., kā rezultātā nodarīja mazgadīgam S.P.B. fiziskas sāpes un miesas bojājumus.</p> <p><i>(Pirmās instances tiesa savā spriedumā norādīja, ka ir nodarīti arī citi miesas bojājumi, taču apelācijas instances tiesa norādīja, ka lietā nav iegūti pierādījumi un nav konstatējama noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse – tāda vardarbīgā rīcība, kas radījusi bērnam ciešanas. Līdz ar to A.B. darbība – kodiens kvalificējama kā fiziska vardarbība pret bērnu, par ko paredzēta administratīvā atbildība Latvijas APK 172.² panta pirmajā daļā)</i></p>	uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu.	<i>Apelācijas instances tiesā attaisnots.</i>
----------------------------	--	---	--	--	---	--	---	---

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultāte.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums izstrādāts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Elīna Pitkēviča _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr.habil.iur. prof. Uldis Krastiņš _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā _____

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____